

Liudmyla Kryvachuk

**Uchodźcy z Ukrainy w różnych krajach –
problemy adaptacji i integracji
(Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania)**

**Українські біженці в різних країнах –
проблеми адаптації та інтеграції
(Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія)**

Wydawnictwo

Academicon

Wydawnictwo Academicon

w wykazie wydawców MNiSW [120 pkt]!

Zapraszamy **AUTORÓW** monografii, prac doktorskich, habilitacyjnych i innych prac naukowych, popularnonaukowych i dydaktycznych do wydania książki w **nowoczesnym wydawnictwie**.

Zapraszamy także do współpracy wydawniczej **REDAKTORÓW** czasopism, serii wydawniczych i prac zbiorowych.

Publikuj
z nami
w open
access!

POLECANE

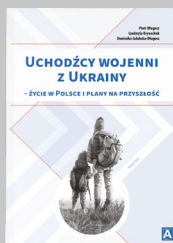

Formaty:

**Piotr Długosz,
Dominika Izdebska-
Długosz**

Uchodźczy wojenne z Ukrainy.
Dwa lata od inwazji
Tom 2 serii: Studia
nad migracją
przymusową

Formaty:

Piotr Długosz i in.
Uchodźczy wojenni
z Ukrainy – życie
w Polsce i plany
na przyszłość

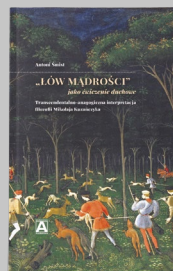
Tom 1 serii: Studia
nad migracją
przymusową

Formaty:

Piotr Długosz i in.
Praktyki społeczne
w czasie pandemii
COVID-19 wśród
polskiej i ukraińskiej
młodzieży

Formaty:

Antoni Śmist
„Łów mądrości”
jako ćwiczenie
duchowe.
Transcendentalno-
anagogiczna
interpretacja
filozofii Mikołaja
Kuzańczyka

DO KUPILENIA | www.księgarnia.academicon.pl, e-mail: księgarnia@academicon.pl, tel.: 603 072 530

**Uchodźcy z Ukrainy w różnych krajach –
problemy adaptacji i integracji
(Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania)**

**Українські біженці в різних країнах –
проблеми адаптації та інтеграції
(Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія)**

Seria	Tom
STUDIA NAD MIGRACJĄ PRZYMUSOWĄ	3

Liudmyła Kryvachuk

**Uchodźcy z Ukrainy w różnych krajach –
problemy adaptacji i integracji
(Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania)**

**Українські біженці в різних країнах –
проблеми адаптації та інтеграції
(Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія)**

Lublin 2024

Recenzenci:

dr hab. Beata Trzop, prof. UZ, Uniwersytet Zielonogórski
prof. dr hab. Olha Ivanytska, Narodowy Uniwersytet Techniczny Ukrainy
„Kijowski Instytut Politechniczny im. Igora Sikorskiego”

Przygotowanie wydawnicze:

Studio DTP Academicon | dtp.academicon.pl | dtp@academicon.pl
Redaktor naukowy serii: dr hab. Piotr Długosz, prof. UP
Redakcja i korekta: Marta Ratkiewicz-Siłuch (część polskojęzyczna), Andrij
Saweneć (część ukraińskojęzyczna)
Łamanie: Patrycja Waleszczak
Projekt okładki i stron tytułowych: Patrycja Waleszczak

Publikacja sfinansowana przez Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie

© Copyright by Wydawnictwo Academicon, Lublin 2024

ISBN [ebook]: 978-83-67833-15-8

DOI: 10.52097/acapress.9788367833158

Wydawca: Wydawnictwo Academicon
ul. H. Modrzejewskiej 13, 20-810 Lublin
tel.: 603 072 530
e-mail: wydawnictwo@academicon.pl
www: omp.academicon.pl

Księgarnia online: ksiegarnia.academicon.pl

SPIS TREŚCI

I.	Wprowadzenie	9
II.	Metodologia badań	15
III.	Uchodźcy z Ukrainy w różnych krajach – charakterystyka respondentów	17
IV.	Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu	25
V.	Warunki życia, stosunek mieszkańców i pracowników instytucji państwowych do uchodźców	35
VI.	Edukacja dzieci, poziom zadowolenia z edukacji	43
VII.	Problemy, poziom adaptacji i integracji ukraińskich uchodźców	49
VIII.	Poziom pomocy w kraju przyjmującym, świadczenia socjalne	59
IX.	Poziom znajomości języka angielskiego i języka kraju przyjmującego	65
X.	Stan psychiczny i samopoczucie	69
XI.	Plany na przyszłość, plany powrotu na Ukrainę	77
XII.	Podsumowanie	83
XIII.	Aneks	93
XIV.	Bibliografia	95
XV.	Spis tabel i wykresów	97
	Streszczenie	101
	Summary	199

ЗМІСТ

I.	Вступ	105
II.	Методологія дослідження	111
III.	Українські біженці в різних країнах – характеристика респондентів	113
IV.	Головні пріоритети у виборі країни виїзду	121
V.	Умови проживання, ставлення місцевих жителів та працівників державних установ до біженців	131
VI.	Навчання дітей, рівень задоволеності навчанням ...	139
VII.	Проблеми, рівень адаптації та інтеграції українських біженців	145
VIII.	Рівень допомоги у країні перебування, соціальні виплати	155
IX.	Рівень володіння англійською мовою та мовою країни перебування	161
X.	Психічний стан і самопочуття	165
XI.	Плани на майбутнє, плани повернення в Україну	173
XII.	Висновки	179
XIII.	Додаток	189
XIV.	Бібліографія	191
XV.	Список рисунків і таблиць	193
	Анотація	197
	Summary	199

UCHODŹCY Z UKRAINY
W RÓŻNYCH KRAJACH –
PROBLEMY ADAPTACJI
I INTEGRACJI
(POLSKA, NIEMCY,
WŁOCHY, WIELKA BRYTANIA)

I. WPROWADZENIE

Wojna na Ukrainie, rozpoczęta przez Federację Rosyjską 24.02.2022 r., stała się wielkim wyzwaniem XXI w. dla całej ludzkości. Wywołała procesy migracyjne w dużej części Ukrainy, zwłaszcza na jej czasowo okupowanym terytorium. Rozpoczęcie działań wojennych i wprowadzenie stanu wojennego miały krytyczny wpływ na krajowy system gospodarczy. Szkody psychiczne i materialne spowodowane działaniami wojennymi oraz okupacyjnymi są czynnikami, które w istotny, negatywny sposób wpływają na życie społeczne w kraju. Dlatego z każdym dniem wojny rośnie liczba Ukraińców potrzebujących pomocy, zarówno na samej Ukrainie, jak i w innych krajach, do których obywatele Ukrainy wyjechali po 24.02.2022 r.

Wojna na Ukrainie spowodowała wewnętrzne i zewnętrzne migracje Ukraińców. Kraje europejskie stanęły przed problemem przyjęcia ponad 6 mln uchodźców z tego kraju. Pojawiły się problemy z organizacją wsparcia społecznego, konieczność wypracowania przez instytucje (władze państwowe, samorządy lokalne, organizacje międzynarodowe, organizacje pozarządowe) nowego podejścia w polityce społecznej – zarówno na Ukrainie, jak i w państwach, które przyjęły uchodźców, przede wszystkim kobiety z dziećmi. Szczególnie ważne były kwestie ewakuacji, a także zapewnienie pomocy społecznej dla najbardziej potrzebujących, tj. osób z niepełnosprawnościami, wychowanków rodzinnych domów dziecka oraz rodzin zastępczych, dzieci i dorosłych z placówek opieki instytucjonalnej, matek z dziećmi, osób starszych itd. Procesy adaptacji i integracji uchodźców w różnych krajach powiązane

są również z zapewnieniem dzieciom uchodźców dobrej edukacji, pomocy w pokonaniu barier językowych, wypracowaniem „rozwiązań systemowych, pomocnych w integracji dzieci-uchodźców” (Di Maggio i in. 2022, s. 3). Polityka społeczna wobec uchodźców z Ukrainy oznacza działania zarówno interwencyjne, jak i długofalowe na różnych poziomach życia zbiorowego. Inaczej powinny reagować gminy, a inaczej instytucje na szczeblu wojewódzkim czy państwowym. Wybuch wojny na Ukrainie postawił kwestię bezpieczeństwa socjalnego na czołowym miejscu wśród priorytetów mieszkańców kraju. Pojawiło się zbiorowe zagrożenie dla egzystencji rodzin oraz nastąpiła zasadnicza zmiana w normalnym życiu milionów Ukraińców (Auleytner 2022, s. 17).

Najszerszą formą ochrony międzynarodowej jest status uchodźcy, przyznawany na podstawie *Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, sporządzonej w Genewie dnia 28 lipca 1951 r.* (Dz.U. 1991 nr 119 poz. 515). Została ona przyjęta jako odpowiedź na problemy powstałe w wyniku znaczących ruchów migracyjnych w Europie wywołanych przez II wojnę światową, a także wydarzenia bezpośrednio po niej następujące, w tym związane z podziałem kontynentu na strefy wpływów. Konwencja genewska początkowo obejmowała swoimi przepisami jedynie Europejczyków i odnosiła się do powodujących migrację wydarzeń, które zaszły przed 1.01.1951 r. Dopiero tzw. protokół nowojorski z 1967 r. (*Protokół dotyczący statusu uchodźców, sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r.*, Dz.U. 1991 nr 119 poz. 517) pozwolił na zastosowanie *Konwencji* do wszystkich uchodźców, niezależnie od kraju ich pochodzenia. Konwencja genewska z 1951 r. to najważniejszy międzynarodowy dokument dotyczący migracji. W dokumencie uchodźcę określono jako osobę, która m.in. „[...] w rezultacie zdarzeń, jakie nastąpiły przed dniem 1 stycznia 1951 r., oraz na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się na skutek podobnych zdarzeń, poza państwem swojego

I. WPROWADZENIE

dawnego stałego zamieszkania nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa” (*Konwencja dotycząca statusu... 1951*). W *Konwencji* zapisane są też najważniejsze zasady traktowania uchodźców i wskazania dotyczące zapewnienia im opieki przez państwa.

Podstawowymi formami ochrony międzynarodowej są: 1) status uchodźcy, 2) ochrona uzupełniająca, 3) ochrona tymczasowa. *Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami* (Rada Unii Europejskiej 2001) została przyjęta w związku z masowym napływem uchodźców do Unii Europejskiej, zwłaszcza z Bośni i Hercegowiny oraz Kosowa, spowodowanym konfliktami zbrojnymi na Bałkanach Zachodnich. W decyzji wykonawczej z dnia 4.03.2022 r. określono, w jaki sposób państwa członkowskie mają stosować dyrektywę do ochrony Ukraińców (*Decyzja wykonawcza... 2022*). Wskazano przede wszystkim, że ma ona zastosowanie do wysiedleńców, którzy musieli opuścić Ukrainę począwszy od 24.02.2022 r. Decyzja dotyczy zarówno obywateli Ukrainy, jak i bezpaństwowców zamieszkujących Ukrainę oraz obywateli państw trzecich, którzy korzystają z ochrony międzynarodowej lub ochrony krajowej na Ukrainie, a także członków ich rodzin. Osoby, które przebywały na stałe na Ukrainie i, aby ochronić się przed wojną, opuściły kraj 24.02.2022 r. lub później, mają prawo do tymczasowej ochrony w dowolnym kraju UE. Ochrona tymczasowa obowiązuje przez co najmniej rok i może zostać przedłużona w zależności od sytuacji na Ukrainie. Prawa wynikające z dyrektywy w sprawie tymczasowej ochrony to m.in. prawo do pobytu, dostępu do rynku pracy i zakwaterowania, pomocy medycznej oraz dostępu dzieci do edukacji.

Sytuacja uchodźców wojennych jest dość złożona. Muszą oni stawić czoła wielu wyzwaniom – nie tylko natury ekonomicznej czy organizacyjnej, ale także emocjonalno-społecznej i przede wszystkim – życiowej (Baszczak, Wincewicz, Zyzik 2023, s. 10). Stosunkowo restrykcyjne warunki zakwaterowania,

edukacji, podjęcia pracy i te dotyczące mobilności wyznaczone na okres trwania procedury ochrony tymczasowej/azyłowej oraz indywidualne negatywne doświadczenia w krajach docelowych również zmniejszają szanse uchodźców na skuteczną adaptację i integrację (Hainmueller, Hangartner, Lawrence 2016, s. 1–7). Wsparcie rodzin oraz możliwość ich łączenia są ważnymi czynnikami kształtującymi procesy integracyjne oraz możliwości edukacyjne dzieci, młodzieży i dorosłych (Kraus, Sauer, Wenzel 2019, s. 303–332). Stres wywołany wojną i przymusową migracją jest niezwykle traumatycznym przeżyciem dla każdego, bez względu na narodowość, płeć czy wiek. Podobnie radykalnym doświadczeniem dla każdego jest zmiana środowiska społecznego i kulturowego wywołana migracją oraz koniecznością adaptacji do nowych warunków (Łosiak 2023, s. 108–117). Badania pokazują również, że doświadczenia wojny i migracji powodują u dzieci i dorosłych występowanie problemów behawioralnych, trudności w funkcjonowaniu społecznym. Traumatyczne przeżycia nieodwracalnie utrudniają rozwój dziecka, niszczą poczucie zaufania. „Dzieci wojny” często doświadczają skutków psychicznych, takich jak depresja, zespół stresu pourazowego, długotrwałe problemy z radzeniem sobie w sytuacjach stresujących (Niaz 2015, s. 32–35; Kryvachuk 2022, s. 45–54). W związku z tym potrzebne są konkretne rozwiązania otwierające możliwość integracji, które będą funkcjonować w długim horyzoncie czasowym i dostosowywać się do płynnej rzeczywistości. Koniecznym warunkiem skutecznej adaptacji i integracji jest zaś akceptacja ze strony społeczeństwa przyjmującego (Baszczak, Wincewicz, Zyzik 2023, s. 13).

Dla celów statystycznych UNHCR (The UN Refugee Agency, czyli główna agenda ONZ zajmująca się uchodźcami) używa terminu „uchodźcy” w sposób ogólny, odnosząc go m.in. do wszystkich osób, które opuściły Ukrainę w wyniku wojny (UNHCR 2024). Ich liczba podawana przez agendę ma charakter szacunkowy, ponieważ sposoby weryfikacji danych oraz możliwości dotarcia do uchodźców z Ukrainy różnią się w zależności od kraju ich pobytu. W tym raporcie również używamy terminu „uchodźcy z Ukrainy”, aby adekwatnie oddać specyfikę tej grupy. Jednak osoby te nie otrzymują statusu uchodźcy na podstawie

I. WPROWADZENIE

konwencji genewskiej z 1951 r., ponieważ podstawową formą ochrony międzynarodowej wysiedleńców, którzy opuszczają Ukrainę począwszy od 24.02.2022 r., jest ochrona tymczasowa.

Po rozpoczęciu działań wojennych 24.02.2022 r. Polska stała się pierwszym bezpiecznym państwem przyjmującym uchodźców z zaatakowanej Ukrainy. Wielu obywateli tego kraju uciekających przed wojną przez polskie terytorium udało się do innych krajów, głównie innych państw Unii Europejskiej, ale też Wielkiej Brytanii, Kanady itd. Zestawienie statystyk UNHCR udostępnionych na stronie Operation Date Portal z 19.04.2024 r. pokazuje, że na całym świecie ogółem odnotowano 6 471 600 uchodźców z Ukrainy, w tym zarejestrowanych w Europie – 5 930 400. Najwięcej uchodźców z Ukrainy przebywa w takich krajach jak: Niemcy – 1 152 640, Polska – 956 635, Czechy – 339 305, Wielka Brytania – 237 060, Hiszpania – 192 380, Włochy – 172 495, Holandia – 122 535, Słowacja – 118 960, Mołdawia – 118 250, Irlandia – 106 355 (UNHCR 2024).

Raport z badania *Uchodźcy z Ukrainy w różnych krajach: problemy adaptacji i integracji (Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania)* prezentuje najważniejsze analizy oraz wnioski dotyczące: procesów adaptacji i integracji uchodźców z Ukrainy w Polsce, Niemczech, Włoszech a także Wielkiej Brytanii; identyfikacji ich problemów, planów na przyszłość i stanu psychicznego po dwóch latach wojny na Ukrainie; właściwego rozpoznania obecnej sytuacji oraz stworzenia fundamentów pod dalsze etapy badawcze z zakresu problematyki adaptacji i integracji uchodźców z Ukrainy w różnych krajach. Prezentowane badanie jest kontynuacją prac badawczych prowadzonych na początku wojny wiosną 2022 r. wśród uchodźców wojennych z Ukrainy w Polsce (Długosz, Kryvachuk, Izdebska-Długosz 2022) w ramach Interdyscyplinarnego Laboratorium Badań Wojny w Ukrainie Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

*Dr hab. Liudmyla Kryvachuk, prof. UKEN
Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*

II. METODOLOGIA BADAŃ

24. 02.2022 r. społeczeństwo ukraińskie przeniosło się w inną rzeczywistość – rzeczywistość wojny. Wielu mieszkańców Ukrainy musiało opuścić swoje domy, aby chronić życie swoje i swoich dzieci. W raporcie zaprezentowane zostały wyniki badania *Uchodźcy z Ukrainy w różnych krajach: problemy adaptacji i integracji (Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania)*. Badanie przeprowadzono wśród ukraińskich uchodźców w Polsce, Niemczech, Włoszech i Wielkiej Brytanii w okresie 25.09.2023–25.12.2023 r. na próbie 645 respondentów, według krajów: Polska – 218, Niemcy – 154, Włochy – 72, Wielka Brytania – 201. Próba miała charakter celowy i została dobrana z uwzględnieniem dostępności respondentów. Grupą docelową byli uchodźcy wojenni z Ukrainy, którzy opuścili kraj po 24.02.2022 r. Badania w czterech państwach zostały zrealizowane za pomocą ilościowej metody zbierania informacji, sondażu online, która pozwala objąć duże zbiorowości. W sondażu wykorzystano ankietę internetową CAWI (ang. Computer Assisted Web Interview).

Badanie, o charakterze stosowanym, miało na celu identyfikację problemów adaptacji i integracji ukraińskich uchodźców oraz ich dzieci w różnych krajach. Skupiono się na czterech grupach respondentów – uchodźców z Ukrainy, którzy wyjechali z kraju po 24.02.2022 r. i przebywają: 1) w Polsce, 2) w Niemczech, 3) we Włoszech, 4) w Wielkiej Brytanii (Anglia, Walia, Szkocja, Irlandia Północna). Badanie przeprowadzono w 208 miejscach: 48 polskich, 51 niemieckich, 36 włoskich, 73 brytyjskich; ich wykaz według poszczególnych krajów znajduje się w *Aneksie*.

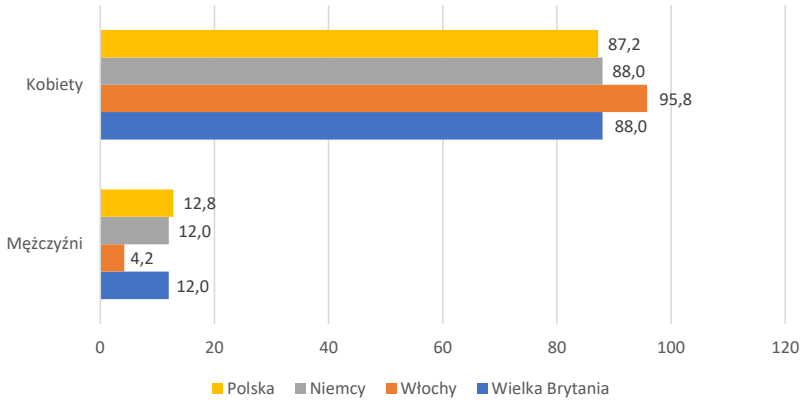
Badanie dotyczyło zagadnień adaptacji, warunków życia, zatrudnienia i edukacji dzieci, świadczeń socjalnych, stosunku lokalnych mieszkańców i pracowników instytucji państwowych do ukraińskich uchodźców, poziomu znajomości języka angielskiego oraz języka kraju przyjmującego. W sondażu znalazły się także pytania bezpośrednio związane z przyczynami wyjazdu, a także pytania dotyczące samopoczucia i stanu psychicznego zarówno dorosłych respondentów, jak i ich dzieci. Istotnymi elementami przeprowadzonego badania była identyfikacja problemów ukraińskich uchodźców, zbadanie poziomu adaptacji i integracji ukraińskich uchodźców oraz poziomu pomocy ze strony państwa przyjmującego w różnych krajach (Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania). Oprócz oceny stanu obecnego została również uwzględniona perspektywa prospektywna (odniesienie do przyszłości) – plany na przyszłość uchodźców z Ukrainy w różnych krajach (Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania), w tym planów powrotu na Ukrainę, zmiany kraju pobytu lub dalszej integracji i pozostania na dłużej w państwie przyjmującym.

III. UCHODŹCY Z UKRAINY W RÓŻNYCH KRAJACH – CHARAKTERYSTYKA RESPONDENTÓW

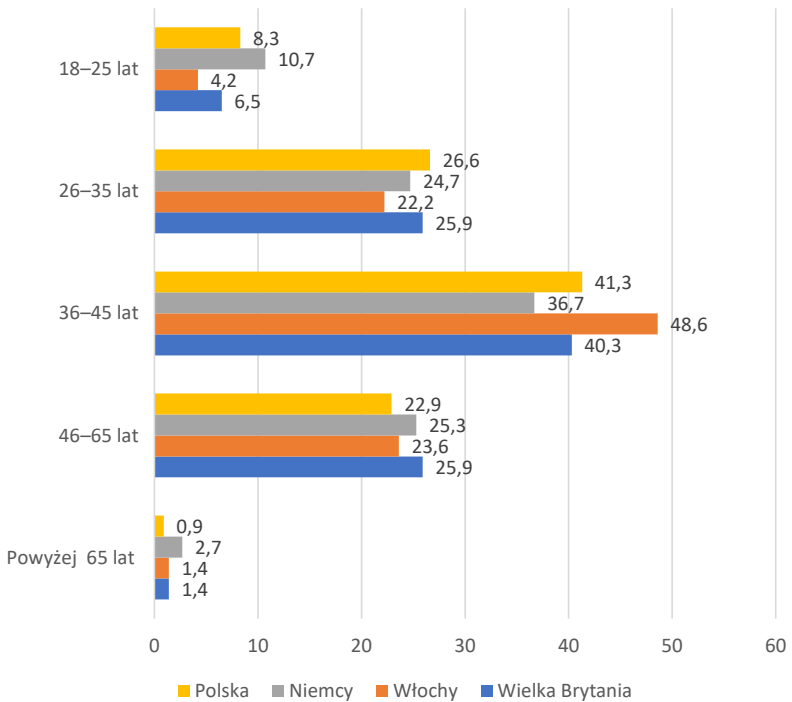
Badanie przeprowadzono wśród 645 ukraińskich uchodźców, którzy wyjechali po 24.02.2022 r. do krajów takich jak Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania. Wyniki badania pokazują, że większość respondentów, którzy wzięli udział w sondażu, to kobiety (Polska – 87,2%, Niemcy – 88%, Włochy – 95,8%, Wielka Brytania – 88%). Udział mężczyzn wśród uchodźców ukraińskich wynosi około 12% (Polska – 12,8%, Niemcy – 12%, Wielka Brytania – 12%), najmniej mężczyzn obserwuje się we Włoszech (4,2%) (wykres 1). Z charakterystyki wiekowej respondentów wynika, że najliczniejsza grupa to osoby mające 36–45 lat – ponad 40% (Polska – 41,3%, Niemcy – 36,7%, Włochy – 48,6%, Wielka Brytania – 40,3%); jest ona najsilniej reprezentowana we Włoszech (48,6%). Drugie miejsce zajmują dwie grupy wiekowe: 26–35 lat (Polska – 26,6%, Niemcy – 24,7%, Włochy – 22,2%, Wielka Brytania – 25,9%) oraz 46–65 lat (Polska – 22,9%, Niemcy – 25,3%, Włochy – 23,6%, Wielka Brytania – 25,9%). Na trzecim miejscu znajduje się grupa 18–25 lat, która jest najliczniejsza w Niemczech (10,7%) i Polsce (8,3%), a mniej liczna w Wielkiej Brytanii (6,5%) i Włoszech (4,2%). Jak wynika z analizy, liczba młodych ludzi w wieku 18–25 lat, którzy opuścili Ukrainę, jest w Niemczech i Polsce o 50% większa niż we Włoszech i o 30% większa niż w Wielkiej Brytanii. Najmniejszą grupę wiekową stanowią osoby powyżej 65. roku życia (Polska – 0,9%, Niemcy – 2,7%, Włochy – 1,4%, Wielka Brytania – 1,4%); ta grupa wiekowa jest procentowo najliczniejsza w Niemczech (2,7%) (wykres 2).

UCHODźCY Z UKRAINY W RŹNYCH KRAJACH – PROBLEMY ADAPTACJI I INTEGRACJI...

Wykres 1. Płeć respondentów (w %)

Wykres 2. Wiek respondentów (w %)

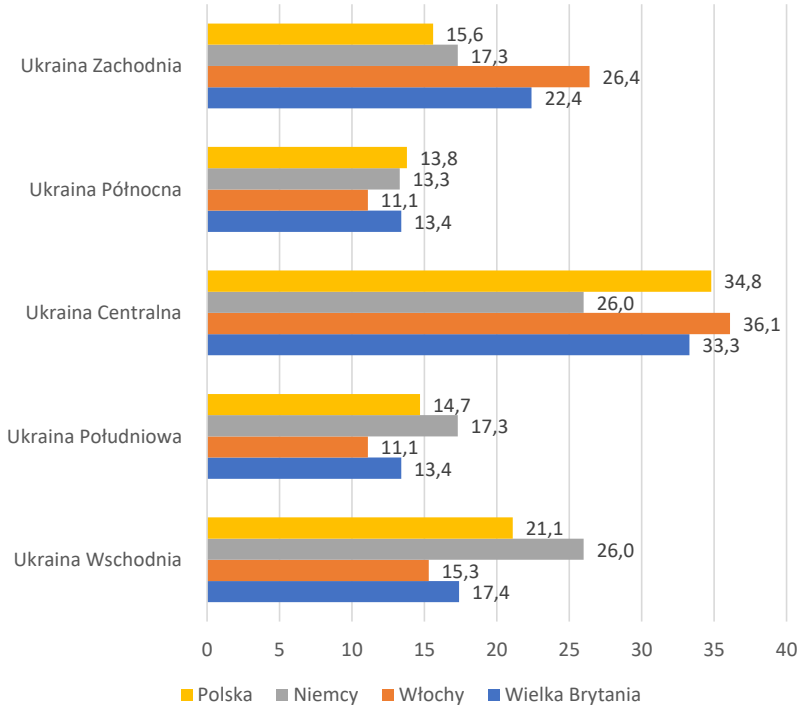

Kolejną ważną charakterystyką ankietowanych jest region, z którego przybyli do kraju przyjmującego. Wyniki badania pokazują, że respondenci z Ukrainy Zachodniej jako miejsce

III. UCHODŹCY Z UKRAINY W RÓŻNYCH KRAJACH – CHARAKTERYSTYKA RESPONDENTÓW

wyjazdu najczęściej – spośród 4 rozpatrywanych państw – wybierali Włochy (26,4%), rzadziej Wielką Brytanię (22,4%) i Niemcy (17,3%), najrzadziej Polskę (15,6%). W przypadku osób z Ukrainy Północnej obserwujemy mniej więcej równy rozkład odpowiedzi, jeśli chodzi o wybór kraju (Polska – 13,8%, Niemcy – 13,3%, Włochy – 11,1%, Wielka Brytania – 13,4%). Najwięcej osób opuściło Ukrainę Centralną i wśród ludności tego regionu częściej wybierano Włochy (36,1%), Polskę (34,8%) i Wielką Brytanię (33,3%), rzadziej – Niemcy (26,0%). Dla osób z Ukrainy Południowej rozkład ten wygląda następująco: Niemcy – 17,3%, Polska – 14,7%, Wielka Brytania – 13,4%, Włochy – 11,1%. Głównym miejscem wyjazdu dla mieszkańców najbardziej dotkniętej wojną Ukrainy Wschodniej były Niemcy (26,0%), w mniejszym stopniu migrowano do Polski (21,1%), Wielkiej Brytanii (17,4%) i Włoch (15,3%) (wykres 3).

Wykres 3. Region wyjazdu respondentów (w %)

Po zanalizowaniu rozkładu przyjazdów uchodźców z określonego regionu Ukrainy do konkretnego kraju, otrzymaliśmy poniższe dane. Do Polski przybyło najwięcej imigrantów z Ukrainy Centralnej (34,8%) i Ukrainy Wschodniej (21,1%), do Niemiec najwięcej – z Ukrainy Centralnej (26%) i Ukrainy Wschodniej (26%), do Włoch najwięcej – z Ukrainy Centralnej (36,1%) i Ukrainy Zachodniej (26,4%), do Wielkiej Brytanii zaś – z Ukrainy Centralnej (33,3%) i Ukrainy Zachodniej (22,4%) (tabela 1).

Tabela 1. Region wyjazdu respondentów (w %)

Państwo	Ukraina Zachodnia	Ukraina Północna	Ukraina Centralna	Ukraina Południowa	Ukraina Wschodnia
Polska	15,6	13,8	34,8	14,7	21,1
Niemcy	17,3	13,3	26,0	17,3	26,0
Włochy	26,4	11,1	36,1	11,1	15,3
Wielka Brytania	22,4	13,4	33,3	13,4	17,4

Jeśli chodzi o wykształcenie, to – jak wynika z badania – ukraińscy uchodźcy mają głównie wykształcenie wyższe na poziomie magistra (specjalisty) (w Polsce – 55,1%, w Niemczech – 56,7%, we Włoszech – 54,2%, w Wielkiej Brytanii – 61,2%) lub licencjata (w Polsce – 16,5%, w Niemczech – 17,3%, we Włoszech – 15,3%, w Wielkiej Brytanii – 16,4%). Pewna część respondentów posiada stopień naukowy (w Polsce – 0,9%, w Niemczech – 2,7%, we Włoszech – 2,7%, w Wielkiej Brytanii – 3%). Około 20% respondentów ma wykształcenie średnie specjalistyczne lub zawodowo techniczne (w Polsce – 17,4%, w Niemczech – 16%, we Włoszech – 23,6%, w Wielkiej Brytanii – 14,4%). Największy odsetek osób z wykształceniem średnim specjalistycznym oraz zawodowo technicznym wyjechał do Włoch. Jeśli chodzi o osoby z wykształceniem średnim (podstawowym lub pełnym), rozkład przedstawia się następująco: Polska – 10,1%, Niemcy – 7,4%, Włochy – 4,7%, Wielka Brytania – 5,0% (wykres 4).

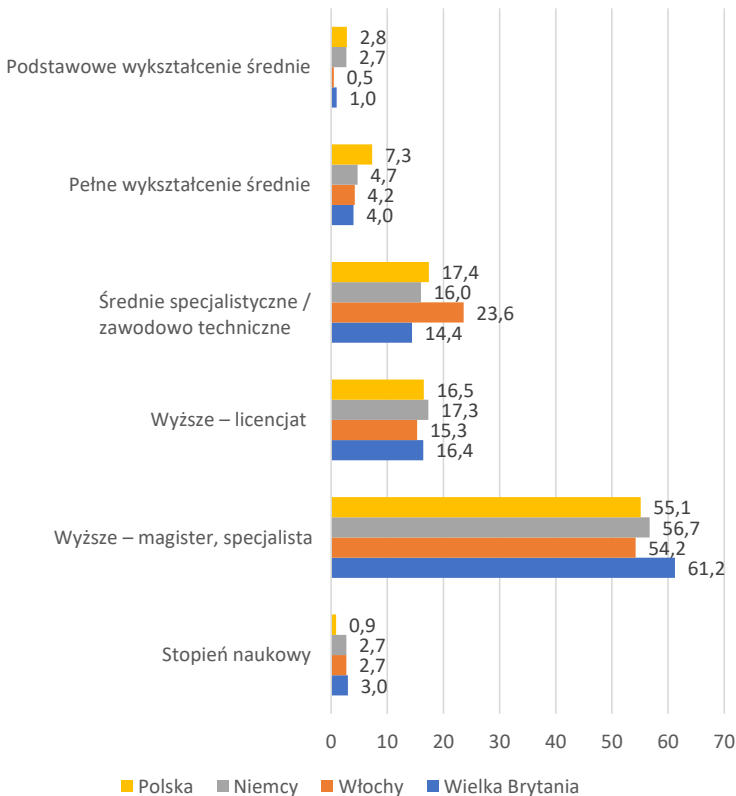
Ukraiński system oświaty przeszedł w 2018 r. reformę pod nazwą Nowa ukraińska szkoła (NUS). Przed wprowadzeniem zmian proces kształcenia trwał 11 lat – w ramach reformy NUS

III. UCHODŹCY Z UKRAINY W RÓŻNYCH KRAJACH – CHARAKTERYSTYKA RESPONDENTÓW

wydłużono ostatni etap edukacyjny i dodano dwunastą klasę. Obecnie proces kształcenia przewiduje trzy etapy edukacyjne, których absolwent uzyskuje pełne wykształcenie średnie (Ministerstwo oświaty i nauki Ukrainy 2024; Enic Ukraine National Information Centre of Academic Mobility 2024):

- 1) wykształcenie początkowe – 4 lata (*иа. початкова освіта*, klasy 1–4);
- 2) podstawowe wykształcenie średnie – 5 lat (*иа. базова середня освіта*, klasy 5–9);
- 3) pełne wykształcenie średnie – obecnie 2 lata (3 lata od 2027 r.) (*иа. повна середня освіта / профільна середня освіта*, klasy 10–12).

Wykres 4. Wykształcenie respondentów (w %)

Zdecydowana większość ukraińskich uchodźców (75,5%) posiada zatem wykształcenie wyższe (magister/specjalista, licencjat) (73,2%) lub stopień naukowy (2,3%), 17,8% – wykształcenie średnie specjalistyczne lub zawodowo techniczne, 6,7% – wykształcenie średnie (podstawowe lub pełne). Jeśli chodzi o kraje pobytu, najwięcej osób ze stopniem naukowym lub tytułem magistra (specjalisty) wyjechało do Wielkiej Brytanii (61,2%), z tytułem licencjata – do Niemiec (17,3%), ale ta druga wartość nie jest znacząco wyższa niż w innych krajach, ponieważ średnia wynosi 16,4%. W przypadku osób z wykształceniem średnim specjalistycznym lub zawodowo technicznym największy odsetek wyemigrował do Włoch (23,6%), a z wykształceniem średnim (podstawowym lub pełnym) – do Polski (10,1%). Ta druga wartość jest dwukrotnie wyższa niż dane dotyczące wyjazdów osób z wykształceniem średnim do Wielkiej Brytanii (5,0%), co z pewnością można wytłumaczyć znacznie łatwiejszą adaptacją i integracją w społeczeństwie polskim uchodźców ukraińskich bez wykształcenia i znajomości języków (tabela 2).

Tabela 2. Wykształcenie respondentów (w %)

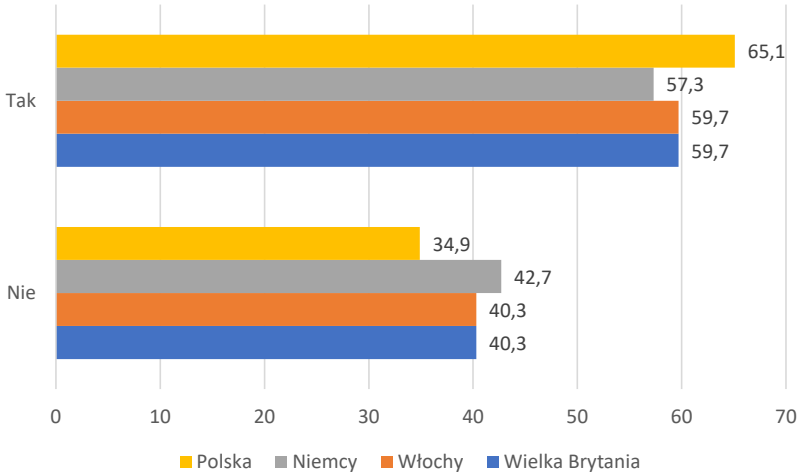
Państwo	Średnie (podstawowe, pełne)	Średnie specjalne, zawodowo techniczne	Wyższe – licencjat	Wyższe – magister, specjalista	Stopień naukowy
Polska	10,1	17,4	16,5	55,1	0,9
Niemcy	7,4	16,0	17,3	56,7	2,7
Włochy	4,7	23,6	15,3	54,2	2,7
Wielka Brytania	5,0	14,4	16,4	61,2	3,0

Jak pokazują wyniki badań, 60,4% ukraińskich uchodźców ma dzieci poniżej 18 lat (wykres 5). Biorąc pod uwagę rozkład wiekowy respondentów, w szczególności fakt, że osoby w wieku 18–25 lat stanowią 7,4%, a osoby w wieku 26–35 lat – 24,9% (czyli 32,3% ukraińskich uchodźców to osoby w wieku 18–35 lat), można przyjąć, iż Ukraińcy, którzy przyjechali bez dzieci (39,6%), to w większości ludzie młodzi po 18 roku życia, posiadający tym samym potencjał intelektualny i adaptacyjno-integracyjny.

III. UCHODŹCY Z UKRAINY W RÓŻNYCH KRAJACH – CHARAKTERYSTYKA RESPONDENTÓW

Wykres 5. Przyjazd z małoletnimi dziećmi (poniżej 18 lat) (w %)

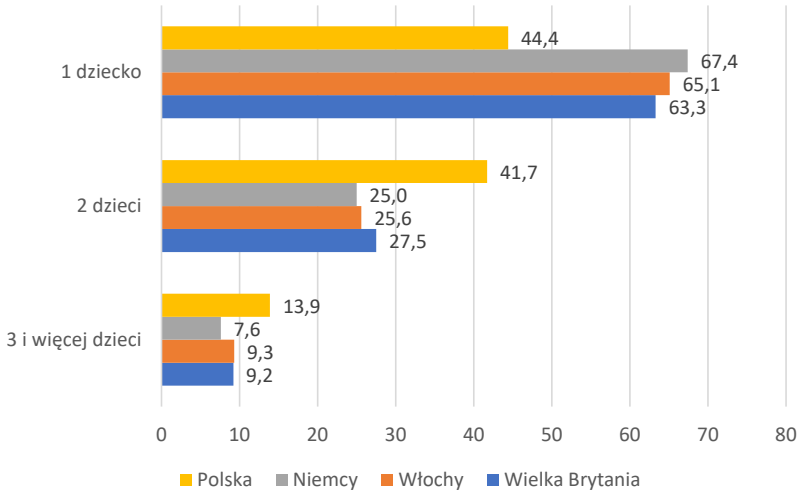

Największy odsetek osób z 1 dzieckiem przyjechał do Niemiec (67,4%), nieco mniejszy do Włoch (65,1%) i Wielkiej Brytanii (63,3%), najmniejszy do Polski (44,4%). Największy odsetek osób z 2 dziećmi przyjechało do Polski (41,7%), a znacznie mniejszy do trzech pozostałych krajów branych pod uwagę w sondażu: 27,5% – do Wielkiej Brytanii, 25,6% – do Włoch, 25,0% – do Niemiec. Do Polski wyemigrował także największy odsetek osób posiadających 3 i więcej dzieci – 13,9%, mniejszy – do Włochy (9,3%) i Wielkiej Brytanii (9,2%), najmniejszy – do Niemiec (7,6%) (wykres 6).

Analiza liczby dzieci ukraińskich uchodźców w konkretnych krajach pokazuje zbliżone wyniki dla trzech państw – Niemiec, Włoch i Wielkiej Brytanii, a wynik znacząco różniący się od pozostałych – dla Polski. Do Polski wyjechał największy odsetek kobiet z 2 dziećmi (41,7%), czyli 1,6 razy większy niż do pozostałych branych pod uwagę krajów (25–27,5%). Interesujące są wyniki dotyczące migracji rodzin wielodzietnych (3 i więcej dzieci). Ich odsetek jest także najwyższy w przypadku Polski i wynosi 13,9%; do Niemiec wyjechało zaś 7,6% rodzin wielodzietnych, do Włoch – 9,3%, a do Wielkiej Brytanii – 9,2% (tabela 3). Jak więc wynika z analizy, do Polski wyjechał największy odsetek rodzin

wielodzietnych – 1,8 razy większy niż rodzin wielodzietnych, które wyemigrowały do Niemiec, gdzie wskaźnik ten jest najniższy.

Wykres 6. Ilość małoletnich dzieci (poniżej 18 lat) posiadanych przez respondentów (w %)

Tabela 3. Ilość małoletnich dzieci (poniżej 18 lat) posiadanych przez respondentów (w %)

Państwo	1 dziecko	2 dzieci	3 i więcej dzieci
Polska	44,4	41,7	13,9
Niemcy	67,4	25	7,6
Włochy	65,1	25,6	9,3
Wielka Brytania	63,3	27,5	9,2

IV. GŁÓWNE PRIORYTETY PRZY WYBORZE KRAJU WYJAZDU

Wyniki badania pokazują główne priorytety brane pod uwagę przez ukraińskich uchodźców przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu (wykresy: 7, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, tabela 4). Wśród osób, które zdecydowały się na Polskę, zasadniczymi czynnikami były: 1) fakt, że Polska jest mentalnie i terytorialnie bliska Ukrainie (65,1%); 2) posiadanie znajomych/rodziny w Polsce (47,7%); 3) poziom wsparcia dla Ukrainy (23,9%); 4) fakt, że kraj jest w NATO i powinno być w nim bezpiecznie (21,1%); 5) możliwość zatrudnienia (21,1%); 6) poziom znajomości języka polskiego wśród dorosłych (14,7%); 7) możliwość wyjazdu razem ze znajomymi (11%); 8) przypadek – był transport (8,3%); 9) poziom znajomości języka polskiego wśród dzieci uchodźców (7,3%); 10) poziom rozwoju gospodarczego kraju przyjmującego (5,5%); 11) możliwość podjęcia studiów (3,7%); 12) poziom świadczeń socjalnych (1,5%).

W przypadku decyzji o wyjeździe do Niemiec najważniejsze okazały się:

1) posiadanie znajomych/rodziny w Niemczech (50%); 2) poziom rozwoju gospodarczego kraju przyjmującego (22,7%); 3) poziom wsparcia dla Ukrainy (18,7%); 4) fakt, że kraj jest w NATO i powinno być w nim bezpiecznie (16%); 5) możliwość zatrudnienia (15,3%), 6) poziom świadczeń socjalnych (14,7%); 7) przypadek – był transport (14%); 8) możliwość wyjazdu razem ze znajomymi (12%); 9) bliskość terytorialna do Polski, która jest mentalnie i terytorialnie bliska Ukrainie (10%); 10) możliwość podjęcia studiów (8%), 11) poziom znajomości języka

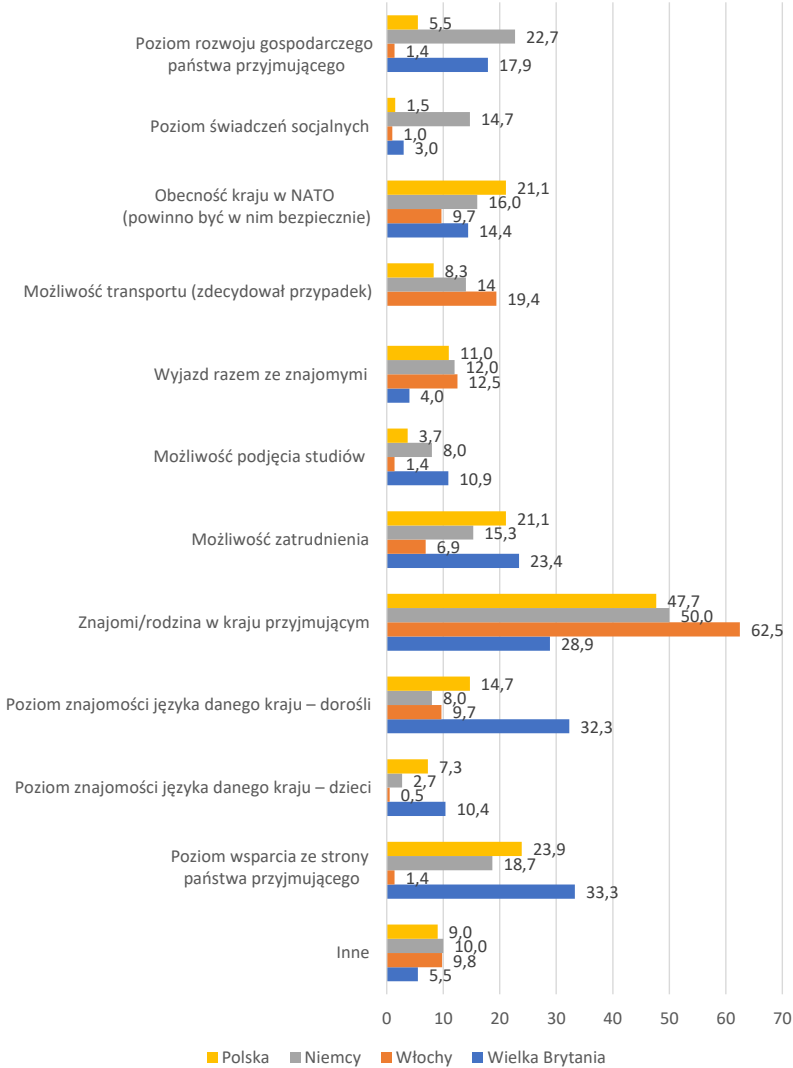
niemieckiego wśród dorosłych uchodźców (8,0%); 12) poziom znajomości języka niemieckiego wśród dzieci uchodźców (2,7%).

We Włoszech priorytetami przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu były wśród ukraińskich uchodźców: 1) posiadanie znajomych/rodziny we Włoszech (62,5%); 2) możliwość transportu (zdecydował przypadek) (19,4%); 3) możliwość wyjazdu razem ze znajomymi (12,5%); 4) fakt, że kraj jest w NATO i powinno być w nim bezpiecznie (9,7%); 5) poziom znajomości języka włoskiego wśród dorosłych uchodźców (9,7%); 6) możliwość zatrudnienia (6,9%); 7) poziom rozwoju gospodarczego kraju przyjmującego (1,4%); 8) możliwość podjęcia studiów (1,4%), 9) poziom wsparcia dla Ukrainy (1,4%); 10) poziom świadczeń socjalnych (1,0%); 11) poziom znajomości języka włoskiego wśród dzieci uchodźców (0,5%).

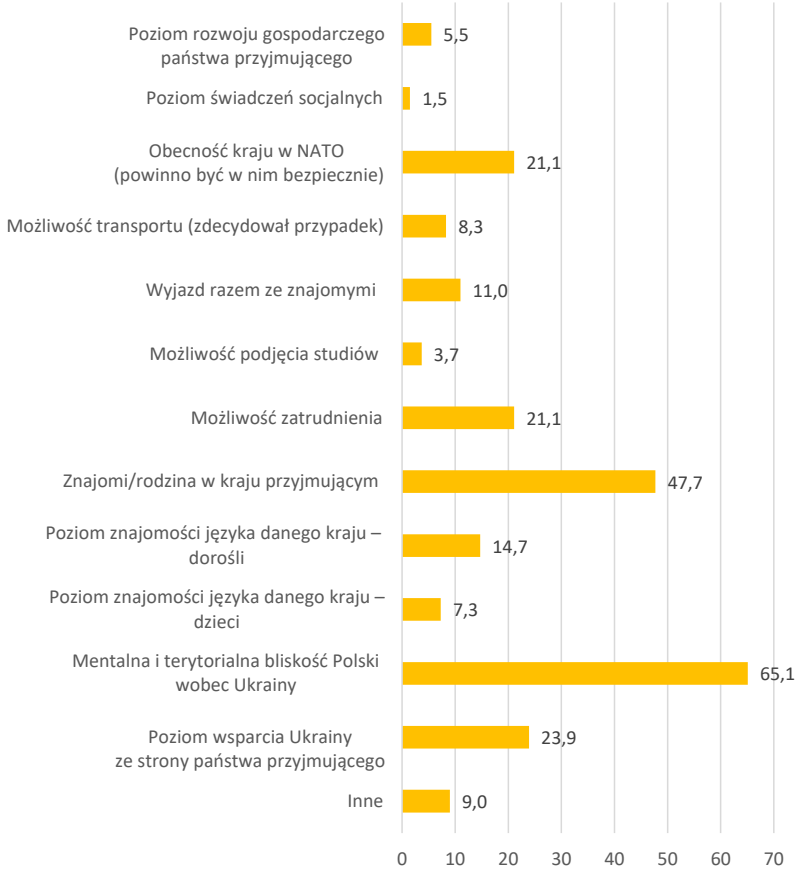
Wybierając jako cel emigracji Wielką Brytanię, Ukraińcy za najistotniejsze uznali: 1) istnienie programów wyjazdu do Wielkiej Brytanii dla uchodźców z Ukrainy (57,7%); 2) fakt, że jest to kraj anglojęzyczny terytorialnie bliski Ukrainy (40,3%); 3) poziom wsparcia dla Ukrainy (33,3%); 4) poziom znajomości języka angielskiego wśród dorosłych uchodźców (32,3%); 5) posiadanie znajomych/rodziny w Wielkiej Brytanii (28,9%); 6) możliwość zatrudnienia (23,4%); 7) poziom rozwoju gospodarczego kraju przyjmującego (17,9%); 8) fakt, że kraj jest w NATO i powinno być w nim bezpiecznie (14,4%); 9) możliwość podjęcia studiów (10,9%); 10) poziom znajomości języka angielskiego wśród dzieci uchodźców (10,4%); 11) możliwość wyjazdu razem ze znajomymi (4%); 12) poziom świadczeń socjalnych (3%).

IV. GŁÓWNE PRIORYTETY PRZY WYBORZE KRAJU WYJAZDU

Wykres 7. Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu w związku z wojną na Ukrainie (w %)

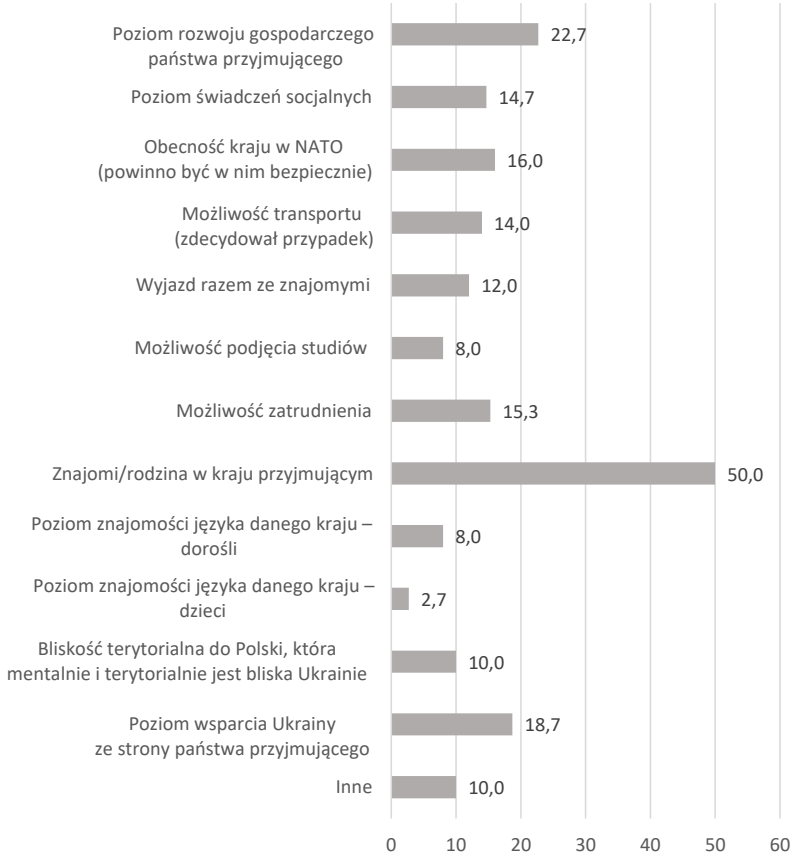

Wykres 7.1. Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu w związku z wojną na Ukrainie (w %) (Polska)

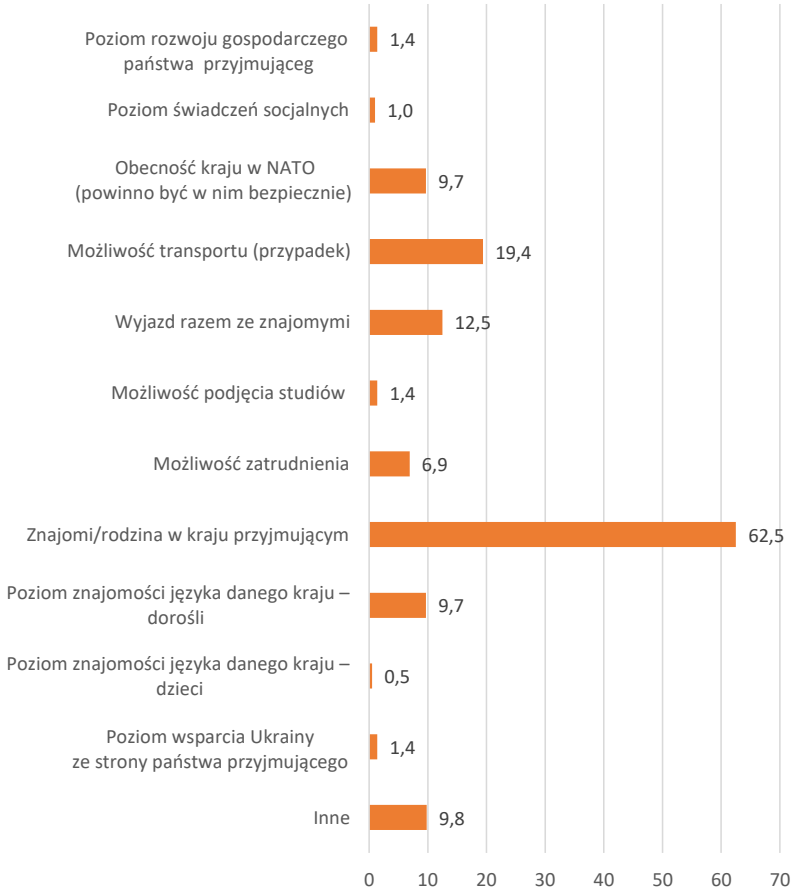

IV. GŁÓWNE PRIORYTETY PRZY WYBORZE KRAJU WYJAZDU

Wykres 7.2. Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu w związku z wojną na Ukrainie (w %) (Niemcy)

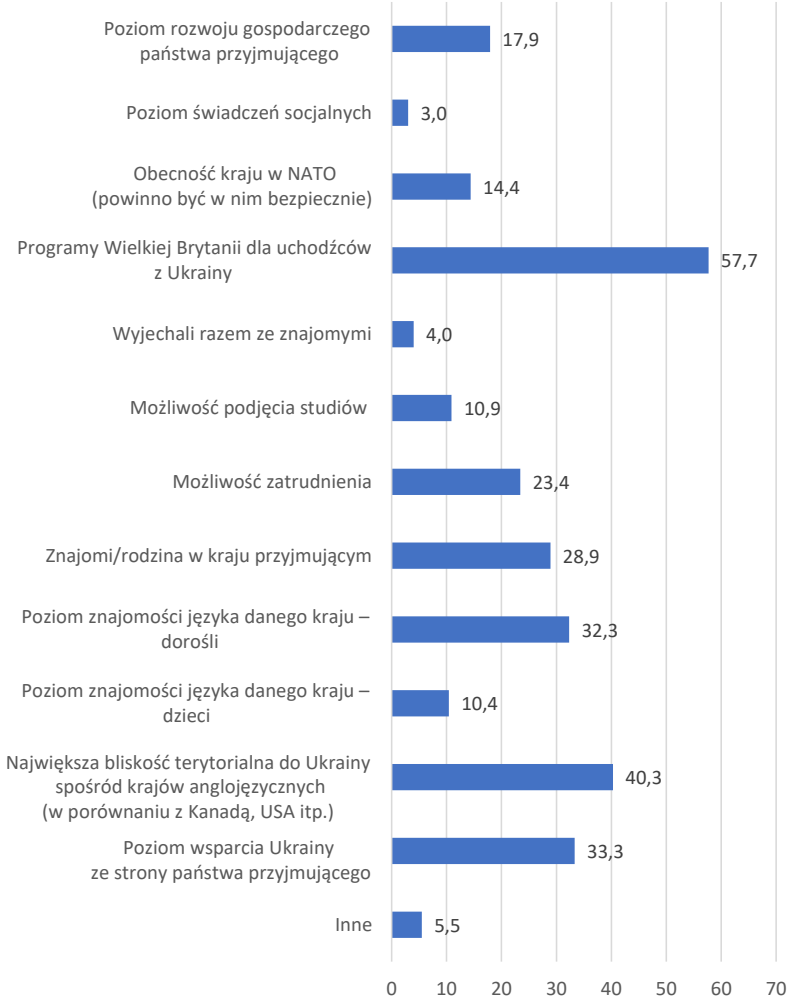
Wykres 7.3. Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu w związku z wojną na Ukrainie (w %) (Włochy)

IV. GŁÓWNE PRIORYTETY PRZY WYBORZE KRAJU WYJAZDU

Wykres 7.4. Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu w związku z wojną na Ukrainie (w %) (Wielka Brytania)

Tabela 4. Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu w związku z wojną na Ukrainie (w %)

Priorytet	Państwo			
	Polska	Niemcy	Włochy	Wielka Brytania
Poziom rozwoju gospodarczego państwa przyjmującego	5,5	22,7	1,4	17,9
Poziom świadczeń socjalnych	1,5	14,7	1,0	3,0
Obecność kraju w NATO (powinno być w nim bezpiecznie)	21,1	16,0	9,7	14,4
Możliwość transportu (zdecydował przypadek)	8,3	14,0	19,4	–
Wyjazd razem ze znajomymi	11,0	12,0	12,5	4,0
Możliwość podjęcia studiów	3,7	8,0	1,4	10,9
Możliwość zatrudnienia	21,1	15,3	6,9	23,4
Znajomi/rodzina w kraju przyjmującym	47,7	50,0	62,5	28,9
Poziom znajomości języka danego kraju – dorośli	14,7	8,0	9,7	32,3
Poziom znajomości języka danego kraju – dzieci	7,3	2,7	0,5	10,4
Poziom wsparcia dla Ukrainy ze strony państwa przyjmującego	23,9	18,7	1,4	33,3
Odpowiedzi dotyczące konkretnego kraju				
Mentalna i terytorialna bliskość Polski wobec Ukrainy (Polska)	65,1	–	–	–
Bliskość terytorialna do Polski, która mentalnie i terytorialnie jest bliska Ukrainie (Niemcy)	–	10,0	–	–
Programy Wielkiej Brytanii dla uchodźców z Ukrainy (Wielka Brytania)	–	–	–	57,7
Największa bliskość terytorialna do Ukrainy spośród krajów anglojęzycznych (w porównaniu z Kanadą, USA itp.) (Wielka Brytania)	–	–	–	40,3

Podsumowując, należy zauważyć, że wśród powodów, którymi najczęściej kierowali się uchodźcy ukraińscy przy wyborze kraju wyjazdu i pobytu czasowego (główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu), znalazły się: 1) w przypadku wyjazdu do Polski – fakt, że Polska jest mentalnie i terytorialnie bliska Ukrainie (65,1%), posiadanie znajomych/rodziny w Polsce (47,7%) oraz

IV. GŁÓWNE PRIORYTETY PRZY WYBORZE KRAJU WYJAZDU

poziom wsparcia dla Ukrainy (23,9%); 2) w przypadku wyjazdu do Niemiec posiadanie znajomych/rodziny w Niemczech (50%), poziom rozwoju gospodarczego kraju przyjmującego (22,7%), poziom wsparcia dla Ukrainy (18,7%); 3) w przypadku wyjazdu do Włoch – posiadanie znajomych/rodziny we Włoszech (62,5%), możliwość transportu (19,4%), możliwość wyjazdu razem ze znajomymi (12,5%); 4) w przypadku wyjazdu do Wielkiej Brytanii – istnienie w tym kraju programów dla uchodźców z Ukrainy (57,7%), fakt, że jest to kraj anglojęzyczny, który terytorialnie znajduje się blisko Ukrainy (w porównaniu z Kanadą, USA itp.) (40,3%), poziom wsparcia dla Ukrainy (33,3%). Najmniej ważne były zaś: 1) w przypadku wyjazdu do Polski – możliwość podjęcia studiów (3,7%) i poziom świadczeń socjalnych (1,5%); 2) w przypadku wyjazdu do Niemiec – poziom znajomości języka niemieckiego wśród dzieci (2,7%); 3) w przypadku wyjazdu do Włoch – poziom rozwoju gospodarczego kraju przyjmującego (1,4%), poziom wsparcia dla Ukrainy (1,4%), możliwość podjęcia studiów (1,4%), poziom świadczeń socjalnych (1,0%) i poziom znajomości języka włoskiego wśród dzieci uchodźców (0,5%); 4) w przypadku wyjazdu do Wielkiej Brytanii – możliwość wyjazdu razem ze znajomymi (4,0%) i poziom świadczeń socjalnych (3,0%).

Poziom rozwoju gospodarczego kraju emigracji był bardzo ważny dla tych uchodźców, którzy wybrali Niemcy (22,7%) i Wielką Brytanię (17,9%). Podobnie poziom świadczeń socjalnych pozostawał szczególnie istotny dla osób, które wyjechały do Niemiec (14,7%), ale już nie tak istotny dla emigrujących do Wielkiej Brytanii (3,0%); w przypadku Polski i Włoch pozostawał jeszcze mniej ważny (odpowiednio 1,5% i 0,5%). Stosunkowo znaczącymi powodami wyjazdu do rozpatrywanych w badaniu czterech krajów były: 1) fakt, że dane państwo jest w NATO i powinno być w nim bezpiecznie (taki powód podawało 21,1% emigrujących do Polski, 16,0% – do Niemiec 14,4% – do Wielkiej Brytanii i 9,7% – do Włoch; 2) możliwość zatrudnienia (w przypadku wyjazdu do Wielkiej Brytanii – 23,4%, do Polski – 21,1%, do Niemiec – 15,3%, do Włoch – 6,9%). Ten drugi powód był ważny zarówno dla osób, które nie spodziewały się tego typu wsparcia (wyjeżdżający do Wielkiej Brytanii, Polski i Włoch),

jak i dla tych, które spodziewały się świadczeń socjalnych (tu zwłaszcza tych, które wyjechały do Niemiec). Wybierając kraj wyjazdu, uchodźcy w większości kierowali się także poziomem wsparcia dla Ukrainy (w przypadku Wielkiej Brytanii – 33,3%, Polski – 23,9%, Niemiec – 18,7%) z wyjątkiem tych, udających się do Włoch (1,4%).

Warto też zauważyć, że na początku wojny opuszczanie Ukrainy często przebiegało dość chaotycznie, co było spowodowane bardzo dużym ruchem ludności. W związku z tym uchodźcy emigrowali tam, dokąd nadarzyła się okazja na wyjazd, dokąd był transport. Potwierdzają to wyniki badania – część respondentów na pytanie o powód wyjazdu do konkretnego kraju odpowiadała: „przypadkowo, był transport” (jeśli chodzi o wyjazd do Włochy, było 19,4% takich odpowiedzi, do Niemiec – 14,0%, a do Polski – 8,3%). Ponad połowa uchodźców przy wyborze miejsca emigracji kierowała się faktem, że posiada w danym państwie znajomych/rodzinę (w przypadku Włoch było to 62,5% respondentów, Niemiec – 50,0%, Polski – 47,7%) z wyjątkiem Wielkiej Brytanii, gdzie wynik ten jest nieco niższy, choć również dość istotny – 28,9% (tabela 4). W odniesieniu do Włoch warto dodać, że uzyskane wartości można wytłumaczyć przede wszystkim wcześniejszymi falami migracji zarobkowej Ukraińców (głównie z Ukrainy Zachodniej) do tego kraju, co zaowocowało posiadaniem w nim znajomych/rodziny.

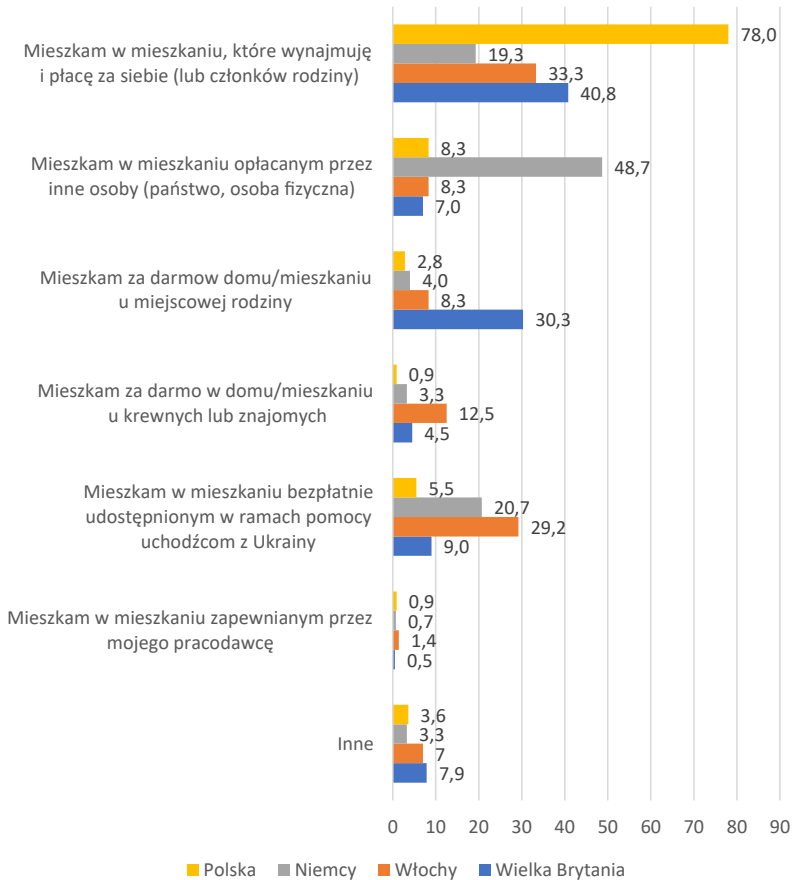
V. WARUNKI ŻYCIA, STOSUNEK MIESZKAŃCÓW I PRACOWNIKÓW INSTYTUCJI PAŃSTWOWYCH DO UCHODźCÓW

Jedną z najważniejszych kwestii dla uchodźców jest miejsce pobytu w danym państwie. Z analizy wynika, że pomiędzy poszczególnymi krajami emigracji występują dość znaczne różnice w zakresie możliwości mieszkaniowych. Jest to spowodowane przede wszystkim zasadami polityki migracyjnej w konkretnym państwie. Największy odsetek uchodźców wynajmujących mieszkanie i płacących samodzielnie za wynajem przebywa w Polsce (78,0%), a najmniejszy w Niemczech (19,3%); we Włoszech jest to 33,3%, a w Wielkiej Brytanii – 40,8%. W związku z powyższym w Niemczech (w porównaniu z innymi krajami) występuje najwyższy odsetek uchodźców, których lokum jest opłacane przez państwo lub inne osoby fizyczne (48,5%). W pozostałych branżach pod uwagę państwach wyniki są zbliżone – około 8,0% osób zajmuje mieszkania, których koszty wynajmu są finansowane z pieniędzy publicznych lub osób fizycznych (w Polsce – 8,3%, we Włoszech – 8,3%, w Wielkiej Brytanii – 7,0%). Należy dodać, że tylko niewielka część respondentów dysponuje lokalem zapewnianym przez pracodawcę (niecały 1,0%) (wykres 8).

Jeśli chodzi o uchodźców, którzy przebywają bezpłatnie w mieszkaniach zapewnianych przez lokalnych mieszkańców (dom/mieszkanie), to ich udział w ogólnej liczbie respondentów jest najwyższy w Wielkiej Brytanii (30,3%). Wynik ten można wytłumaczyć faktem, że większość uchodźców przybyła do Wielkiej Brytanii w ramach programu Homes for Ukraine Scheme. Zgodnie z jego

zasadami, aby uzyskać wizę i pozwolenie na przyjazd oraz legalny pobyt, konieczne jest uzyskanie potwierdzenia zapewnienia miejsca zamieszkania od lokalnego mieszkańca (*find a sponsor*) (Homes for Ukraine 2022; Department for Levelling Up, Housing and Communities 2022). Kolejną grupę respondentów stanowią uchodźcy, którym zapewniono bezpłatne zakwaterowanie w ramach odpowiednich programów pomocy uchodźcom ukraińskim w danym kraju. Zarysowuje się tu podział na dwie grupy państw w zależności od odsetka emigrantów otrzymujących zakwaterowanie na wspomnianych zasadach, pierwsza to Włochy (29,2%) i Niemcy (20,7%), druga – Wielka Brytania (9,0%) i Polska (5,5%) (wykres 8).

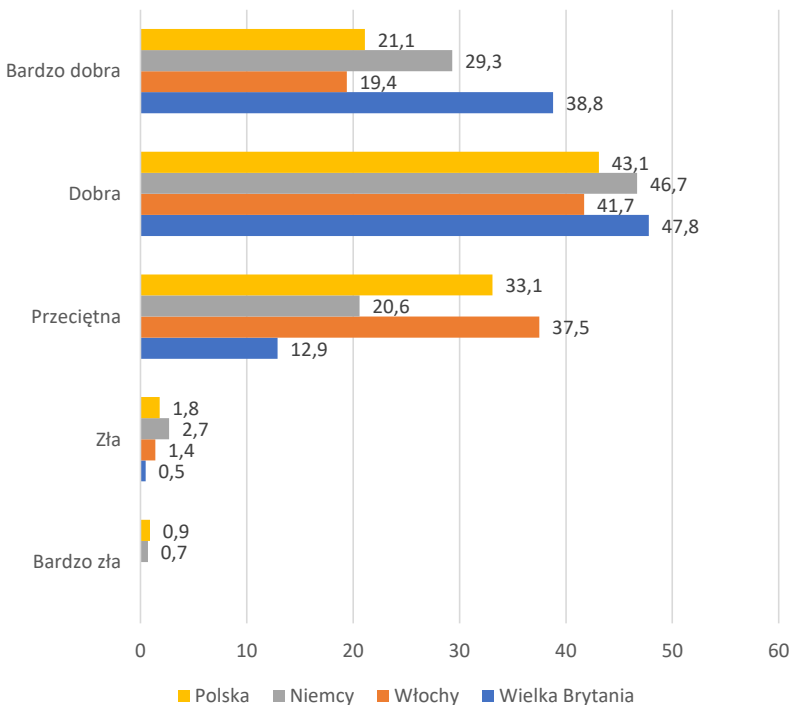
Wykres 8. Rodzaj obecnego zakwaterowania (w %)

V. WARUNKI ŻYCIA, STOSUNEK MIESZKAŃCÓW I PRACOWNIKÓW INSTYTUCJI...

Powodzenie adaptacji i integracji ukraińskich uchodźców wiąże się również z postawą lokalnych mieszkańców i pracowników instytucji państwowych wobec emigrantów. Jeśli chodzi o stosunek miejscowych do przybyszów, to – „bardzo dobry” i „dobry” obserwuje się przede wszystkim w Wielkiej Brytanii (86,6%), w mniejszym zakresie w Niemczech (76,0%), Polsce (64,2%) i Włoszech (61,1%). Najlepsze oceny jakości postaw („bardzo dobra”), jak pokazują wyniki badania, dotyczą w największym stopniu Wielkiej Brytanii (38,8%), a w najmniejszym – Włoch (19,4%). „Przeciętna” jakość postaw lokalnych mieszkańców w ocenie respondentów utrzymuje się we Włoszech na poziomie 37,5%, w Polsce – 33,1%, w Niemczech – 20,6%, a w Wielkiej Brytanii – 12,9%. Postawy „złe” lub „bardzo złe” odnotowało średnio około 2,0% badanych, co jest raczej niewielkim odsetkiem (największy jest w Niemczech, gdzie wynosi 3,4%) (wykres 9).

Wykres 9. Ocena jakości postaw lokalnych mieszkańców wobec ukraińskich uchodźców i ich dzieci (w %)

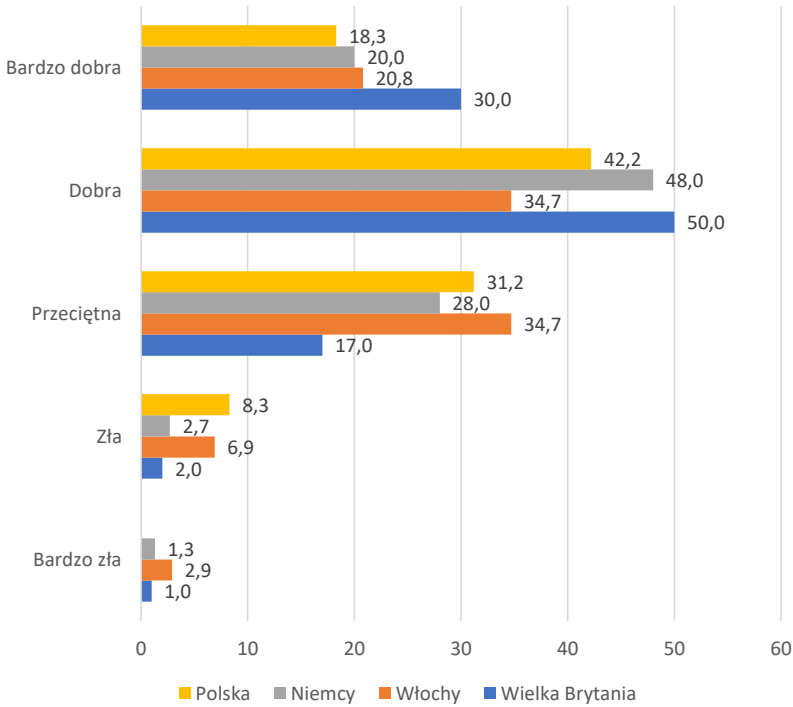
Zdecydowana większość respondentów ocenia jakość traktowania siebie i swoich dzieci w instytucjach państwowych jako „bardzo dobrą” lub „dobrą” (w Wielkiej Brytanii jest to 80% ankietowanych, w Niemczech – 68,0%, w Polsce – 65,5%, we Włoszech – 55,5%). Podobnie jak w podejściu lokalnych mieszkańców do przybyszów, najlepszą jakość postaw pracowników instytucji państwowych do uchodźców i ich dzieci obserwujemy w Wielkiej Brytanii (80,0%). Jakość średnią („przeciętną”) wskazało 27,7% respondentów (w Polsce – 31,2%, w Niemczech – 28,0%, we Włoszech – 34,7%, w Wielkiej Brytanii – 17,0%) (wykres 10). Jednocześnie nieco większy jest odsetek respondentów, którzy wskazywali na „złą” lub „bardzo złą” jakość postaw wobec siebie i swoich dzieci w placówkach państwowych w porównaniu z postawami lokalnych mieszkańców (odpowiednio 3,6% do 1,3%). W poszczególnych krajach odsetek negatywnych ocen jakości postaw w instytucjach państwowych („zła” albo „bardzo zła”) rozkłada się następująco: Włochy – 9,8%, Polska – 8,3%, Niemcy – 4,0%, Wielka Brytania – 3,0%; warto dodać, że w Polsce nie pojawiła się tu ocena „bardzo zła” (tabela 5).

Tabela 5. Ocena jakości postaw lokalnych mieszkańców i pracowników instytucji państwowych wobec ukraińskich uchodźców i ich dzieci (w %)

Państwo	Lokalni mieszkańcy	Instytucje państwowe	Lokalni mieszkańcy	Instytucje państwowe	Lokalni mieszkańcy	Instytucje państwowe
	Bardzo dobra lub dobra		Przeciętna		Zła lub bardzo zła	
Polska	64,2	60,5	33,1	31,2	2,7	8,3
Niemcy	76,0	68,0	20,6	28,0	3,4	4,0
Włochy	61,1	55,5	37,5	34,7	1,4	9,8
Wielka Brytania	86,6	80,0	12,9	17,0	0,5	3,0

Wykres 10. Ocena jakości postaw pracowników instytucji państwowych wobec ukraińskich uchodźców i ich dzieci (w %)

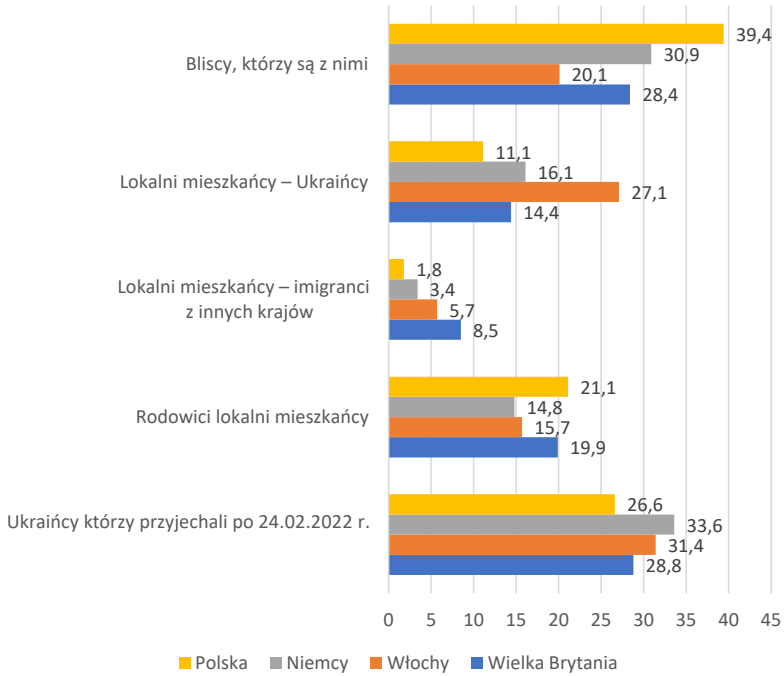
Badanie pokazuje wyraźnie pozytywny stosunek do uchodźców i ich dzieci w różnych państwach, który dobrze wpływa na proces integracji Ukraińców w kraju przyjmującym. Szczególnie ważną rolę w tym procesie odgrywają kontakty społeczne. Wyniki badania dotyczące rodzajów kontaktów uchodźców w kraju zamieszkania pokazują, że te znacznie różnią się pomiędzy sobą w zależności od państwa. W Polsce uchodźcy z Ukrainy najczęściej utrzymują kontakty z bliskimi, którzy z nimi przyjechali (39,4%), rzadziej – kontakty z Ukraińcami, którzy przyjechali do Polski po 24.02.2022 r. (26,6%), w dalszej kolejności plasują się relacje z rodowitymi mieszkańcami państw przyjmujących (21,1%) oraz lokalnymi mieszkańcami pochodzącymi z Ukrainy (11,1%), a najrzadziej emigranci kontaktują się z ludźmi z innych krajów (1,8%). Jeśli chodzi o Niemcy, największą liczbę kontaktów uchodźcy

utrzymują z Ukraińcami, którzy przyjechali do tego kraju po 24.02.2022 r. (33,6%) i z bliskimi, którzy z nimi przebywają (30,9%), a następnie – z lokalnymi mieszkańcami Ukrainą (16,1%) oraz z rodowitymi lokalnymi mieszkańcami (14,8%) i w końcu z osobami z innych krajów (3,4%). We Włoszech obserwujemy nieco inny rozkład odpowiedzi. Wprawdzie najwięcej kontaktów również w tym kraju podejmowano z Ukraińcami, którzy przyjechali do Włoch po 24.02.2022 r. (31,4%), ale drugie miejsce (w przeciwieństwie do sytuacji uchodźców zamieszkujących Polskę i Niemcy) zajęły kontakty z lokalnymi mieszkańcami Ukrainą (27,1%) i jest to wynik najwyższy spośród czterech rozpatrywanych krajów. Na kolejnym miejscu uplasowały się kontakty z rodowitymi lokalnymi mieszkańcami (15,7%) oraz z osobami z innych krajów (5,7%). W Wielkiej Brytanii również obserwujemy najwięcej kontaktów uchodźców z Ukraińcami, którzy przyjechali do Wielkiej Brytanii po 24.02.2022 r. (28,8%) oraz z bliskimi, z którymi przyjechali (28,4%), mniej – z rodowitymi lokalnymi mieszkańcami (19,9%), następnie – z lokalnymi mieszkańcami Ukrainą (14,4%). Znacznie większy jest tu zaś odsetek (w porównaniu z pozostałymi krajami), uchodźców, którzy utrzymują relacje z ludźmi z innych państw (8,5% przy wyniku dla Polski wynoszącym 1,8%, dla Niemiec – 3,4% i dla Włoch – 5,7%) (wykres 11).

Podsumowując, należy stwierdzić, że większość ukraińskich uchodźców w Polsce, w Niemczech, we Włoszech i w Wielkiej Brytanii utrzymuje najlepsze kontakty z Ukraińcami, którzy przybyli do kraju przyjmującego po 24.02.2022 r. lub z przebywającymi z nimi na emigracji bliskimi (łącznie 59,8%). Jednocześnie w Polsce (21,1%) i Wielkiej Brytanii (19,9%) preferują kontakty z lokalnymi mieszkańcami z kraju przyjmującego, a we Włoszech (27,1%) i Niemczech (16,1%) – z lokalnymi mieszkańcami, którzy są Ukraińcami. Jeśli chodzi o relacje z lokalnymi mieszkańcami będącymi imigrantami z innych krajów, to są one najczęstsze w Wielkiej Brytanii (8,5%), a najrzadsze w Polsce (1,8%).

V. WARUNKI ŻYCIA, STOSUNEK MIESZKAŃCÓW I PRACOWNIKÓW INSTYTUCJI...

Wykres 11. Osoby, z którymi respondenci mają najlepszy kontakt w kraju zamieszkania, najczęściej się kontaktują (w %)

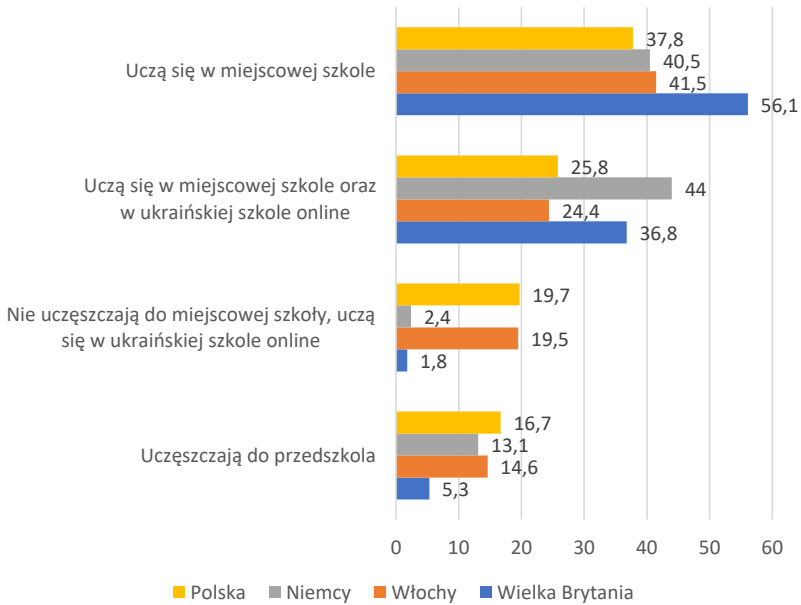

VI. EDUKACJA DZIECI, POZIOM ZADOWOLENIA Z EDUKACJI

W analizach problematyki adaptacji i integracji ukraińskich uchodźców w różnych krajach szczególnie istotną kwestią jest edukacja dzieci, w tym ich adaptacja do nowych warunków zdobywania wiedzy, nowego środowiska edukacyjnego i językowego, nowego środowiska rówieśniczego itp. Jak wynika z badania, największy odsetek dzieci uczęszczających wyłącznie do szkół lokalnych występuje w Wielkiej Brytanii (56,7%), na drugim miejscu w tym zestawieniu pozostają Włochy (41,5%) i Niemcy (40,5%), a na trzecim miejscu – Polska (37,5%). Pewna liczba dzieci uczy się jednocześnie w szkole lokalnej i w ukraińskiej szkole prowadzącej zajęcia zdalnie (online). Najwięcej takich dzieci jest w Niemczech (44%), nieco mniej w Wielkiej Brytanii (36,8%), ponad 1/4 w Polsce (25,8%) i około 1/4 we Włoszech (24,4%). Istotne różnice między państwami obserwuje się w przypadku dzieci, które nie uczą się w lokalnych szkołach, ale uczęszczają wyłącznie do ukraińskiej szkoły prowadzonej online. Największy odsetek, ok. 20%, dzieci z tej kategorii mieszka w Polsce (19,7%) i we Włoszech (19,5%), a najmniejszy w Niemczech (2,4%) i Wielkiej Brytanii (1,8%). Jak widać, w ostatnich dwóch krajach ten procent uczniów jest dość niewielki. Odsetek dzieci uczęszczających do lokalnych przedszkoli jest zbliżony w Polsce (16,7%), we Włoszech (14,6%) i w Niemczech (13,1%), a znacznie mniej procentowo dzieci zostało zapisanych do takich placówek w Wielkiej Brytanii (5,3%) (wykres 12).

Wykres 12. Uczęszczanie dzieci do szkoły/przedszkola (w %)

Jeśli chodzi o analizę z uwzględnieniem różnic w poszczególnych krajach, to jak pokazują wyniki badania, sytuacja w zakresie edukacji dzieci jest dość podobna w Polsce i we Włoszech – około 40% dzieci uczęszcza wyłącznie do szkół lokalnych (w Polsce – 37,8%, we Włoszech – 41,5%); około 25% dzieci uczęszcza do lokalnej szkoły i jednocześnie uczy się w ukraińskiej szkole prowadzonej online (w Polsce – 25,8%, we Włoszech – 24,4%); około 20% nie uczęszcza do lokalnej szkoły, a uczy się wyłącznie w ukraińskiej szkole online (w Polsce – 19,7 %, we Włoszech – 19,5%). Również dość podobne do siebie pozostają wyniki dotyczące edukacji dzieci w Niemczech i Wielkiej Brytanii, poza tym, że liczba uczniów zapisanych wyłącznie do szkół lokalnych jest wyższa w Wielkiej Brytanii (w Wielkiej Brytanii – 56,1%, w Niemczech – 40,5%). Odpowiednio nieco wyższa niż w Polsce i Włoszech jest liczba dzieci, które uczą się jednocześnie w szkole lokalnej i ukraińskiej szkole online (w Niemczech – 44,0%, w Wielkiej Brytanii – 36,8%) oraz raczej niewielka liczba dzieci, które uczą się wyłącznie

w ukraińskiej szkole online (Niemcy – 2,4%, Wielka Brytania – 1,8%) (tabela 6).

**Tabela 6. Uczęszczanie dzieci do szkoły/przedszkola
(w %)**

Państwo	Uczą się w miejscowej szkole	Uczą się w miejscowej szkole oraz uczą się w ukraińskiej szkole online	Nie uczą się w miejscowej szkole, uczą się w ukraińskiej szkole online	Uczęszczają do lokalnego przedszkola
Polska	37,8	25,8	19,7	16,7
Niemcy	40,5	44,0	2,4	13,1
Włochy	41,5	24,4	19,5	14,6
Wielka Brytania	56,1	36,8	1,8	5,3

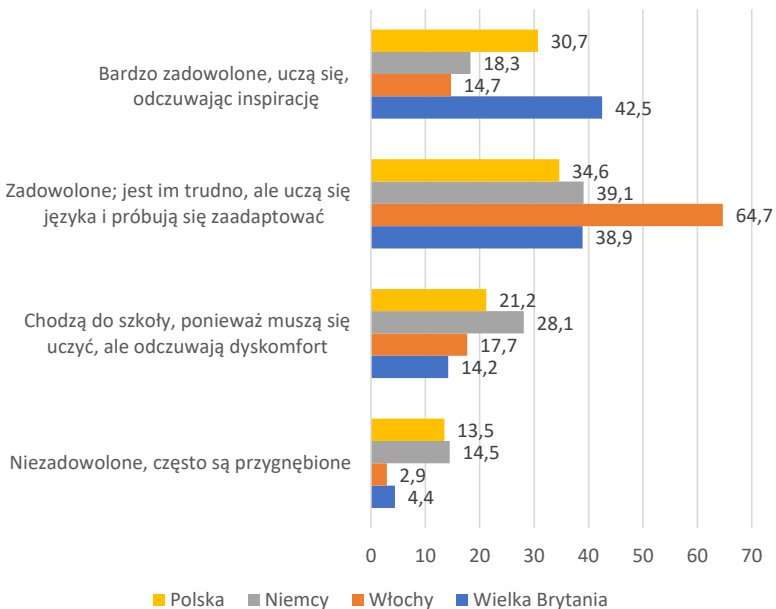
Podsumowując, należy zaznaczyć, że prezentowane wyniki uwzględniają oprócz dzieci uczących się w szkołach, także te zapisane do przedszkoli. Średnie statystyczne dotyczące edukacji dzieci przybyłych do Polski, Niemiec, Włoch i Wielkiej Brytanii kształtują się następująco: 44,0% dzieci uczęszcza do szkoły lokalnej, 32,8% dzieci uczęszcza do szkoły lokalnej i jednocześnie do ukraińskiej szkole online, 12,4% dzieci uczęszcza do lokalnego przedszkola. Poza tym średnio 19,6% uczniów w Polsce i Włoszech, a 2,1% w Niemczech i Wielkiej Brytanii nie uczęszcza do lokalnej szkoły, ale uczą się wyłącznie w ukraińskiej szkole prowadzącej zajęcia zdalnie.

W kontekście adaptacji i integracji dzieci, a w szczególności adaptacji do procesu edukacyjnego w innej szkole, w innym kraju, pojawia się pytanie o satysfakcję z edukacji. Z przeprowadzonych badań uzyskano następujące wyniki dotyczące poziomu zadowolenia uczniów z nauki w szkole: uczniowie, którzy są „bardzo zadowoleni, uczą się, odczuwając inspirację” stanowią w Wielkiej Brytanii 42,5% dzieci, w Polsce – 30,7%, w Niemczech – 18,3%, we Włoszech – 14,7%; ci „zadowoleni”, którym jest „trudno, ale uczą się języka i próbują się zaadaptować” to we Włoszech 64,7% dzieci, w Niemczech – 39,1%, w Wielkiej Brytanii – 38,9%, w Polsce – 34,6%; ci, którzy „chodzą do szkoły, ponieważ muszą

się uczyć, ale odczuwają dyskomfort” to w Niemczech 28,1% dzieci, w Polsce – 21,2%, we Włoszech – 17,7%, w Wielkiej Brytanii – 14,2%; zaś „niezadowoleni, często przygnębieni” to w Niemczech 14,5% i w Polsce 13,5% dzieci, a w Wielkiej Brytanii – 4,4% oraz we Włoszech – 2,9% (wykres 13).

Największy odsetek dzieci zadowolonych z nauki w szkole i uczących się z poczuciem inspiracji jest zatem w Wielkiej Brytanii (42,5%) i Polsce (30,7%), największy odsetek dzieci zadowolonych z nauki w szkole, mimo odczuwanych trudności przebywa we Włoszech (64,7%), największy odsetek dzieci, które uczęszczają do szkoły, ponieważ muszą się uczyć, ale odczuwają dyskomfort, mieszka w Niemczech (28,1%). Największy odsetek dzieci niezadowolonych z nauki w szkole, często odczuwających przygnębienie znajduje się w Niemczech (14,5%) i Polsce (13,5%), mniejszy – w Wielkiej Brytanii (4,4%) i Włoszech (2,9%) (tabela 7). Odpowiedź ta jest ściśle powiązana ze stanem psychicznym i samopoczuciem dzieci, i wskazuje na konieczność udzielenia pomocy psychologicznej (tabela 7).

Wykres 13. Zadowolenie dzieci uchodźców z nauki w szkole (w %)

Tabela 7. Zadowolenie dzieci uchodźców z nauki w szkole (w %)

Państwo	Są bardzo zadowoleni, uczą się, odczuwając inspirację	Są zadowoleni, jest trudno, ale uczą się języka i próbują się zaadaptować	Chodzą do szkoły, ponieważ muszą się uczyć, ale odczuwają dyskomfort	Są niezadowoleni, często są przygnębieni
Polska	30,7	34,6	21,2	13,5
Niemcy	18,3	39,1	28,1	14,5
Włochy	14,7	64,7	17,7	2,9
Wielka Brytania	42,5	38,9	14,2	4,4

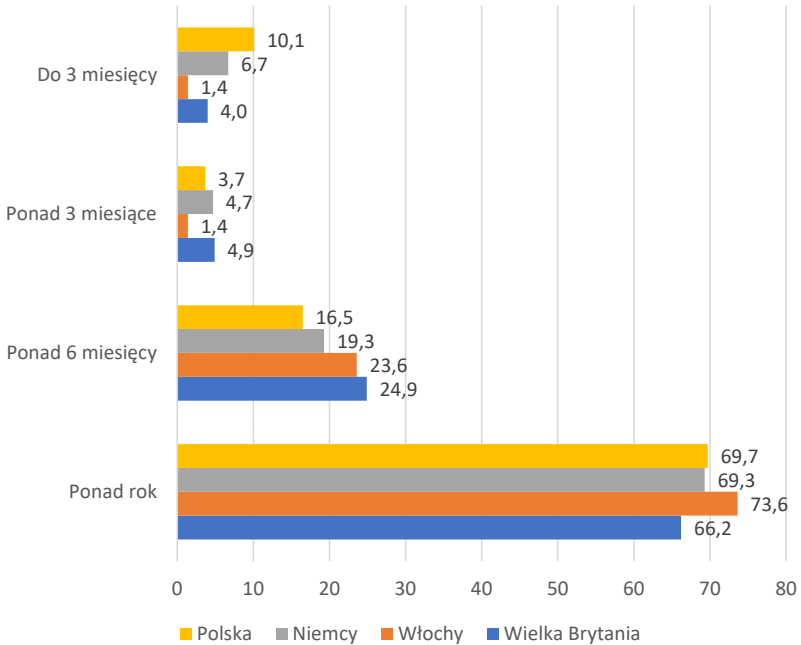
Jak zatem wynika z badania przeprowadzonego w Polsce, Niemczech, Włoszech i Wielkiej Brytanii, większość dzieci, zdaniem ich rodziców/opiekunów, jest zadowolona ze swojej nauki w szkole (70,9%) (są „bardzo zadowoleni, uczą się, odczuwając inspirację” lub są „zadowoleni; [choć] jest trudno, ale uczą się języka i próbują się zaadaptować”). Uwzględniając różnice między poszczególnymi państwami, w Wielkiej Brytanii jest to 81,4% dzieci, we Włoszech – 79,4%, w Polsce – 65,3%, a w Niemczech – 57,4%. Jednakże średnio około 30,0% dzieci odczuwa dyskomfort lub znajduje się w stanie depresji (dokładnie 29,1%) („chodzą do szkoły, ponieważ muszą się uczyć, ale odczuwają dyskomfort” bądź są „niezadowolone, często są przygnębione”). W Niemczech jest to 42,6% uczniów, w Polsce – 34,7%, we Włoszech – 20,6%, a w Wielkiej Brytanii – 18,6%.

VII. PROBLEMY, POZIOM ADAPTACJI I INTEGRACJI UKRAIŃSKICH UCHODźCÓW

Sytuacja uchodźstwa w kontekście adaptacji wiąże się z dwoma rodzajami traumy – z jednej strony jest to samo doświadczenie uchodźstwa, z drugiej zaś stres wynikający z konieczności przystosowania się do nowych warunków. Integracja jest stanem aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i nawiązywania trwałych więzi z członkami społeczności bez konieczności rezygnacji ze swojej odrębności narodowej. Realizacja tego celu wymaga od państw przyjmujących zapewnienia przybyšom sytuacji ekonomicznej na co najmniej minimalnym poziomie, a od samych migrantów – kompetencji językowych oraz kulturowych. Jak pokazują wyniki badania, ponad 3/4 respondentów spośród ukraiŃskich uchodźców przebywa w kraju dłużej niż rok (w Polsce – 69,7%, w Niemczech – 69,3%, we Włoszech – 73,6%, w Wielkiej Brytanii – 66,2%), około 1/4 badanych – dłużej niż 6 miesięcy (w Polsce – 16,5%, w Niemczech – 19,3%, we Włoszech – 23,6%, w Wielkiej Brytanii – 24,9%). Odsetek uchodźców przebywających w danym kraju dłużej niż 3 miesiące (w przypadku Polski jest to 3,7%, Niemiec – 4,7%, Włoch – 1,4%, Wielkiej Brytanii – 4,9%) lub krócej niż 3 miesiące (w przypadku Polski jest to 10,1% Niemiec – 6,7%, Włoch – 1,4%, Wielkiej Brytanii – 4,0%) jest znacznie mniejszy (wykres 14).

Wykres 14. Czas przebywania w kraju przyjmującym (w %)

Wśród problemów, z którymi najczęściej borykają się uchodźcy z Ukrainy w różnych krajach (Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania) najbardziej powszechne są problemy mieszkaniowe, trudności finansowe, problemy z zatrudnieniem, językowe, administracyjne (w różnych instytucjach państwowych), związane z funkcjonowaniem systemu ochrony zdrowia, związane ze stanem psychicznym i złym samopoczuciem, a także problemy rodzące się z braku komunikacji, kontaktów społecznych.

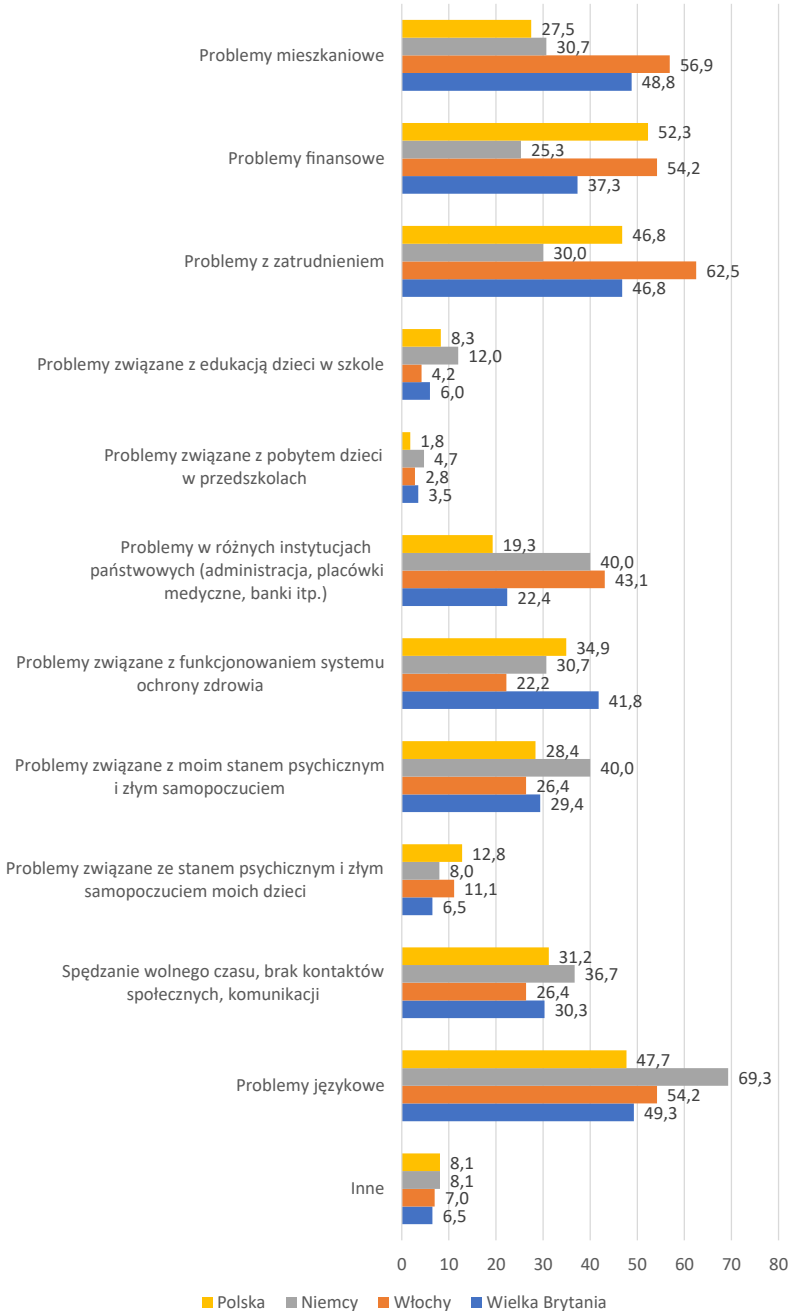
Około 1/2 respondentów we Włoszech i Wielkiej Brytanii (dokładnie odpowiednio 56,9% i 48,8%) oraz blisko 1/3 w Niemczech i Polsce (dokładnie odpowiednio 30,7% i 27,5%) zauważa występowanie problemów mieszkaniowych. Natomiast problemy finansowe najczęściej występują we Włoszech (54,2%) i w Polsce (52,3%), nieco rzadziej w Wielkiej Brytanii (37,3%); najniższy odsetek respondentów wskazujących na trudności materialne występuje w Niemczech (25,3%). Problemy z zatrudnieniem są najbardziej charakterystyczne dla Włoch (62,5%), mniej – dla

VII. PROBLEMY, POZIOM ADAPTACJI I INTEGRACJI UKRAIŃSKICH UCHODźCÓW

Polski (46,8%) i Wielkiej Brytanii (46,8%), najmniej – dla Niemiec (30,0%), gdzie odsetek ten jest jednak nadal dość wysoki, tj. 1/3 ukraińskich uchodźców w Niemczech ma problemy z zatrudnieniem. Uchodźcy z Ukrainy najczęściej borykają się z trudnościami językowymi w Niemczech (69,3%), nieco rzadziej, ale wciąż dość często – we Włoszech (54,2%), Wielkiej Brytanii (49,3%) i Polsce (47,7%). Jeśli chodzi o problemy w różnych instytucjach państwowych (administracja, placówki medyczne, banki itp.), występują one częściej we Włoszech (43,1%) i Niemczech (40,0%), nieco rzadziej w Wielkiej Brytanii (22,4%) i Polsce (19,3%). Kwestie opieki medycznej są szczególnie ważne podczas adaptacji w innym kraju i integracji z jego społecznością. Z problemami związanymi z funkcjonowaniem systemu ochrony zdrowia uchodźcy ukraińscy najczęściej spotykają się w Wielkiej Brytanii (41,8%), Polsce (34,9%), Niemczech (30,7%) i nieco rzadziej we Włoszech (22,2%) (wykres 15).

Rozpatrując problemy adaptacji i integracji ukraińskich uchodźców w różnych krajach, szczególnie należy zwrócić uwagę na kwestie psychospołeczne, związane ze stanem emocjonalnym i samopoczuciem uchodźców oraz ich dzieci. Analiza wyników badań pokazuje, że problemy tego typu dotyczą znacznej części dorosłych uchodźców, głównie w Niemczech (40,0%), w nieco mniejszym stopniu w Wielkiej Brytanii (29,4%), Polsce (28,4%) i Włoszech (26,4%). W przypadku dzieci trudności związane ze stanem psychicznym i samopoczuciem są mniej typowe niż u dorosłych. Zauważa je 12,8% rodziców w Polsce, 11,1% – we Włoszech, 8,0% – w Niemczech, 6,5% – w Wielkiej Brytanii. Należy przypomnieć, że badanymi dorosłymi są głównie kobiety, matki z dziećmi, które odpowiadają za swoje potomstwo, za ich bezpieczeństwo, zabezpieczenie finansowe, wychowanie, edukację w nowym środowisku, w nowych warunkach, a jednocześnie borykają się z niepokojem o dzieci, o ich stan psycho-emocjonalny, przyszłość, bliskich, którzy są na wojnie, pozostali na Ukrainie. Wszystkie te czynniki powodują kłopoty ze stanem psychicznym i złe samopoczucie – szczególnie w przypadku dorosłych (wykres 15).

Wykres 15. Problemy podczas adaptacji i integracji – najczęściej spotykane lub budzące największe obawy (w %)

VII. PROBLEMY, POZIOM ADAPTACJI I INTEGRACJI UKRAIŃSKICH UCHODźCÓW

Kolejną grupę trudności stanowią problemy związane ze spędzaniem czasu wolnego i brakiem kontaktów społecznych (w Niemczech skarży się na nie 36,7% respondentów, w Polsce – 31,2%, w Wielkiej Brytanii – 30,3%, we Włoszech – 26,4%). Najmniej powszechne we wszystkich krajach, w których przeprowadzono badanie, są problemy związane z edukacją dzieci w szkole (w Niemczech wskazało na nie 12% ankietowanych, w Polsce – 8,3%, w Wielkiej Brytanii – 6%, we Włoszech – 4,2%) oraz uczęszczaniem do przedszkoli (w Niemczech – 4,7%, w Wielkiej Brytanii – 3,5%, we Włoszech – 2,8%, w Polsce – 1,8%) (wykres 15).

Tabela 8. Problemy podczas adaptacji i integracji – najczęściej spotykane lub budzące największe obawy (w %)

Typ problemu	Państwo			
	Polska	Niemcy	Włochy	Wielka Brytania
Problemy mieszkaniowe	27,5	30,7	56,9	48,8
Problemy finansowe	52,3	25,3	54,2	37,3
Problemy z zatrudnieniem	46,8	30,0	62,5	46,8
Problemy związane z edukacją dzieci w szkole	8,3	12,0	4,2	6,0
Problemy związane z pobytem dzieci w przedszkolach	1,8	4,7	2,8	3,5
Problemy administracyjne w różnych instytucjach państwowych	19,3	40,0	43,1	22,4
Problemy związane z funkcjonowaniem systemu ochrony zdrowia	34,9	30,7	22,2	41,8
Problemy związane z moim stanem psychicznym i złym samopoczuciem	28,4	40,0	26,4	29,4
Problemy związane ze stanem psychicznym i złym samopoczuciem moich dzieci	12,8	8,0	11,1	6,5
Problemy związane ze spędzaniem czasu wolnego, brak kontaktów społecznych, komunikacji	31,2	36,7	26,4	30,3
Problemy językowe	47,7	69,3	54,2	49,3

Analiza wyników badań pokazuje, że wśród problemów, które najczęściej pojawiają się i budzą największe obawy podczas adaptacji

i integracji ukraińskich uchodźców w różnych krajach, znajdują się następujące trudności. W Polsce są to: problemy finansowe (52,3%), problemy językowe (47,7%), problemy z zatrudnieniem (46,8%), problemy związane z funkcjonowaniem systemu ochrony zdrowia (34,9%); w Niemczech: problemy językowe (69,7%), problemy administracyjne w różnych instytucjach państwowych (40,0%), problemy związane ze stanem psychicznym i złym samopoczuciem (40,0%), spędzaniem czasu wolnego, brakiem kontaktów społecznych, komunikacji (36,7%); we Włoszech: problemy z zatrudnieniem (62,5%), problemy mieszkaniowe (56,9%), problemy finansowe (54,2%), problemy językowe (54,2%); w Wielkiej Brytanii: problemy językowe (49,3%), problemy mieszkaniowe (48,8%), problemy z zatrudnieniem (46,8%), problemy związane z funkcjonowaniem systemu ochrony zdrowia (41,8%) (tabela 8).

Analizie poddano też oceny poziomu adaptacji i integracji w kraju przyjmującym formułowane przez samych uchodźców (dotyczące zarówno dorosłych, jak i ich dzieci). Jak wynika z badania odnoszącego się do samooceny dorosłych, poziom „bardzo dobry” jest wśród odpowiedzi najczęstszy w Wielkiej Brytanii (10,0%) i Polsce (9,2%), rzadszy – w Niemczech (7,4%); za nimi plasują się Włochy z dość niskim odsetkiem odpowiedzi (1,4%). Około 1/3 uchodźców (28,6%) określiła swój poziom adaptacji i integracji jako „dobry”: w Wielkiej Brytanii – 32,8%, w Niemczech – 29,5%, w Polsce – 26,6%, we Włoszech – 25,4%. Około 1/2 ukraińskich uchodźców (49,3%) ocenia zaś swój poziom adaptacji do życia w kraju przyjmującym i integracji jako „zadowolający”: w Polsce – 53,3%, we Włoszech – 52,1%, w Wielkiej Brytanii – 49,3%, w Niemczech – 42,3%. Część respondentów oceniła natomiast swój poziom adaptacji i integracji jako „zły”: w Niemczech – 18,1%, we Włoszech – 16,9%, w Polsce – 11,0%, w Wielkiej Brytanii – 7,9% oraz „bardzo zły”: we Włoszech – 4,2%, w Niemczech – 2,7% (wykres 16, tabela 9).

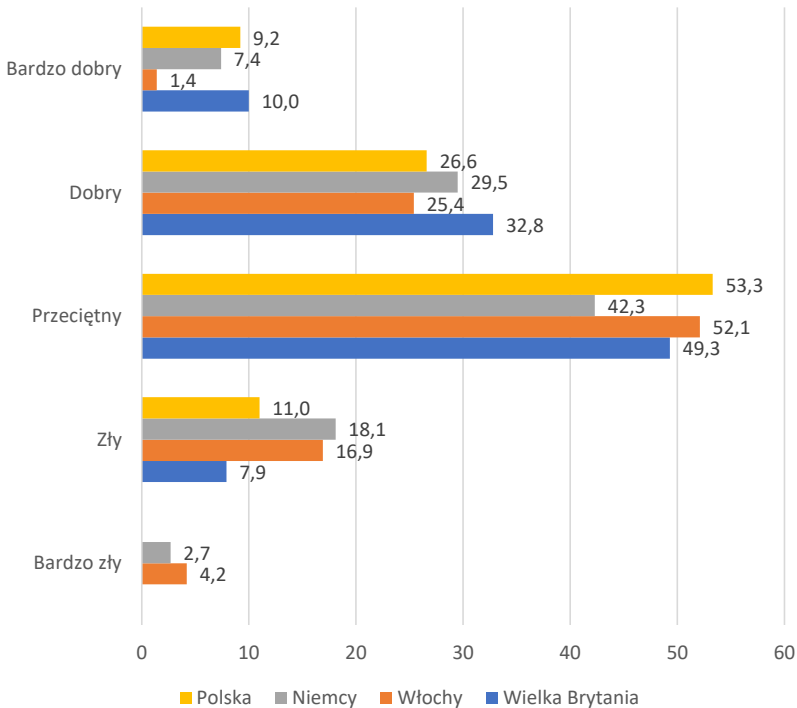
Podsumowując, można zauważyć, że ponad 1/3 uchodźców (34,1%) w różnych krajach ocenia swój poziom adaptacji i integracji jako „bardzo dobry” lub „dobry”, przy czym uchodźcy w Wielkiej Brytanii zaadaptowali się najlepiej (42,8%), gorzej w Polsce (35,8%) i Niemczech (30,9%), najslabiej we Włoszech (26,8%). Jak pokazują

VII. PROBLEMY, POZIOM ADAPTACJI I INTEGRACJI UKRAIŃSKICH UCHODźCÓW

wyniki badania, najtrudniejsza adaptacja i integracja miała miejsce we Włoszech i Niemczech – ponad 20% respondentów określiła swój poziom adaptacji i integracji jako „zły” lub „bardzo zły” (we Włoszech – 21,1% i w Niemczech – 20,8%), natomiast w Polsce i w Wielkiej Brytanii odsetek ten jest dwukrotnie niższy (odpowiednio 11% i 7,9%).

Wykres 16. Ocena własnego poziomu adaptacji do życia w kraju przyjmującym i integracji (w %)

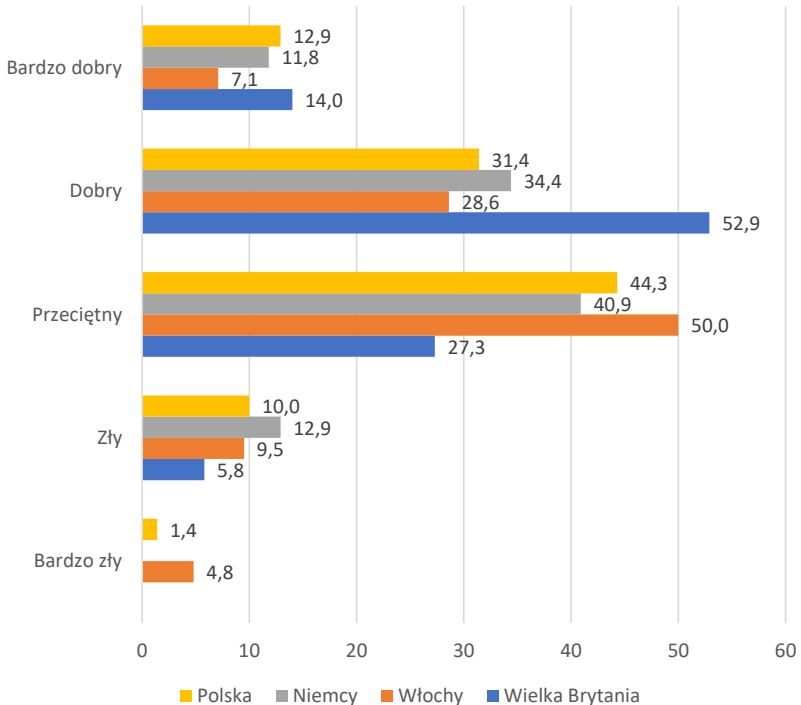

Jeśli chodzi o poziom adaptacji i integracji dzieci w ocenie ich rodziców, to jak pokazują wyniki badania, poziom „bardzo dobry” wskazywało 14,0% respondentów w Wielkiej Brytanii, 12,9% – w Polsce, 11,8% – w Niemczech a tylko 7,1% we Włoszech; poziom „dobry”: 52,9% – w Wielkiej Brytanii, 34,4% – w Niemczech, 31,4% – w Polsce, 28,6% – we Włoszech. Poziom „zadowolający” wskazywało 50,0% rodziców we Włoszech, 44,3% – w Polsce, 40,9% – w Niemczech i 27,3% w Wielkiej Brytanii,

UCHODZĄCY Z UKRAINY W RÓŻNYCH KRAJACH – PROBLEMY ADAPTACJI I INTEGRACJI...

natomiast poziom „zły”: 12,9% – w Niemczech, 10,0% – w Polsce, 9,5% – we Włoszech, 5,8% – w Wielkiej Brytanii, a poziom „bardzo zły” był deklarowany we Włoszech i w Polsce odpowiednio w odsetku 4,8% oraz 1,4% (wykres 17, tabela 9).

Wykres 17. Ocena poziomu adaptacji do życia w kraju zamieszkania i integracji – własnych dzieci (w %)

Tabela 9. Ocena własnego poziomu adaptacji do życia w kraju zamieszkania i integracji (w %)

Państwo	Dorośli	Dzieci	Dorośli	Dzieci	Dorośli	Dzieci
	Bardzo dobry lub dobry		Przeciętny		Zły lub bardzo zły	
Polska	35,8	44,3	53,3	44,3	11,0	11,4
Niemcy	30,9	46,2	42,3	40,9	20,8	12,9
Włochy	26,8	35,7	52,1	50,0	21,1	14,3
Wielka Brytania	42,8	66,9	49,3	27,3	7,9	5,8

VII. PROBLEMY, POZIOM ADAPTACJI I INTEGRACJI UKRAIŃSKICH UCHODźCÓW

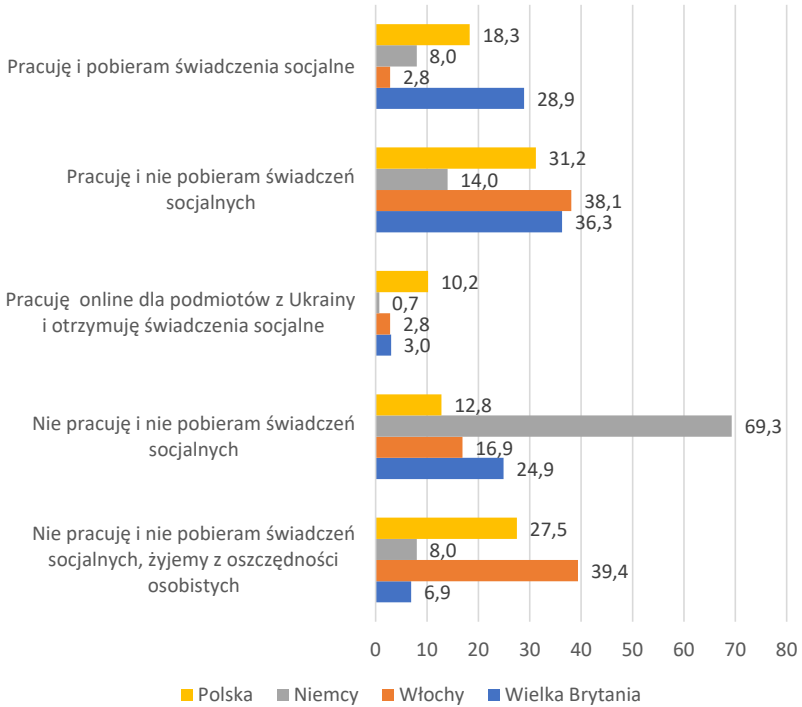
Podsumowując, możemy powiedzieć, że wyniki badania pokazują, iż dzieci (w opinii ich rodziców) generalnie charakteryzują się wyższym poziomem adaptacji i integracji niż dorośli. Ponad 1/3 dorosłych ukraińskich uchodźców (34,1%) wskazała „bardzo dobry” lub „dobry” poziom własnej adaptacji i integracji. Według kraju przyjmującego (Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania) najwyższy poziom stwierdzono w Wielkiej Brytanii (42,8%), niższy w Polsce (35,8%) i Niemczech (30,9%), najniższy we Włoszech (26,8%). Jeśli chodzi o dzieci ukraińskich uchodźców, we wszystkich krajach obserwujemy wyższy poziom adaptacji i integracji w porównaniu z dorosłymi. Podobnie jak w przypadku dorosłych, najwięcej „bardzo dobrze” lub „dobrze” zaadoptowanych i zintegrowanych dzieci uchodźców mieszka w Wielkiej Brytanii (66,9%), mniej w Niemczech (46,2%) i Polsce (44,3%), a najmniej we Włoszech (35,7%). Wybór poziomu „bardzo zły” lub „zły” wskazuje na istotne problemy z adaptacją i integracją; był on dokonywany częściej w przypadku oceny funkcjonowania dorosłych niż dzieci (z wyjątkiem Polski, gdzie negatywne oceny odnoszące się do dzieci i dorosłych miały podobny poziom). Jak wynika z badania, poziom „bardzo zły” lub „zły” wśród dorosłych uchodźców odnotowano przede wszystkim w przypadku Włoch (21,1%) i Niemiec (20,8%), a następnie Polski (11,0%) i Wielkiej Brytanii (7,9%). Podobne proporcje, choć przy nieco niższych wartościach, można zaobserwować w przypadku dzieci (Włochy – 14,3%, Niemcy – 12,9%, Polska – 11,4%, Wielka Brytania – 5,8%).

VIII. POZIOM POMOCY W KRAJU PRZYJMUJĄCYM, ŚWIADCZENIA SOCJALNE

Jak pokazują wyniki badania, uchodźcy, którzy „pracują i pobierają świadczenia socjalne” stanowią około 1/3 ukraiński emigrantów zamieszkujących Wielką Brytanią (dokładnie 28,9%), 18,3% tych zamieszkujących Polskę, a tylko 8,0% – Niemcy i 2,8% – Włochy. Ponad 1/3 uchodźców przebywających we Włoszech, Wielkiej Brytanii i Polsce „pracuje i nie pobiera świadczeń socjalnych” (dokładnie odpowiednio 38,1%, 36,3% i 31,2%). Najmniej przyszłowsów z tej kategorii mieszka w Niemczech (14,0%). Jeśli chodzi o emigrantów, którzy „nie pracują i pobierają świadczenia socjalne”, to najwięcej takich osób jest w Niemczech (stanowią 69,3% wszystkich uchodźców w Niemczech), znacznie mniej w Wielkiej Brytanii (24,9%) i we Włoszech (16,9%), a najmniej w Polsce (12,8%). Osobno warto zwrócić uwagę na kategorię uchodźców, którzy „nie pracują, nie pobierają świadczeń socjalnych i utrzymują się z osobistych oszczędności”. Najwięcej takich osób mieszka we Włoszech (39,4%) i w Polsce (27,5%), mniej w Niemczech (8,0%) i Wielkiej Brytanii (6,9%). Tylko niewielka część uchodźców „pracuje online dla podmiotów z Ukrainy i pobiera świadczenia socjalne”; najwięcej jest takich osób w Polsce (10,2%), najmniej w Niemczech; (0,7%); w Wielkiej Brytanii – 3,0%, we Włoszech – 2,8% (wykres 18).

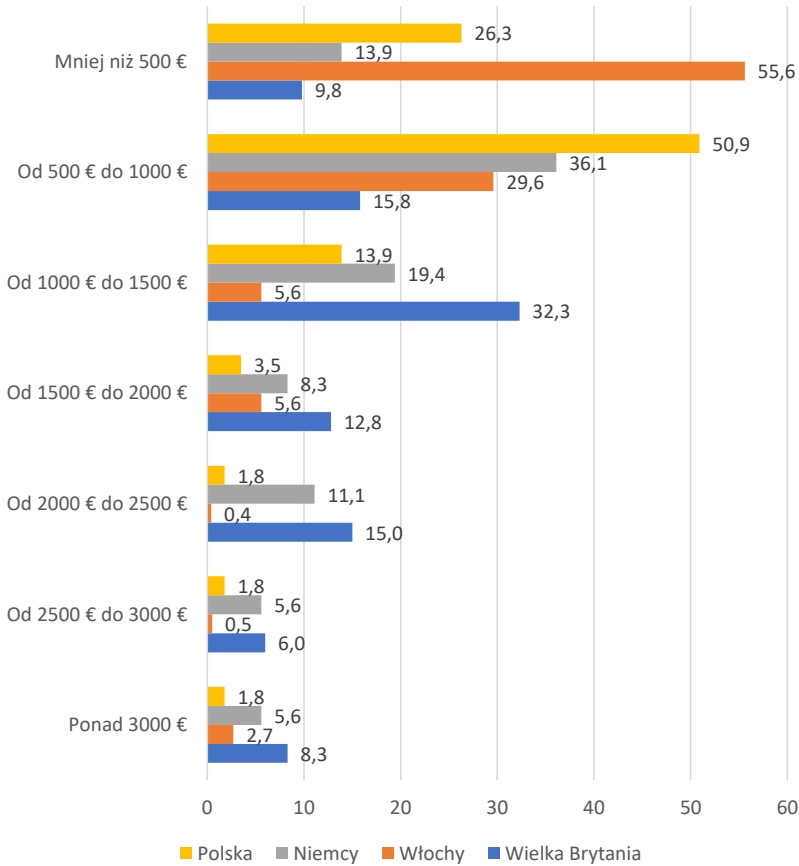
Wykres 18. Zatrudnienie / pobieranie świadczeń socjalnych (w %)

Równie ważne jak sposób zarobkowania w analizach dotyczących pracy są kwestie wysokości tych zarobków. Jak pokazują wyniki badania, znaczna część uchodźców otrzymuje wynagrodzenie poniżej 1000 € (netto); we Włoszech jest to 85,2%, a w Polsce – 77,2%. W Niemczech 1/2 respondentów (50,0%) otrzymuje takie wynagrodzenie, a w Wielkiej Brytanii 1/4 (25,6%). Jednocześnie około 1/2 uchodźców w Wielkiej Brytanii (45,1%) i około 1/3 respondentów w Niemczech (27,7%) otrzymuje wynagrodzenie w wysokości 1000–2000 € (netto); w Polsce takie zarobki ma 17,4% ankietowanych, we Włoszech – 11,2%. Wynagrodzenie w wysokości 2000–3000 € (netto) otrzymuje 21,0% uchodźców w Wielkiej Brytanii, 16,7% – w Niemczech, 3,6% – w Polsce i 0,9% – we Włoszech. Najwyższy poziom pensji, w wysokości ponad 3000 € (netto), ma 8,3% respondentów mieszkających w Wielkiej Brytanii, 5,6% – w Niemczech, 2,7% – we Włoszech i 1,8% – w Polsce (wykres 19, tabela 10).

VIII. POZIOM POMOCY W KRAJU PRZYJMUJĄCYM, ŚWIADCZENIA SOCJALNE

Wykres 19. Poziom wynagrodzenia respondentów (netto)¹

Tabela 10. Poziom wynagrodzenia respondentów (netto)

Państwo	Mniej niż 1000 €	1000–2000 €	2000–3000 €	Ponad 3000 €
	Mniej niż 4300 zł	4300–8600 zł	8600–12900 zł	Ponad 12900 zł
	Mniej niż 850 £	850–1700 £	1700–2550 £	Ponad 2500 £
Polska	77,2	17,4	3,6	1,8
Niemcy	50,0	27,7	16,7	5,6
Włochy	85,2	11,2	0,9	2,7
Wielka Brytania	25,6	45,1	21,0	8,3

¹ Dla Polski wynagrodzenie (netto) w złotych oraz dla Wielkiej Brytanii wynagrodzenie (netto) w funtach brytyjskich przeliczone w euro.

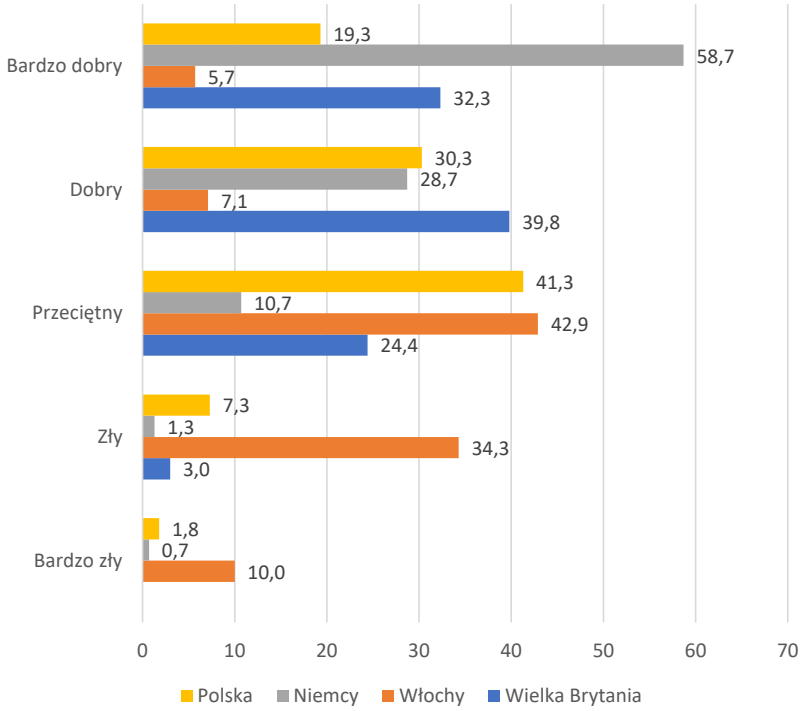
Podsumowując, należy zauważyć, że w Polsce ponad 3/4 uchodźców (77,2%) otrzymuje wynagrodzenie poniżej 1000 € (netto), podczas gdy w Niemczech – 1/2 (50,0%), a kolejne 27,7% posiada dochody wyższe, w wysokości 1000–2000 € (netto). Najwyższy procent uchodźców otrzymujących wynagrodzenie poniżej 1000 € występuje we Włoszech (85,2%). W Wielkiej Brytanii około 1/2 uchodźców (45,1%) wskazała dochód w wysokości 1000–2000 € (netto), 1/4 (25,6%) – poniżej 1000 € (netto), 1/5 (21,0%) – 2000–3000 € (netto), a jedynie 8,3% – ponad 3000 €. Zatem najwyższe dochody („od 2000 € do 3000 €” lub „ponad 3000 €”) obserwuje się w Wielkiej Brytanii – 29,3% (21% i 8,3%), Niemczech – 22,3% (16,7% i 5,6%), następnie w Polsce – 5,4% (3,6% i 1,8%) i we Włoszech – 3,6% (0,9% i 2,7%) (tabela 10). W tym miejscu należy dodać, że dane z badania warto stosować w dalszych analizach uwzględniających szerszy kontekst ekonomiczny – np. średnią krajową w każdym z państw przyjmujących, wskazującą na rzeczywistą wielkość określonego wynagrodzenia w stosunku do występujących tam kosztów życia.

W badaniu zanalizowano również wielkość pomocy udzielanej uchodźcom przez kraj przyjmujący. Wyniki pokazują, że 87,4% respondentów w Niemczech, 72,1% w Wielkiej Brytanii, 49,6% w Polsce i 12,8% we Włoszech oceniło poziom wsparcia jako „bardzo dobry” i „dobry”. Jednocześnie uchodźcy najczęściej wskazali na „przeciętny” poziom pomocy we Włoszech (42,9%) i w Polsce (41,3%), nieco rzadziej w Wielkiej Brytanii (24,4%), najrzadziej w Niemczech (10,7%). Jeśli chodzi o udzielanie wsparcia na „złym” lub „bardzo złym” poziomie, odsetek wskazań jest najwyższy we Włoszech (44,3%) i znacznie różni się od wyników z innych krajów. W Polsce tak oceniło pomoc 9,1% respondentów, w Wielkiej Brytanii – 3,0%, a w Niemczech – 2,0% (wykres 20, tabela 11).

VIII. POZIOM POMOCY W KRAJU PRZYJMUJĄCYM, ŚWIADCZENIA SOCJALNE

Wykres 20. Ocena ogólnego poziomu pomocy ukraińskim uchodźcom w kraju przyjmującym (w %)

Tabela 11. Ocena ogólnego poziomu pomocy ukraińskim uchodźcom w kraju przyjmującym (%)

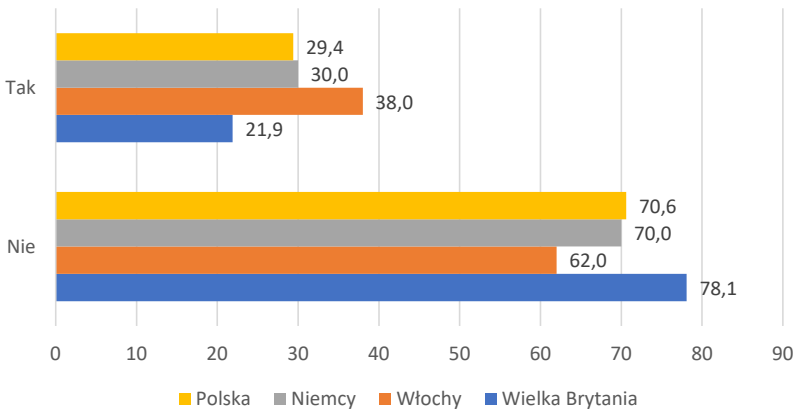
Państwo	Bardzo dobry lub dobry	Przeciętny	Zły lub bardzo zły
Polska	49,6	41,3	9,1
Niemcy	87,4	10,7	2,0
Włochy	12,8	42,9	44,3
Wielka Brytania	72,1	24,4	3,0

IX. POZIOM ZNAJOMOŚCI JĘZYKA ANGIELSKIEGO I JĘZYKA KRAJU PRZYJMUJĄCEGO

Wyniki badania pokazują, że zdecydowana większość uchodźców (średnio 70,2%) nie przebywała wcześniej w kraju, do którego przyjechali w związku z wojną. W Polsce nie było wcześniej 70,6% emigrantów obecnie przebywających w tym kraju, w Niemczech – 70,0%, we Włoszech – 62%, w Wielkiej Brytanii – 78,1% (wykres 21).

Wykres 21. Wcześniejszy pobyt w kraju przyjmującym (w %)

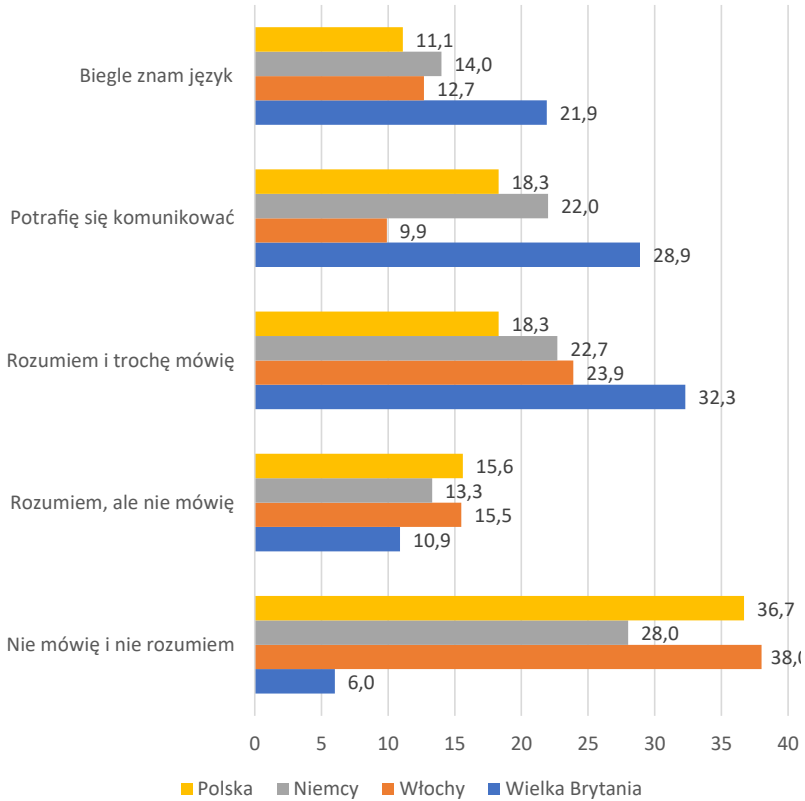
Poziom adaptacji i integracji w dużej mierze zależy od znajomości języków. Osobno należy mówić o poziomie znajomości języka angielskiego, a osobno – znajomości pozostałych języków krajów przyjmujących (polski, niemiecki, włoski). Wśród uchodźców, którzy przenieśli się do Polski, 36,7% respondentów nie mówi w języku angielskim i nie rozumie tego języka, 18,3% potrafi się

komunikować w tym języku, 18,3% rozumie go i „trochę” w nim mówi, 15,6% rozumie, ale nie mówi; najniższy jest odsetek osób, które biegle władają językiem angielskim (11,1%). W Niemczech, podobnie jak w Polsce, największy odsetek uchodźców nie mówi w języku angielskim i nie rozumie go, jednak w porównaniu z sytuacją w Polsce wartość ta jest niższa i wynosi 28,0% (wobec 36,7% w Polsce). Odsetek osób, które rozumieją angielski i „trochę” mówią w tym języku wynosi w Niemczech 22,7%, tych, które potrafią się komunikować po angielsku – 22,0%, tych, które posiadły poziom biegły – 14,0%, a tych, które rozumieją, ale nie mówią – 13,3%. We Włoszech jest największy odsetek uchodźców, którzy nie mówią po angielsku i nie rozumieją tego języka (38,0%; poziom zbliżony do tego w Polsce; mniejszy odsetek stanowią osoby, które rozumieją i „trochę” mówią (23,9%), rozumieją, ale nie mówią (15,5%), mówią płynnie (12,7%), potrafią się komunikować (9,9%). Najwyższy poziom znajomości języka angielskiego występuje wśród uchodźców, którzy przenieśli się do Wielkiej Brytanii; 32,3% z nich rozumie język angielski, choć słabo posługuje się nim, 28,9% potrafi się w nim komunikować, 21,9% prezentuje poziom biegły, 10,9% rozumie angielski, ale w nim nie mówi, a najmniej osób (6,0%) nie mówi po angielsku i nie rozumie tego języka (wykres 22).

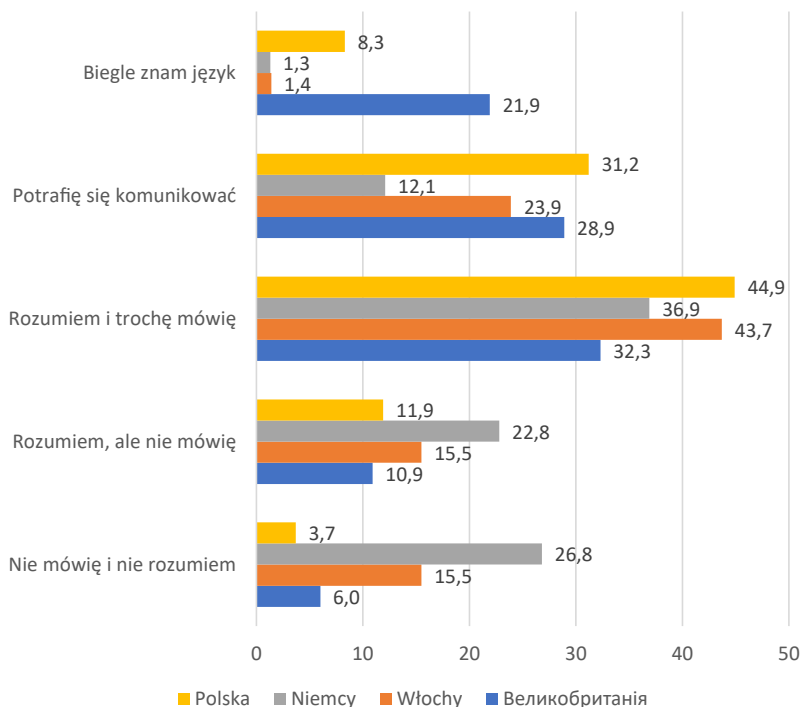
Jeśli chodzi o poziom znajomości języka kraju przyjmującego, najczęściej najwyższy jej poziom wśród uchodźców („biegły” lub wystarczający, by „się komunikować”) deklarują mieszkańcy Wielkiej Brytanii (50,8%) oraz Polski (39,5%), rzadziej – Włoch (25,3%), najrzadziej – Niemiec (13,4%). Najniższy poziom znajomości języka kraju przyjmującego („rozumiem, ale nie mówię” lub „nie mówię i nie rozumiem”) najczęściej rozpoznają u siebie uchodźcy przebywający w Niemczech (49,6%; czyli około 1/2 emigrantów w tym kraju nie zna języka niemieckiego), rzadziej – we Włoszech (31,0%), najrzadziej – w Wielkiej Brytanii (16,9%) oraz Polsce (15,6%) (wykres 23, tabela 12).

IX. POZIOM ZNAJOMOŚCI JĘZYKA ANGIELSKIEGO I JĘZYKA KRAJU PRZYJMUJĄCEGO

Wykres 22. Ocena poziomu znajomości języka angielskiego (w %)

Wykres 23. Ocena poziomu znajomości języka kraju przyjmującego (polski, niemiecki, włoski, angielski) (w %)

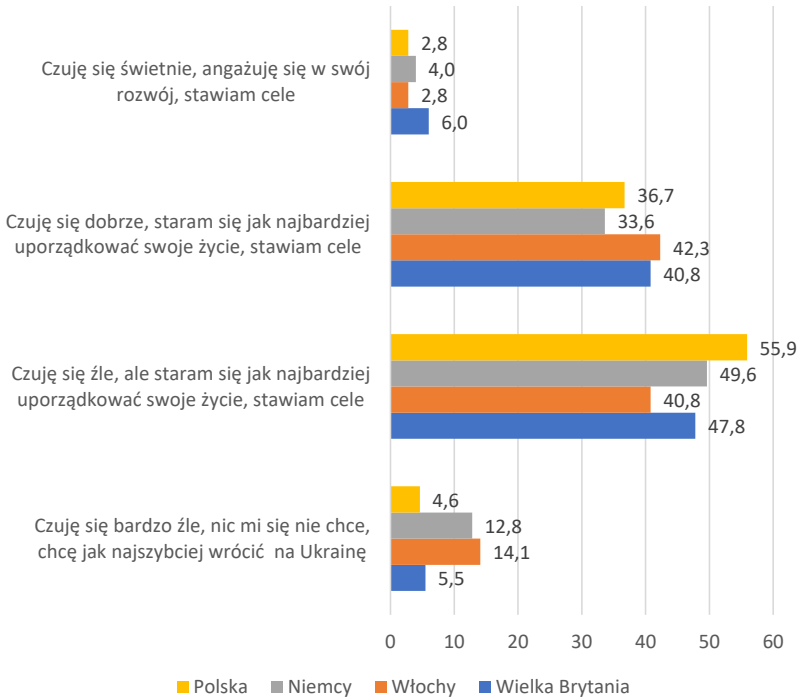
Tabela 12. Ocena poziomu znajomości języka kraju przyjmującego (polski, niemiecki, włoski, angielski) (w %)

Państwo	Biegłe znam język lub potrafię się komunikować	Rozumiem i trochę mówię	Rozumiem, ale nie mówię lub nie mówię i nie rozumiem
Polska	39,5	44,9	15,6
Niemcy	13,4	36,9	49,6
Włochy	25,3	43,7	31,0
Wielka Brytania	50,8	32,3	16,9

X. STAN PSYCHICZNY I SAMOPOCZUCIE

Wyniki badania pokazują, że średnio tylko 3,9% uchodźców „czuje się świetnie, angażuje się w swój rozwój, wyznacza cele” (spośród wszystkich mieszkający w Wielkiej Brytanii jest to 6,0%, w Niemczech – 4,0%, w Polsce i we Włoszech – 2,8%). Około 40,0% respondentów (38,4%) stwierdziło, że „czuje się dobrze, stara się jak najbardziej poprawić swoje życie, wyznacza cele” (we Włoszech – 42,3%, w Wielkiej Brytanii – 40,8%, w Polsce – 36,7%, w Niemczech – 33,6%). Około 1/2 uchodźców (48,5%) „czuje się źle, ale stara się jak najbardziej poprawić swoje życie, wyznacza cele” (w Polsce 55,9%, w Niemczech 49,6%, w Wielkiej Brytanii 47,8%, we Włoszech – 40,8%). Badanie wykazało znaczące różnice ilościowe pomiędzy mieszkańcami poszczególnych krajów, którzy „czują się bardzo źle, niczego nie chcą, chcą jak najszybciej wrócić na Ukrainę”. Gorszą kondycją psychiczną częściej charakteryzują się uchodźcy, którzy przebywają we Włoszech i Niemczech (odpowiednio 14,1% i 12,8%) niż ci mieszkający w Polsce i Wielkiej Brytanii (odpowiednio 4,6% i 5,5%) (wykres 24).

Wykres 24. Ocena swojego aktualnego stanu psychicznego i samopoczucia (w %)

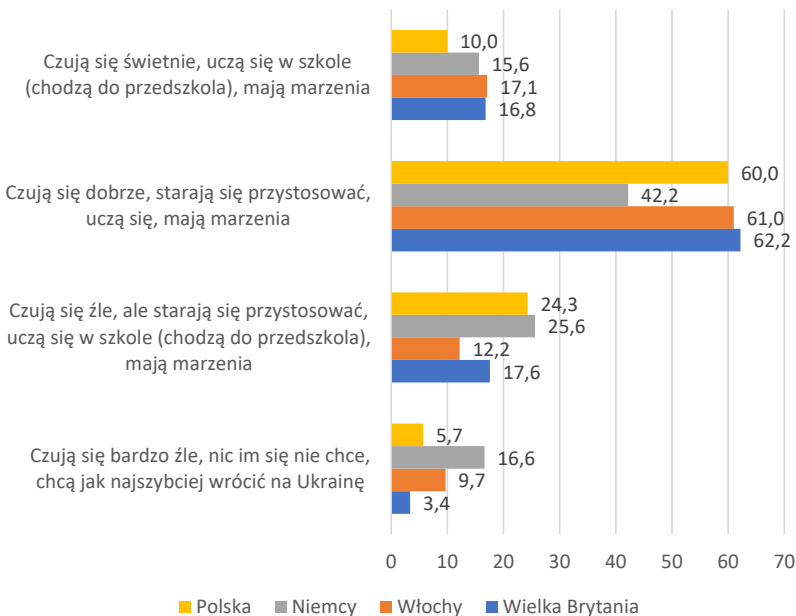
Dzieci, jak wspomniano powyżej, wykazują wyższy poziom adaptacji i integracji oraz umiejętności językowych, a co za tym idzie, prezentują lepszy stan psychiczny i lepsze samopoczucie w porównaniu z dorosłymi. Odsetek dzieci, które „czują się świetnie, uczą się w szkole (chodzą do przedszkola), mają marzenia”, jest znacząco wyższy od odsetka dorosłych należących do podobnej kategorii („czują się świetnie, angażują się w swój rozwój, wyznaczają cele”) – średnio odpowiednio 14,9% do 3,9%; we Włoszech jest to 17,1% małych dzieci, w Wielkiej Brytanii – 16,8%, w Niemczech – 15,6%, w Polsce – 10%. Większy jest także odsetek dzieci, które „czują się dobrze, starają się przystosować, uczą, mają marzenia” w porównaniu z dorosłymi, którzy „czują się dobrze, starają się jak najbardziej poprawić swoje życie, wyznaczają cele” (średnio odpowiednio 56,4% do 38,4%). W tym przypadku jednak wyniki w Wielkiej Brytanii, Włoszech

X. STAN PSYCHICZNY I SAMOPOCZUCIE

i Polsce (odpowiednio 62,2%, 61,1%, 60,0%), są znacznie niższe niż w Niemczech (42,2%). Kolejną grupę (średnio 19,9%) stanowią dzieci, które „czują się źle, ale starają się przystosować, uczą się, mają marzenia”; w Niemczech jest to 25,6% małoletnich, w Polsce – 24,3%, w Wielkiej Brytanii – 17,6%, we Włoszech – 12,2% (dorośli, którzy „czują się źle, ale starają się jak najbardziej poprawić swoje życie, wyznaczają cele” stanowią zaś średnio 48,5% wszystkich pełnoletnich uchodźców). Do ostatniej grupy należą dzieci, które „czują się bardzo źle, niczego nie chcą, chcą jak najszybciej wrócić na Ukrainę” (średnio 8,9%) (dorośli, którzy „czują się bardzo źle, niczego nie chcą, chcą jak najszybciej wrócić na Ukrainę” to średnio 9,3%). Jednak wyniki odnotowane w poszczególnych krajach są rozbieżne; najwyższy odsetek dzieci z tej kategorii mieszka w Niemczech (16,6%), niższy – we Włoszech (9,7%) i w Polsce (5,7%), najniższy – w Wielkiej Brytanii (3,4%) (wykres 25).

Wykres 25. Ocena aktualnego stanu psychicznego i samopoczucia swoich dzieci (w %)

Tabela 13. Ocena aktualnego stanu psychicznego i samopoczucia dzieci i dorosłych (w %)

Kategoria respondentów	Państwo			
	Polska	Niemcy	Włochy	Wielka Brytania
Dorośli, którzy: czują się świetnie, angażują się w swój rozwój, wyznaczają cele lub czują się dobrze, starają się jak najbardziej poprawić swoje życie, wyznaczają cele	39,5	37,6	45,1	46,8
Dzieci, które: czują się świetnie, uczą się w szkole (chodzą do przedszkola), mają marzenia lub czują się dobrze, starają się przystosować, uczą się, mają marzenia	70,0	57,8	78,1	79,0
Dorośli, którzy: czują się źle, ale starają się jak najbardziej poprawić swoje życie, wyznaczają cele lub czują się bardzo źle, nic nie chcą, chcą jak najszybciej wrócić na Ukrainę	60,5	62,4	54,9	53,3
Dzieci, które: czują się źle, ale starają się przystosować, uczą się w szkole (chodzą do przedszkola), mają marzenia lub czują się bardzo źle, nic nie chcą, chcą jak najszybciej wrócić na Ukrainę	30,0	42,2	21,9	21,0

Podsumowując, należy zauważyć, że dzieci, które wyjechały z rodzicami po 24.02.2022 r. do różnych krajów, według oceny ich rodziców/opiekunów, charakteryzują się lepszym stanem psycho-emocjonalnym i lepszym samopoczuciem niż dorośli. Średnio 71,3% dzieci czuje się „świetnie” lub „dobrze” (dorośli – 42,3%). W Wielkiej Brytanii jest to 79,0% małych dzieci, we Włoszech – 78,1%, w Polsce – 70,0%, w Niemczech – 57,8%; wyniki dorosłych, którzy czują się analogicznie, przyjmują taki sam rozkład, ale mają znacznie gorszy poziom w porównaniu do wyników dzieci: w Wielkiej Brytanii jest to 46,8% pełnoletnich

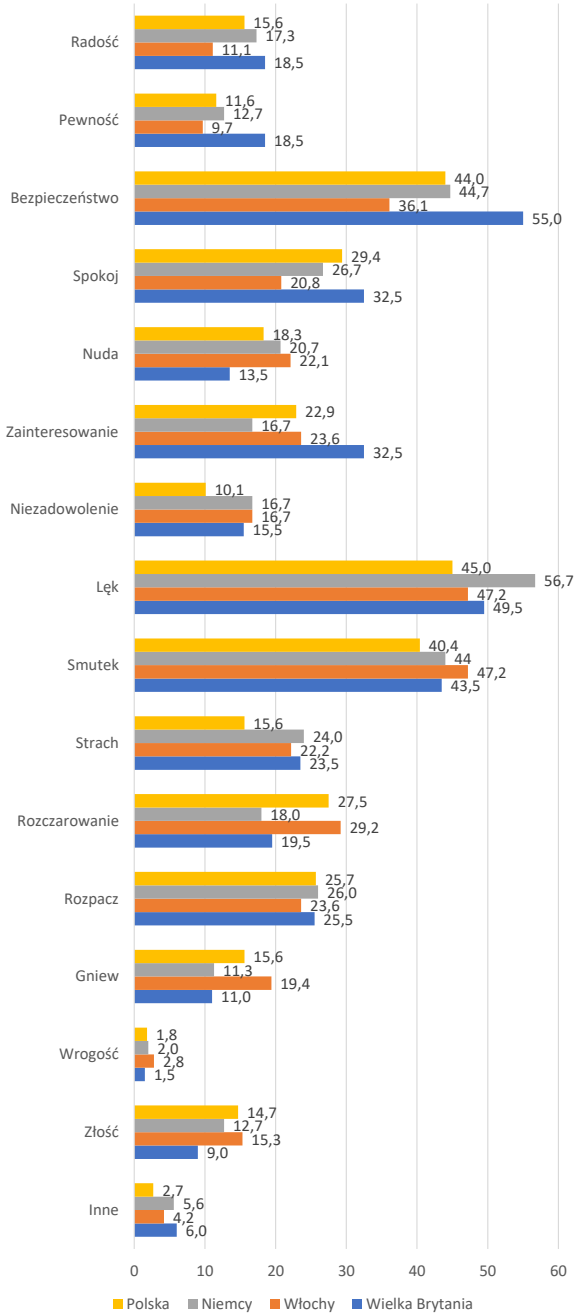
X. STAN PSYCHICZNY I SAMOPOCZUCIE

uchodźców, we Włoszech – 45,1%, w Polsce – 39,5%, w Niemczech – 37,6%. Największe obawy może budzić grupa dzieci i dorosłych, którzy czują się „źle” lub „bardzo źle”. Wśród dzieci jest to średnio 28,8% (w Niemczech – 42,2%, w Polsce – 30,0%, we Włoszech – 21,9%, w Wielkiej Brytanii – 21%), a wśród dorosłych – średnio 57,8% (w Niemczech – 62,4%, w Polsce – 60,5%, we Włoszech – 54,9%, w Wielkiej Brytanii – 53,3%) (tabela 13).

Co do emocji i uczuć, jakie towarzyszyły uchodźcom z Ukrainy najczęściej w ostatnich miesiącach, to odnotowano je w następującym rozkładzie (wykres 26). W Polsce były to: lęk (45%), poczucie bezpieczeństwa (44,0%), smutek (40,4%), spokój (29,4%), rozczarowanie (27,5%), rozpacz (25,7%), ciekawość (22,9%); w Niemczech: lęk (56,7%), poczucie bezpieczeństwa (44,7%), smutek (44,0%), spokój (26,7%), rozpacz (26,0%), strach (24%), nuda – 20,7%; we Włoszech: lęk (47,2%), smutek (47,2%), poczucie bezpieczeństwa (36,1%), rozczarowanie (29,2%), rozpacz (23,6%), ciekawość (23,6%), strach (22,2%); w Wielkiej Brytanii: poczucie bezpieczeństwa (55,0%), lęk (49,5%), smutek (43,5%), spokój (32,5%), ciekawość (32,5%), rozpacz (25,5%), strach (23,5%).

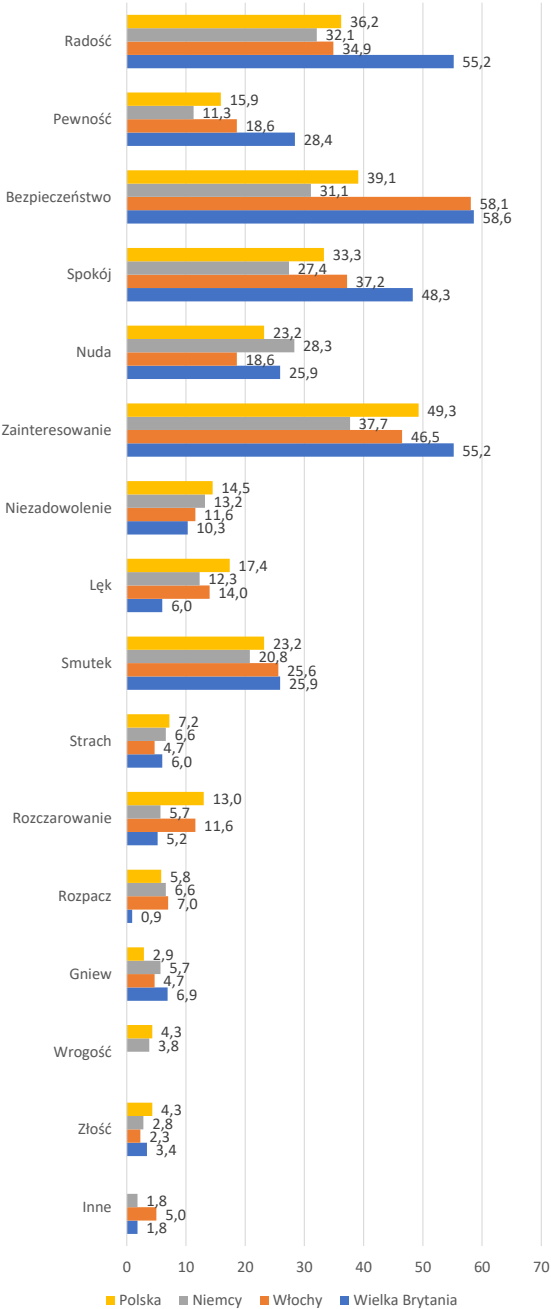
Natomiast dzieci uchodźców z Ukrainy, które wyjechały po 24.02.2022 r. w związku z wojną, zdaniem ich rodziców/opiekunów najczęściej przejawiały następujące emocje i uczucia (wykres 27). W Polsce były to: ciekawość (49,3%), poczucie bezpieczeństwa (39,1%), radość (36,2%), spokój (33,3%), nuda (23,2%), smutek (23,2%), lęk (17,4%); w Niemczech: ciekawość (37,7%), radość (32,1%), poczucie bezpieczeństwa (31,1%), nuda (28,3%), spokój (27,4%), smutek (20,8%), niezadowolenie (13,2%); we Włoszech: poczucie bezpieczeństwa (58,1%), ciekawość (46,5%), spokój (37,2%), radość (34,9%), smutek (25,6%), pewność siebie (18,6%), nuda (18,6%); w Wielkiej Brytanii: poczucie bezpieczeństwa (58,6%), radość (55,2%), ciekawość (55,2%), spokój (48,3%), pewność siebie (28,4%), smutek (25,9%), nuda (25,9%).

Wykres 26. Najczęściej doświadczane przez dorosłych uchodźców emocje i uczucia (w ostatnich miesiącach) (w %)

X. STAN PSYCHICZNY I SAMOPOCZUCIE

Wykres 27. Najczęściej doświadczane przez dzieci uchodźców emocje i uczucia (w ostatnich miesiącach) (w %)

Można zaobserwować, że we wszystkich krajach, w których przeprowadzono badania (Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania), wyniki są dość podobne i pokazują, iż dorośli uchodźcy najczęściej doświadczają negatywnych emocji i uczuć (lęk, smutek, rozczarowanie, rozpacz, strach), choć też często deklarują poczucie bezpieczeństwa. W Polsce dominujące są (pierwsze trzy pozycje): lęk (45,0%), poczucie bezpieczeństwa (44,0%) i smutek (40,4%); w Niemczech: lęk (56,7%), poczucie bezpieczeństwa (44,7%) i smutek (44,0%); we Włoszech: lęk (47,2%), smutek (47,2%) i poczucie bezpieczeństwa (36,1%); w Wielkiej Brytanii: poczucie bezpieczeństwa (55,0%), lęk (49,5%) i smutek (43,5%). Wśród dzieci uchodźców najczęściej pojawiają się pozytywne emocje i uczucia (radość, poczucie bezpieczeństwa, spokój, ciekawość, pewność siebie); w Polsce dominują (pierwsze trzy pozycje): ciekawość (49,3%), poczucie bezpieczeństwa (39,1%) i radość (36,2%); w Niemczech: ciekawość (37,7%), radość (32,1%) i poczucie bezpieczeństwa (31,1%); we Włoszech: poczucie bezpieczeństwa (58,1%), ciekawość (46,5%) i spokój (37,2%); w Wielkiej Brytanii: poczucie bezpieczeństwa (58,6%), radość (55,2%) i ciekawość (55,2%).

XI. PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ, PLANY POWROTU NA UKRAINĘ

Plany na przyszłość uchodźców, którzy opuścili Ukrainę po rozpoczęciu wojny, w szczególności kwestia powrotu na Ukrainę, interesują wielu badaczy, polityków, przedstawicieli władz państwowych i samorządów terytorialnych – zarówno na Ukrainie, jak i w innych krajach. Zagadnienie planów jest bezpośrednio powiązane m.in. z poziomem zadowolenia z aktualnej sytuacji w kraju przyjmującym, poziomem adaptacji i integracji, poziomem znajomości języka, sytuacją w zakresie edukacji i wychowania dzieci, ich adaptacją, perspektywami ich dalszego rozwoju, sytuacją osobistą i rodzinną, możliwością zatrudnienia czy samorealizacji. W związku z tym zadano respondentom pytanie: „Czy jesteście zadowoleni ze swojego obecnego życia w kraju przyjmującym?”. Z badania wynika, że w Polsce około 1/2 uchodźców (46,8%) jest „raczej zadowolona”, około 1/4 respondentów (22,9%) – „raczej niezadowolona”, 18,3% stwierdza, że „nie wie, trudno ocenić”, 9,2% jest „zdecydowanie zadowolonych”, a 2,8% – „zdecydowanie niezadowolonych”. W Niemczech, podobnie jak w Polsce, 1/2 respondentów (50,0%) wskazała, że jest „raczej zadowolona”, 20,7% przyznaje, że „nie wie, trudno ocenić”, a 14% jest „raczej niezadowolonych”; nieco wyższy niż w Polsce jest odsetek osób, które są „zdecydowanie zadowolone” (12,7%), a taki sam jak w Polsce – osób „zdecydowanie niezadowolonych” (2,7%). W Wielkiej Brytanii, podobnie jak w Polsce i Niemczech, 1/2 uchodźców (49,3%) jest „raczej zadowolona”, natomiast 17,4% respondentów z Wielkiej Brytanii jest „zdecydowanie zadowolonych” co stanowi wynik najlepszy ze wszystkich czterech krajów (w Niemczech

to 12,7%, w Polsce – 9,2%, we Włoszech – 2,8%). Podobnie jak w Niemczech, w Wielkiej Brytanii „raczej niezadowolonych” jest ok. 14% (w Niemczech dokładnie 14,0%, w Wielkiej Brytanii – 14,4%); zbliżony jest odsetek osób, które wskazały odpowiedź „nie wiem, trudno ocenić” (13,9%), a najmniejszy – „zdecydowanie niezadowolonych” (5,0%), co stanowi jednak wartość wyższą niż w Polsce i Niemczech (odpowiednio 2,8% i 2,7%) (wykres 28).

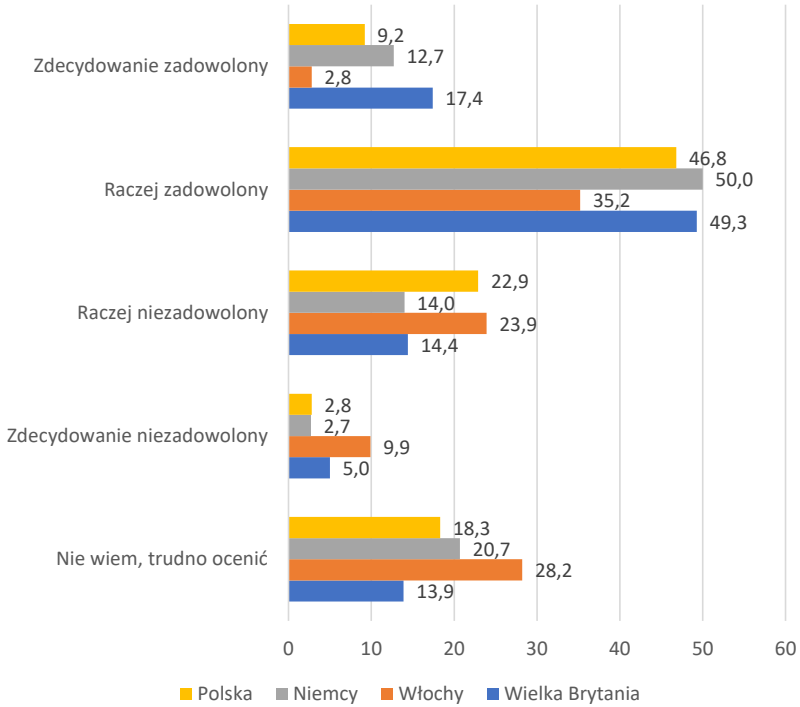
Jeśli chodzi o Włochy, wyniki nieco różnią się w porównaniu do pozostałych krajów. Tutaj ponad 1/3 uchodźców (35,6%) jest „raczej zadowolona”, podczas gdy w Polsce, Niemczech i Wielkiej Brytanii to 1/2 respondentów (odpowiednio 46,8%, 50,0% i 49,3%). Około 1/3 respondentów z Włoch (28,2%) wskazała odpowiedź: „nie wiem, trudno ocenić”, nieco mniej (23,9%) – „raczej niezadowolony” i odsetek ten jest podobny jak w Polsce (22,9%). 9,9% to „zdecydowanie niezadowolony” – wynik ten znacząco różni się od wyników w trzech pozostałych krajach (w Wielkiej Brytanii jest to 5,0%, w Polsce – 2,8%, w Niemczech – 2,7%). Różnicę obserwujemy także w wynikach dotyczących uchodźców we Włoszech, którzy są „zdecydowanie zadowolony” (2,8%) – w pozostałych krajach statystyki są znacznie lepsze, poziom zadowolenia z obecnego życia jest wyższy (w Wielkiej Brytanii – 17,4%, w Niemczech – 12,7%, w Polsce – 9,2%) (wykres 28).

Biorąc pod uwagę bardziej ogólne wyniki dotyczące zadowolenia lub niezadowolenia uchodźców z ich obecnego życia w kraju przyjmującym („zdecydowanie zadowolony” lub „raczej zadowolony” oraz „raczej niezadowolony” lub „zdecydowanie niezadowolony”), można wyciągnąć następujące wnioski: największy odsetek uchodźców zadowolonych z życia w kraju zamieszkania przebywa w Wielkiej Brytanii (67,7%), mniejszy – w Niemczech (62,7%), jeszcze mniejszy – w Polsce (56,0%), najmniejszy – we Włoszech (38,4%); największy odsetek uchodźców niezadowolonych z życia w kraju zamieszkania przebywa we Włoszech (33,8%), mniejszy – w Polsce (25,7%), jeszcze mniejszy – w Wielkiej Brytanii (19,9%), najmniejszy – w Niemczech (16,7%) (tabela 14).

XI. PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ, PLANY POWROTU NA UKRAINĘ

Wykres 28. Ocena poziomu zadowolenia ze swojego obecnego życia w kraju przyjmującym (w %)

Tabela 14. Ocena poziomu zadowolenia ze swojego obecnego życia w kraju przyjmującym (w %)

Państwo	Zdecydowanie zadowolony lub raczej zadowolony	Raczej niezadowolony lub zdecydowanie niezadowolony
Polska	56,0	25,7
Niemcy	62,7	16,7
Włochy	38,4	33,8
Wielka Brytania	67,7	19,9

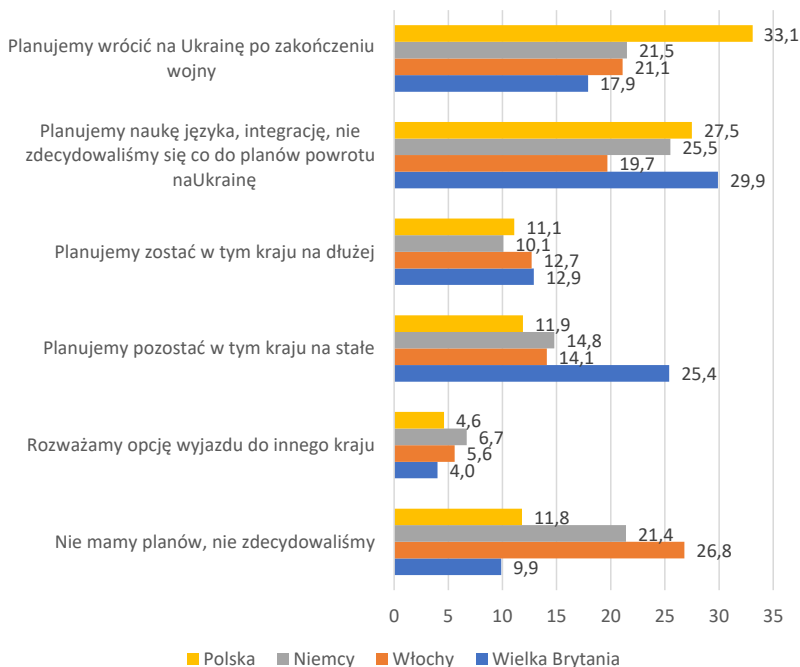
Pytanie o plany na przyszłość to jedno z najważniejszych pytań dotyczących emigrantów. Jak wielu uchodźców powróci na Ukrainę po wojnie, ilu planuje wrócić, ilu planuje pozostać i dalej się integrować? Jeśli chodzi o plany powrotu na Ukrainę, nieco ponad 1/3 uchodźców, którzy przebywają w Polsce (33,1%) „planuje

wrócić na Ukrainę po zakończeniu wojny”, ponad 20% uchodźców zamierza wrócić na Ukrainę z Niemiec (21,5%) i Włoch (21,1%), nieco mniejszy odsetek planuje powrót z Wielkiej Brytanii (17,9%). Mniej więcej tyle samo, czyli około 20–30% uchodźców „planuje naukę języka, integrację” i „nie zdecydowało się co do planów powrotu na Ukrainę” (w Wielkiej Brytanii – 29,9%, w Polsce – 27,5%, w Niemczech – 25,5%, we Włoszech – 19,7%). Również około 20–30% stanowią osoby, które „planują pozostać w tym kraju na dłużej” (w Wielkiej Brytanii – 12,9%, we Włoszech – 12,7%, w Polsce – 11,1%, w Niemczech – 10,1%) oraz osoby, które „planują pozostać w tym kraju na stałe” (w Wielkiej Brytanii to 25,4%, w Niemczech – 14,8%, we Włoszech – 14,1%, w Polsce – 11,9%). Największy odsetek osób z tej ostatniej kategorii przebywa w Wielkiej Brytanii, tj. 1/4 uchodźców w Wielkiej Brytanii (25,4%) planuje pozostać w tym kraju na stałe. Dość niewielki jest odsetek osób, które „rozważają opcję wyjazdu do innego kraju” (w Niemczech to 6,7%, we Włoszech – 5,6%, w Polsce – 4,6%, w Wielkiej Brytanii – 4,0%). Około 1/4 respondentów we Włoszech i Niemczech (Włochy – 26,8%, Niemcy – 21,4%) oraz nieco mniejszy odsetek w Polsce i Wielkiej Brytanii (Polska – 11,8%, Wielka Brytania – 9,9%) „nie ma planów” (wykres 29).

Podsumowując, należy zauważyć, że największy odsetek uchodźców zamierzających po wojnie wrócić na Ukrainę przebywa w Polsce (33,1%), najmniejszy – w Wielkiej Brytanii (17,9%). Największy odsetek (29,9%) tych, którzy planują naukę języka, integrację i są niezdecydowani co do powrotu na Ukrainę, również mieszka w Wielkiej Brytanii (w Polsce – 27,5%, w Niemczech – 25,5%, we Włoszech – 19,7%). Największy odsetek uchodźców planujących pozostać na stałe w kraju przyjmującym znajduje się także w Wielkiej Brytanii (25,4%), następne w kolejności są Niemcy (14,8%), Włochy (14,1%) i Polska (11,9%). Najwięcej tych, którzy nie mają planów, są niezdecydowani, znajduje się we Włoszech (26,8%) i Niemczech (21,4%), nieco mniej – w Polsce (11,8%) i Wielkiej Brytanii (9,9%) (tabela 15).

XI. PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ, PLANY POWROTU NA UKRAINĘ

Wykres 29. Plany na przyszłość (w %)

Tabela 15. Plany na przyszłość (w %)

Zamierzenie	Państwo			
	Polska	Niemcy	Włochy	Wielka Brytania
Planujemy wrócić na Ukrainę po zakończeniu wojny	33,1	21,5	21,1	17,9
Planujemy uczyć się języka, integrację, nie zdecydowaliśmy się co do planów powrotu na Ukrainę	27,5	25,5	19,7	29,9
Planujemy zostać w tym kraju na dłużej	11,1	10,1	12,7	12,9
Planujemy pozostać w tym kraju na stałe	11,9	14,8	14,1	25,4
Rozważamy opcję wyjazdu do innego kraju	4,6	6,7	5,6	4,0
Nie mamy planów, nie zdecydowaliśmy	11,8	21,4	26,8	9,9

XII. PODSUMOWANIE

Uchodźcy z Ukrainy w różnych krajach – charakterystyka respondentów

- Ukraińscy uchodźcy, którzy wyjechali po 24.02.2022 r. w związku z wojną do różnych krajów (na przykładzie Polski, Niemiec, Włoch i Wielkiej Brytanii) to głównie kobiety (89,9%) (we Włoszech stanowią 95,8% emigrantów, w Niemczech – 88,0%, w Wielkiej Brytanii – również 88,0%, w Polsce – 87,2%); większość z nich posiada małoletnie dzieci (60,4%). Najwięcej kobiet posiadających 2 dzieci (Polska – 41,7%, Wielka Brytania – 27,5%, Włochy – 25,6%, Niemcy – 25,0%) oraz 3 i więcej (Polska – 13,9%, Włochy – 9,3%, Wielka Brytania – 9,2%, Niemcy – 7,6%) wyjechało do Polski.
- Najliczniejsza grupa wiekowa to grupa 36–45 lat (41,7%) (Włochy – 48,6%, Polska – 41,3%, Wielka Brytania – 40,3%, Niemcy – 36,7%); na drugim miejscu znajdują się dwie kolejne grupy wiekowe: 26–35 lat (24,9%) (Polska – 26,6%, Wielka Brytania – 25,9%, Niemcy – 24,7%, Włochy – 22,2%) oraz 46–65 lat (24,4%) (Wielka Brytania – 25,9%, Niemcy – 25,3%, Włochy – 23,6%, Polska – 22,9%); na trzecim miejscu jest grupa 18–25 lat (7,4%) (Niemcy – 10,7%, Polska – 8,3%, Wielka Brytania – 6,5%, Włochy – 4,2%); najmniej liczną grupę wiekową stanowią osoby powyżej 65. roku życia (1,6%) (Niemcy – 2,7%, Włochy – 1,4%, Wielka Brytania – 1,4%, Polska – 0,9%).
- Najwięcej uchodźców przybyło do Polski z Ukrainy Centralnej (34,8%) i Ukrainy Wschodniej (21,1%), podobnie jak do Niemiec

- (z Ukrainy Centralnej – 26,0% i Ukrainy Wschodniej – również 26,0%), natomiast do Włoch – z Ukrainy Centralnej (36,1%) i Ukrainy Zachodniej (26,4%), podobnie jak do Wielkiej Brytanii (z Ukrainy Centralnej – 33,3% i Ukrainy Zachodniej – 22,4%).
- 73,2% uchodźców posiada wykształcenie wyższe: 56,8% na poziomie magistra (specjalisty) (Wielka Brytania – 61,2%, Niemcy – 56,7%, Polska – 55,1%, Włochy – 54,2%) i 16,4% na poziomie licencjata (Niemcy – 17,3%, Polska – 16,5%, Wielka Brytania – 16,4%, Włochy – 15,3%); 17,8% – wykształcenie średnie specjalistyczne oraz zawodowo techniczne; 6,7% – wykształcenie średnie (podstawowe lub pełne); 2,3% – stopień naukowy.

Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu

- Powody, którymi najczęściej kierują się uchodźcy z Ukrainy przy wyborze kraju wyjazdu i pobytu czasowego:
  - Polska – fakt, że Polska jest mentalnie i terytorialnie bliska Ukrainie (65,1%), posiadanie znajomych/rodziny w Polsce (47,7%), poziom wsparcia dla Ukrainy (23,9%);
  - Niemcy – posiadanie znajomych/rodziny w Niemczech (50%), poziom rozwoju gospodarczego kraju (22,7%), poziom wsparcia dla Ukrainy (18,7%);
  - Włochy – posiadanie znajomych/rodziny we Włoszech (62,5%), możliwość transportu (decyduje przypadek) (19,4%), możliwość wyjazdu razem ze znajomymi (12,5%);
  - Wielka Brytania – istnienie program wyjazdu do Wielkiej Brytanii dla uchodźców z Ukrainy (57,7%), fakt, że jest to kraj anglojęzyczny terytorialnie blisko Ukrainy (40,3%), poziom wsparcia dla Ukrainy (33,3%).
- Czynniki o najmniejszej wadze dla uchodźców przy wyborze kraju wyjazdu i pobytu czasowego:
  - Polska – możliwość podjęcia studiów (3,7%), poziom świadczeń socjalnych (1,5%);
  - Niemcy – poziom znajomości języka niemieckiego wśród dzieci (2,7%);

XII. PODSUMOWANIE

- Włochy – poziom rozwoju gospodarczego kraju (1,4%), poziom wsparcia dla Ukrainy (1,4%), poziom świadczeń socjalnych (1,0%), poziom znajomości języka włoskiego wśród dzieci (0,5%);
- Wielka Brytania – możliwość wyjazdu razem ze znajomymi (4,0%), poziom świadczeń socjalnych (3,0%).

Warunki życia, stosunek mieszkańców i pracowników instytucji państwowych do uchodźców

- Najwięcej uchodźców wynajmujących mieszkanie i płacących za nie przebywa w Polsce (78,0%), a najmniej – w Niemczech (19,3%) (Polska – 78,0%, Wielka Brytania – 40,8%, Włochy – 33,3%, Niemcy – 19,3%).
- Najwięcej uchodźców wśród tych, którzy zajmują za darmo mieszkania zapewniane przez lokalnych mieszkańców (dom/mieszkanie), znajduje się w Wielkiej Brytanii (30,3%) (Wielka Brytania – 30,3%, Włochy – 8,3%, Niemcy – 4,0%, Polska – 2,8%), co wynika z faktu, że większość uchodźców przybyła do Wielkiej Brytanii w ramach programu Homes for Ukraine Scheme.
- 72% uchodźców ocenia stosunek lokalnych mieszkańców do nich i ich dzieci jako „bardzo dobry” lub „dobry” (Wielka Brytania – 86,6%, Niemcy – 76,0%, Polska – 64,2%, Włochy – 61,1%); stosunek „zły” lub „bardzo zły” odnotowało średnio 2,0% badanych (Niemcy – 3,4%, Polska – 2,7%, Włochy – 1,4%, Wielka Brytania – 0,5%).
- 67,3% uchodźców ocenia jakość traktowania siebie i swoich dzieci w placówkach państwowych jako „bardzo dobrą” lub „dobrą” (Wielka Brytania – 80%, Niemcy – 68%, Polska – 65,5%, Włochy – 55,5%); „złą” lub „bardzo złą” jakość traktowania wskazało 6,3% respondentów (Włochy – 9,8%, Polska – 8,3%, Niemcy – 4,0%, Wielka Brytania – 3,0%).
- Stosunek lokalnych mieszkańców do uchodźców jest lepszy niż instytucji państwowych; odsetek respondentów, którzy wskazali na „zły” lub „bardzo zły” stosunek do nich i ich

- dzieci placówek państwowych jest wyższy w porównaniu z odsetkiem wskazujących na negatywną postawę lokalnych mieszkańców (odpowiednio 6,3% i 2,0%).
- Większość uchodźców w różnych krajach najczęściej utrzymuje kontakty z Ukraińcami, którzy przybyli do kraju przyjmującego po 24.02.2022 r. (30,1%) oraz z przebywającymi z nimi bliskimi (29,7%). W Polsce (21,1%) i Wielkiej Brytanii (19,9%) preferują kontakty z lokalnymi mieszkańcami kraju przyjmującego, a we Włoszech (27,1%) i Niemczech (16,1%) – z lokalnymi mieszkańcami Ukraińcami.

Edukacja dzieci, poziom zadowolenia z edukacji (zdaniem rodziców/opiekunów)

- 44% dzieci uchodźców uczęszcza wyłącznie do lokalnej szkoły; 32,8% uczęszcza do lokalnej szkoły i uczy się w ukraińskiej szkole online; 19,6% nie uczęszcza do lokalnej szkoły, uczy się jedynie w ukraińskiej szkole online; 12,4% uczęszcza do przedszkola. Najwięcej dzieci, które nie chodzą do szkoły lokalnej i uczą się wyłącznie w ukraińskiej szkole online, jest w Polsce (19,7%) i we Włoszech (19,5%), najmniej – w Niemczech (2,4%) i Wielkiej Brytanii (1,8%).
- 26,6% dzieci uchodźców z Ukrainy jest „bardzo zadowolonych, uczy się, odczuwając inspirację” (Wielka Brytania – 42,5%, Polska – 30,7%, Niemcy – 18,3%, Włochy – 14,7%); 44,3% dzieci jest „zadowolonych” i choć „jest trudno, uczą się języka i próbują się zaadaptować” (Włochy – 64,7%, Niemcy – 39,1%, Wielka Brytania – 38,9%, Polska – 34,6%); 20,3% dzieci „chodzi do szkoły, ponieważ musi się uczyć, ale odczuwa dyskomfort” (Niemcy – 28,1%, Polska – 21,2%, Włochy – 17,7%, Wielka Brytania – 14,2%); 8,8% dzieci jest „niezadowolonych”, często „są przygnębieni” (Niemcy – 14,5%, Polska – 13,5%, Wielka Brytania – 4,4%, Włochy – 2,9%).
- Najwięcej dzieci, które są „bardzo zadowolone, uczą się, odczuwając inspirację”, znajduje się w Wielkiej Brytanii (42,5%) i w Polsce (30,7%); najwięcej dzieci, które są „zadowolone”,

XII. PODSUMOWANIE

ale choć „jest trudno, uczą się języka i próbują się zaadaptować” – we Włoszech (64,7%); najwięcej dzieci, które „chodzą do szkoły, ponieważ muszą się uczyć, ale odczuwają dyskomfort” – w Niemczech (28,1%); najwięcej dzieci, które są „niezadowolone, często przygnębione” – w Niemczech (14,5%) i Polsce (13,5%), mniej w Wielkiej Brytanii (4,4%) i we Włoszech (2,9%).

Problemy, poziom adaptacji i integracji ukraińskich uchodźców

- Do problemów, które pojawiają się najczęściej i budzą największe obawy podczas adaptacji i integracji uchodźców w różnych krajach należą:
  - w Polsce – problemy finansowe (52,3%), problemy językowe (47,7%), problemy z zatrudnieniem (46,8%), problemy związane z funkcjonowaniem systemu ochrony zdrowia (34,9%);
  - w Niemczech – problemy językowe (69,7%), problemy administracyjne w instytucjach państwowych (40%), problemy związane ze stanem psychicznym i złym samopoczuciem (40%), spędzaniem czasu wolnego, brakiem kontaktów społecznych, komunikacji (36,7%);
  - we Włoszech – problemy z zatrudnieniem (62,5%), problemy mieszkaniowe (56,9%), problemy finansowe (54,2%), problemy językowe (54,2%);
  - w Wielkiej Brytanii – problemy językowe (49,3%), problemy mieszkaniowe (48,8%), problemy z zatrudnieniem (46,8%), problemy związane z funkcjonowaniem systemu ochrony zdrowia (41,8%).
- 34,1% uchodźców w różnych krajach ocenia swój poziom adaptacji i integracji jako „bardzo dobry” lub „dobry” (Wielka Brytania – 42,8%, Polska – 35,8%, Niemcy – 30,9%, Włochy – 26,8%); natomiast 15,2% – jako „zły” lub „bardzo zły” (Włochy – 21,1%, Niemcy – 20,8%, Polska – 11%, Wielka Brytania – 7,9%).

- Dzieci uchodźców charakteryzują się wyższym poziomem adaptacji i integracji niż dorośli (odpowiednio 48,3% do 34,1%); 48,3% uchodźców w różnych krajach ocenia poziom adaptacji i integracji swoich dzieci jako „bardzo dobry” lub „dobry” (Wielka Brytania – 66,9%, Niemcy – 46,2%, Polska – 44,3%, Włochy – 35,7%); 11,1% – jako „zły” lub „bardzo zły” (Włochy – 14,3%, Niemcy – 12,9%, Polska – 11,4%, Wielka Brytania – 5,8%).

Poziom pomocy w kraju przyjmującym, świadczenia socjalne

- Największy odsetek uchodźców, którzy „pracują i pobierają świadczenia socjalne”, znajduje się w Wielkiej Brytanii (28,9%), najmniejszy – we Włoszech (2,8%) (Wielka Brytania – 28,9%, Polska – 18,3%, Niemcy – 8%, Włochy – 2,8%).
- Największy odsetek uchodźców, którzy „pracują i nie pobierają świadczeń socjalnych” znajduje się we Włoszech (38,1%) i Wielkiej Brytanii (36,3%), najmniejszy – w Niemczech (14%) (Włochy – 38,1%, Wielka Brytania – 36,3%, Polska – 31,2%, Niemcy – 14,0%).
- Największy odsetek uchodźców, którzy „nie pracują i pobierają świadczenia socjalne” jest w Niemczech (69,3%), najmniejszy – w Polsce (12,8%) (Niemcy – 69,3%, Wielka Brytania – 24,9%, Włochy – 16,9%, Polska – 12,8%).
- Największy odsetek uchodźców, którzy „nie pracują i nie pobierają świadczeń socjalnych, żyją z oszczędności” znajduje się we Włoszech (39,4%) i w Polsce (27,5%), najmniejszy – w Niemczech (8,0%) i Wielkiej Brytanii (6,9%) (Włochy – 39,4%, Polska – 27,5%, Niemcy – 8,0%, Wielka Brytania – 6,9%).
- 55,5% ukraińskich uchodźców oceniają poziom pomocy w kraju przyjmującym jako „bardzo dobry” lub „dobry” (Niemcy – 87,4%, Wielka Brytania – 72,1%, Polska – 49,6%, Włochy – 12,8%), najwyższy poziom zadeklarowano w Niemczech (87,4%); natomiast najniższy poziom („zły” lub „bardzo zły”) odnotowano we Włoszech (44,3%) (Włochy – 44,3%, Polska – 9,1%, Wielka Brytania – 3,0%, Niemcy – 2,0%).

XII. PODSUMOWANIE

- Największy odsetek uchodźców, którzy wskazali najniższy poziom wynagrodzenia (netto) (niecałe 1000 €) jest we Włoszech (85,2%), najmniejszy odsetek – w Wielkiej Brytanii (25,6%) (Włochy – 85,2%, Polska – 77,2%, Niemcy – 50%, Wielka Brytania – 25,6%). Najwięcej badanych, którzy wskazali na najwyższy poziom wynagrodzenia (netto) (ponad 2 500 €) mieszka w Wielkiej Brytanii (14,3%), najmniej – we Włoszech (3,3%) (Wielka Brytania – 14,3%, Niemcy – 11,2%, Polska – 3,6%, Włochy – 3,2%).

Poziom znajomości języka angielskiego i języka kraju przyjmującego

- Zdecydowana większość uchodźców (70,2%) nie przebywała wcześniej w kraju, do którego przybyła w związku z wojną na Ukrainie (Wielka Brytania – 78,1%, Polska – 70,6%, Niemcy – 70,0%, Włochy – 62,0%).
- Najwyższy poziom znajomości języka angielskiego („biegła znajomość języka” lub „potrafię się komunikować”) posiadają uchodźcy, którzy przyjechali do Wielkiej Brytanii (50,8%) (Wielka Brytania – 50,8%, Niemcy – 36,0%, Polska – 29,4%, Włochy – 22,6%), najniższy poziom – uchodźcy, którzy przyjechali do Włoch (22,6%).
- Najwyższy poziom znajomości języka kraju przyjmującego („biegła znajomość języka” lub „potrafię się komunikować”) wykazują uchodźcy, którzy przyjechali do Wielkiej Brytanii (50,8%), najniższy poziom – uchodźcy, którzy przyjechali do Niemiec (13,4%) (Wielka Brytania – 50,8%, Polska – 39,5%, Włochy – 25,3%, Niemcy – 13,4%).

Stan psychiczny i samopoczucie: dorośli/dzieci

- Dzieci, które wyjechały z rodzicami, mają lepszy stan psychiczny i samopoczucie niż dorośli; 71,3% dzieci „czuje się świetnie” lub „czuje się dobrze” (dorośli – 42,3%) (dzieci:

UCHODZĄCY Z UKRAINY W RÓŻNYCH KRAJACH – PROBLEMY ADAPTACJI I INTEGRACJI...

- Wielka Brytania – 79,0%, Włochy – 78,1%, Polska – 70,0%, Niemcy – 57,8%; dorośli: Wielka Brytania – 46,8%, Włochy – 45,1%, Polska – 39,5%, Niemcy – 37,6%).
- Dorośli uchodźcy najczęściej doświadczają negatywnych emocji i uczuć (lęk, smutek, rozczarowanie, rozpacz, strach) oraz poczucia bezpieczeństwa. Pierwsze trzy pozycje to: w Polsce – lęk (45,0%), bezpieczeństwo (44,0%), smutek (40,4%), w Niemczech – lęk (56,7%), bezpieczeństwo (44,7%), smutek (44,0%), we Włoszech – lęk (47,2%), smutek (47,2%), bezpieczeństwo (36,1%), w Wielkiej Brytanii – bezpieczeństwo (55,0%), lęk (49,5%), smutek (43,5%).
  - Dzieci uchodźców najczęściej odczuwają pozytywne emocje i uczucia (radość, bezpieczeństwo, spokój, ciekawość, pewność siebie), przy czym w Polsce dominują (pierwsze trzy pozycje): ciekawość (49,3%), poczucie bezpieczeństwa (39,1%), radość (36,2%), w Niemczech: ciekawość (37,7%), radość (32,1%), poczucie bezpieczeństwa (31,1%), we Włoszech: poczucie bezpieczeństwa (58,1%), ciekawość (46,5%), pokój (37,2%), w Wielkiej Brytanii: poczucie bezpieczeństwa (58,6%), radość (55,2%), ciekawość (55,2%).

Dorośli

- 3,9% uchodźców „czuje się świetnie, angażuje się w swój rozwój, wyznacza cele” (Wielka Brytania – 6,0%, Niemcy – 4,0%, Polska – 2,8%, Włochy – 2,8%).
- 38,4% uchodźców „czuje się dobrze, stara się jak najbardziej poprawić swoje życie, wyznacza cele” (Włochy – 42,3%, Wielka Brytania – 40,8%, Polska – 36,7%, Niemcy – 33,6%).
- 48,5% uchodźców „czuje się źle, ale stara się jak najbardziej polepszyć swoje życie, wyznacza cele” (Polska – 55,9%, Niemcy – 49,6%, Wielka Brytania – 47,8%, Włochy – 40,8%).
- 9,3% uchodźców „czuje się bardzo źle, nie chce niczego, chce jak najszybciej wrócić na Ukrainę”; najwięcej we Włoszech (14,1%), najmniej w Polsce (4,6%) (Włochy – 14,1%, Niemcy – 12,8%, Wielka Brytania – 5,5%, Polska – 4,6%).

XII. PODSUMOWANIE

Dzieci (zdaniem rodziców/opiekunów)

- 14,9% dzieci uchodźców „czuje się świetnie, uczy się w szkole (chodzi do przedszkola), ma marzenia” (Włochy – 17,1%, Wielka Brytania – 16,8%, Niemcy – 15,6%, Polska – 10,0%).
- 56,4% dzieci uchodźców „czuje się dobrze, stara się przystosować, uczy się, ma marzenia” (Wielka Brytania – 62,2%, Włochy – 61,0%, Polska – 60,0%, Niemcy – 42,2%).
- 19,9% dzieci uchodźców „czuje się źle, ale stara się przystosować, uczy się, ma marzenia” (Niemcy – 25,6%, Polska – 24,3%, Wielka Brytania – 17,6%, Włochy – 12,2%).
- 8,9% dzieci uchodźców „czuje się bardzo źle, nic nie chce, chce jak najszybciej wrócić na Ukrainę”; najwięcej w Niemczech (16,6%), najmniej w Wielkiej Brytanii (3,4%) (Niemcy – 16,6%, Włochy – 9,7%, Polska – 5,7%, Wielka Brytania – 3,4%).

Plany na przyszłość, plany powrotu na Ukrainę

- 56,2% uchodźców przebywających w różnych krajach jest ogólnie zadowolonych z życia w państwie przyjmującym („zdecydowanie zadowoleni” lub „raczej zadowoleni”); największy odsetek zadowolonych z życia w kraju przyjmującym jest w Wielkiej Brytanii (67,7%), najmniejszy – we Włoszech (38,4%) (Wielka Brytania – 67,7%, Niemcy – 62,7%, Polska – 56,0%, Włochy – 38,4%).
- 24% uchodźców przebywających w różnych krajach jest niezadowolonych ze swojego obecnego życia w kraju przyjmującym („raczej niezadowoleni” lub „zdecydowanie niezadowoleni”); najbardziej niezadowoleni ze swojego życia są emigranci we Włoszech (33,8%), najmniej – w Niemczech (16,7%) (Włochy – 33,8%, Polska – 25,7%, Wielka Brytania – 19,9%, Niemcy – 16,7%).
- 23,4% uchodźców planuje powrót na Ukrainę po zakończeniu wojny (Polska – 33,1%, Niemcy – 21,5%, Włochy – 21,1%, Wielka Brytania – 17,9%).

- 25,7% respondentów wskazało, że planuje naukę języka i integrację oraz nie zdecydowało co do powrotu na Ukrainę (Wielka Brytania – 29,9%, Polska – 27,5%, Niemcy – 25,5%, Włochy – 19,7%).
- 11,7% respondentów twierdzi, że planuje pozostać w kraju zamieszkania przez dłuższy czas (Wielka Brytania – 12,9%, Włochy – 12,7%, Polska – 11,1%, Niemcy – 10,1%).
- 16,6% uchodźców planuje pozostać na stałe w kraju przyjmującym; największy odsetek osób z tej kategorii przebywa w Wielkiej Brytanii (25,4%), najmniejszy – w Polsce (11,9%) (Wielka Brytania – 25,4%, Niemcy – 14,8%, Włochy – 14,1%, Polska – 11,9%).
- 5,2% respondentów rozważa opcję wyjazdu do innego kraju (Niemcy – 6,7%, Włochy – 5,6%, Polska – 4,6%, Wielka Brytania – 4,0%).
- 17,5% uchodźców stwierdziło, że nie ma planów, nie jest zdecydowana; największy odsetek tych osób mieszka we Włoszech (26,8%) i w Niemczech (21,4%), najmniejszy – w Wielkiej Brytanii (9,9%) (Włochy – 26,8%, Niemcy – 21,4%, Polska – 11,8%, Wielka Brytania – 9,9%).

XIII. ANEKS

Miejsce zamieszkania ukraińskich uchodźców wskazane przez respondentów w trakcie badania (Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania)

Tabela 16. Miejsce zamieszkania ukraińskich uchodźców wskazane przez respondentów w trakcie badania (miejscowość, region itp.)

Państwo	Ilość	Miejsce zamieszkania ukraińskich uchodźców (respondentów) (miejscowość, region itp.)
Polska	48	Bielsko-Biała, Bydgoszcz, Bytom, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gdańsk, Gdynia, Gliwice, Gniezno, Gorzów Wielkopolski, Grudziądz, Katowice, Kielce, Konin, Koszalin, Kraków, Kraszczyn, Kutno, Legnica, Lublin, Łódź, Mysłowice, Nowy Sącz, Olkusz, Olsztyn, Opole, Piotrków Trybunalski, Poznań, Przemyśl, Radom, Radomin, Ruda Śląska, Rzeszów, Siedlce, Sułechów, Suszec, Szczecin, Świętochłowice, Tarnów, Tychy, Toruń, Wałbrzych, Warszawa, Wolsztyn, Wrocław, Zabrze, Zakopane, Zielona Góra
Niemcy	51	Aachen, Alfter, Arnsberg, Augsburg, Berlin, Bielefeld, Braunsbedra, Braunschweig, Brechen, Celle, Dortmund, Duisburg, Düsseldorf, Essen, Frankfurt nad Menem, Frankfurt nad Odrą, Fryburg, Gescher, Gütersloh, Halle (Saale), Hamburg, Helmershausen, Helmstedt, Herzogenrath, Kassel, Kilonia, Kolonia, Leverkusen, Malterdinger, Monachium, Münster, Niedersachsen, Neunkirchen, Nürnberg, Nordenham, Olsberg, Osnabrück, Paderborn, Peine, Plön, Quakenbrück, Saarbrücken, Saarland, Saarbrücken, Salzgitter, Sondershausen, Turyngia, Trier, Witten, Wuppertal, Zweibrücken
Włochy	36	Bacoli, Bagnacavallo, Belluno, Bergamo, Bobbio, Bomporto, Brescia, Genua, Catania, Lecce, Milano, Modena, Neapol, Padwa, Palermo, Caronno Pertusella, Pescara, Piobesi de Alba, Piza, Reggio Emilia, Rimini, Rzym, Rossa di Papa, Sycylia, Syrakuzy, Turyn, Treviglio, Treviolo, Treviso, Triest, Toskania, Udine, Verdello, Werona, Vicenza

UCHODźCY Z UKRAINY W RŹNYCH KRAJACH – PROBLEMY ADAPTACJI I INTEGRACJI...

Państwa	Ilość	Miejsce zamieszkania ukraińskich uchodźców (respondentów) (miejscowość, region itp.)
Wielka Brytania	73	Abergavenny, Ardrossan, Ballynure, Barnard Castle, Bath, Belfast, Birmingham, Blackburn, Bradford, Brighton, Bristol, Cambridge, Canterbury, Cardiff, Carrickfergus, Chester, Crowthorne, Cumbria, Compton, Darton, Didcot, Dorset, Durham, Edynburg, Exeter, Glasgow, Gloucester, Gloucestershire, Goole, Hampshire, Harrogate, Heath, Heather, Hereford, Ipswich, Kent, Lancashire, Leeds, Lincolnshire, Liverpool, Londyn, Maidenhead, Martin, Manchester, Market Harborough, Milton Keynes, Swansea, Newcastle upon Tyne, Newport, Northampton, Old Colwyn, Oxford, Oxfordshire, Peterborough, Plymouth, Poole, Pontefract, Portsmouth, Reading, Royal Tunbridge Wells, Sevenoaks, Sheffield, Slough, Tonbridge, Wells, Westbury, West Pelton, West Sussex, Wiltshire, Winslow, Wrexham, Weymouth, York

XIV. BIBLIOGRAFIA

- Auleytner, J. (2022). Wojna w Ukrainie a polityka społeczna. *Wiadomości społeczne*, 1(25), 17–19.
- Baszczak, Ł., Wincewicz, A., Zyzik, R. (2023). *Polacy i Ukraińcy – wyzwania integracji uchodźców*. Polski Instytut Ekonomiczny.
- Department for Levelling Up, Housing and Communities (2022). *Homes for Ukraine scheme: frequently asked questions*. <https://www.gov.uk/guidance/homes-for-ukraine-scheme-frequently-asked-questions> (15.02.2024).
- DiMagio i in. (2022). *Rekomendacje systemowe dotyczące integracji dzieci-uchodźców z Ukrainy*, Transatlantic Future Leaders Forum. https://transatlanticforum.org/wp-content/uploads/2022/03/TLFL-Raport-o-integracji-dzieci-z-Ukariny_web.pdf (4.05.2024).
- Długosz, P., Kryvachuk, L., Izdebska-Długosz, D. (2022). *Raport z badań „Uchodźcy wojenni z Ukrainy – życie w Polsce i plany na przyszłość”*. Wydawnictwo Academicon. <https://doi.org/10.52097/acapress.9788362475971>
- Enic Ukraine National Information Centre of Academic Mobility (2024). *Higher education structure of Ukraine*. <https://enic.in.ua/index.php/en/educationl-system> (15.05.2024).
- Hainmueller, J., Hangartner, D., Lawrence D. (2016). When lives are put on hold: Lengthy asylum processes decrease employment among refugees. *Science Advances*, 2(8). <https://science.org/doi/10.1126/sciadv.1600432> (23.05.2024).
- Homes for Ukraine (2022). <https://homesforukraine.org.uk> (15.02.2024).
- Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r.* (Dz.U. 1991 nr 119 poz. 515).

- Kraus, E., Sauer, L., Wenzel, L. (2019). Together or apart? Spousal migration and reunification practices of recent refugees to Germany. *Journal of Family Research*, 31(3), 303–332. <https://doi.org/10.3224/zff.v31i3.04>
- Kryvachuk, L. (2022). Protection of children's rights during the war in Ukraine: „Children of War” as a new phenomenon of modern Ukraine. *Youth in Central and Eastern Europe*, 9(14), 45–54. <https://doi.org/10.24917/ycee.9658>
- Łosiak, W. (2023). Stres wojny i migracja – konsekwencje dla dzieci i młodzieży. *Relacje międzykulturowe*, 7(1), 108–117. <https://doi.org/10.12797/RM.01.2023.13.07>
- Ministerstwo oświaty i nauki Ukrainy (2024). *Nowa ukraińska szkoła*. <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (15.05.2024).
- Niaz, V. (2015). Psychotrauma in Children Exposed to the War Atrocities. *Journal of Pakistan Psychiatric Society*, 12(1), 32–35.
- Rada Unii Europejskiej (2001). *Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A32001L0055> (4.05.2024).
- Rada Unii Europejskiej (2022). *Decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/382 z dnia 4 marca 2022 r.: Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022D0382> (15.05.2024).
- UNHCR (2024). *Ukraine Refugee Situation*, Operation Date Portal. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (15.05.2024).
- UNHCR global website (2022). <https://unhcr.org> (15.05.2024).

XV. SPIS TABEL I WYKRESÓW

Wykresy

Wykres 1. Płeć respondentów (w %)	18
Wykres 2. Wiek respondentów (w %)	18
Wykres 3. Region wyjazdu respondentów (w %)	19
Wykres 4. Wykształcenie respondentów (w %)	21
Wykres 5. Przyjazd z małoletnimi dziećmi (poniżej 18 lat) (w %)	23
Wykres 6. Ilość małoletnich dzieci posiadanych przez respondentów (poniżej 18 lat) (w %)	24
Wykres 7. Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu w związku z wojną na Ukrainie (w %)	27
Wykres 7.1. Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu w związku z wojną na Ukrainie (w %) (Polska)	28
Wykres 7.2. Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu w związku z wojną na Ukrainie (w %) (Niemcy)	29
Wykres 7.3. Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu w związku z wojną na Ukrainie (w %) (Włochy)	30
Wykres 7.4. Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu w związku z wojną na Ukrainie (w %) (Wielka Brytania)	31
Wykres 8. Rodzaj obecnego zakwaterowania (w %)	36
Wykres 9. Ocena jakości postaw mieszkańców lokalnych wobec ukraińskich uchodźców i ich dzieci (w %)	37

Wykres 10. Ocena jakości postaw pracowników instytucji państwowych wobec ukraińskich uchodźców i ich dzieci (w %)	39
Wykres 11. Osoby, z którymi respondenci mają najlepszy kontakt w kraju zamieszkania, najczęściej się kontaktują (w %)	41
Wykres 12. Uczęszczanie dzieci do szkoły/przedszkola (w %)	44
Wykres 13. Zadowolenie dzieci uchodźców z nauki w szkole (w %)	46
Wykres 14. Czas przebywania w kraju przyjmującym (w %)	50
Wykres 15. Problemy najczęściej spotykane lub budzące największe obawy podczas adaptacji i integracji (w %)	52
Wykres 16. Ocena własnego poziomu adaptacji do życia w kraju przyjmującym i integracji (w %)	55
Wykres 17. Ocena poziomu adaptacji do życia w kraju zamieszkania i integracji – własnych dzieci (w %)	56
Wykres 18. Zatrudnienie / pobieranie świadczeń socjalnych (w %)	60
Wykres 19. Poziom wynagrodzenia respondentów (netto)	61
Wykres 20. Ocena ogólnego poziomu pomocy ukraińskim uchodźcom w kraju przyjmującym (w %)	63
Wykres 21. Wcześniejszy pobyt w kraju przyjmującym (w %)	65
Wykres 22. Ocena poziomu znajomości języka angielskiego (w %)	67
Wykres 23. Ocena poziomu znajomości języka kraju przyjmującego (polski, niemiecki, włoski, angielski) (w %)	68
Wykres 24. Ocena swojego aktualnego stanu psychicznego i samopoczucia (w %)	70
Wykres 25. Ocena aktualnego stanu psychicznego i samopoczucia swoich dzieci (w %)	71
Wykres 26. Najczęściej doświadczane przez dorosłych uchodźców emocje i uczucia (w ostatnich miesiącach) (w %)	74
Wykres 27. Najczęściej doświadczane przez dzieci uchodźców emocje i uczucia (w ostatnich miesiącach) (w %)	75
Wykres 28. Ocena poziomu zadowolenia ze swojego obecnego życia w kraju przyjmującym (w %)	79
Wykres 29. Plany na przyszłość (w %)	81

Tabele

Tabela 1. Region wyjazdu respondentów (w %)	20
Tabela 2. Wykształcenie respondentów (w %)	22
Tabela 3. Ilość małoletnich dzieci (poniżej 18 lat) posiadanych przez respondentów (w %)	24
Tabela 4. Główne priorytety przy wyborze kraju wyjazdu i tymczasowego pobytu w związku z wojną na Ukrainie (w %)	32
Tabela 5. Ocena jakości postaw lokalnych mieszkańców i pracowników instytucji państwowych wobec ukraińskich uchodźców i ich dzieci (w %)	38
Tabela 6. Uczęszczanie dzieci do szkoły/przedszkola (w %)	45
Tabela 7. Zadowolenie dzieci uchodźców z nauki w szkole (w %)	47
Tabela 8. Problemy podczas adaptacji i integracji – najczęściej spotykane lub budzące największe obawy (w %)	53
Tabela 9. Ocena własnego poziomu adaptacji do życia w kraju zamieszkania i integracji (w %)	56
Tabela 10. Poziom wynagrodzenia respondentów (netto)	61
Tabela 11. Ocena ogólnego poziomu pomocy ukraińskim uchodźcom w kraju przyjmującym (%)	63
Tabela 12. Ocena poziomu znajomości języka kraju przyjmującego (polski, niemiecki, włoski, angielski) (w %)	68
Tabela 13. Ocena aktualnego stanu psychicznego i samopoczucia dzieci i dorosłych (w %)	72
Tabela 14. Poziom zadowolenia ze swojego obecnego życia w kraju przyjmującym (w %)	79
Tabela 15. Plany na przyszłość (w %)	81
Tabela 16. Miejsce zamieszkania ukraińskich uchodźców wskazane przez respondentów w trakcie badania (miejscowość, region itp.)	93

STRESZCZENIE

Wojna na Ukrainie rozpoczęta przez Federację Rosyjską 24.02.2022 r. stała się wielkim wyzwaniem XXI w. dla całej ludzkości, powodując wewnętrzne i zewnętrzne migracje Ukraińców. Kraje europejskie stanęły przed problemem przyjęcia ponad 6 mln uchodźców z Ukrainy, co zrodziło kwestie związane z organizacją wsparcia społecznego, konieczność wypracowania nowego podejścia w polityce społecznej – zarówno na Ukrainie, jak i w państwach, które przyjęły uchodźców, przede wszystkim kobiety z dziećmi.

Publikacja *Uchodźcy z Ukrainy w różnych krajach – problemy adaptacji i integracji (Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania)* prezentuje najważniejsze analizy oraz wnioski z badania przeprowadzonego wśród uchodźców z Ukrainy po dwóch latach wojny dotyczące: głównych priorytetów przy wyborze kraju wyjazdu, warunków życia, stosunku mieszkańców i pracowników instytucji państwowych do uchodźców z Ukrainy, edukacji dzieci, problemów adaptacji i integracji ukraińskich uchodźców, znajomości języka angielskiego i języka kraju przyjmującego (polski, niemiecki, włoski), stanu psychicznego i samopoczucia (dorosłych oraz dzieci), planów uchodźców z Ukrainy. Istotnymi elementami przeprowadzonego badania były: identyfikacja problemów ukraińskich uchodźców, zbadanie poziomu ich adaptacji i integracji oraz poziomu pomocy ze strony państwa przyjmującego (Polska, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania). Oprócz oceny obecnego stanu została również uwzględniona perspektywa prospektywna (odniesienie do przyszłości) – plany uchodźców z Ukrainy

UCHODŹCY Z UKRAINY W RÓŻNYCH KRAJACH – PROBLEMY ADAPTACJI I INTEGRACJI...

(w Polsce, Niemczech, Włoszech, Wielkiej Brytanii), w tym plany powrotu na Ukrainę, zmiany kraju pobytu lub dalszej integracji i pozostania na dłużej w państwie przyjmującym.

УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ
В РІЗНИХ КРАЇНАХ –
ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ
ТА ІНТЕГРАЦІЇ (ПОЛЬЩА,
НІМЕЧЧИНА, ІТАЛІЯ,
ВЕЛИКА БРИТАНІЯ)

I. ВСТУП

Війна в Україні, розпочата Російською Федерацією 24 лютого 2022 р., стала великим викликом ХХІ ст. для всього людства. Це викликало міграційні процеси на значній території України, особливо на її тимчасово окупованій території. Початок бойових дій і введення воєнного стану в Україні критично вплинули на національну економіку. Психічні та матеріальні збитки, завдані війною та окупаційними діями, є чинниками, які надзвичайно негативно впливають на суспільне життя в країні, тому з кожним днем війни збільшується кількість українців, які потребують допомоги як в Україні, так і в інших країнах, куди громадяни України виїхали після 24 лютого 2022 р.

Війна в Україні спричинила внутрішні та зовнішні міграції українців. Країни Європи зіткнулися з проблемою прийняття понад 6 мільйонів біженців з України. Постали проблеми з організацією соціальної підтримки, необхідність розробки нових підходів у соціальній політиці з боку органів державної влади, місцевого самоврядування, міжнародних організацій, громадських організацій як в Україні, так і в державах, які прийняли біженців з України, насамперед жінок з дітьми. Особливо важливими були питання евакуації та соціальної допомоги тим категоріям населення, які найбільше потребували підтримки, насамперед особам з інвалідністю, вихованцям дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей, дітям та дорослим з інтернатних закладів, матерям з дітьми, людям похилого

віку тощо. Процеси адаптації та інтеграції біженців з України у різних країнах також пов'язані з наданням доступу дітям до якісної освіти, допомогою у подоланні мовних бар'єрів, розробкою «системних рішень, які сприяють інтеграції дітей українських біженців» (Di Maggio et al. 2022, с. 3). Соціальна політика щодо біженців з України означає як інтервенційну, так і довготривалу діяльність на різних рівнях суспільного життя. Інакше повинні діяти об'єднані територіальні громади (ОТГ), а інакше органи державної влади та місцевого самоврядування регіонального чи державного рівня. Початок війни в Україні на перший план серед пріоритетів її мешканців висунув питання соціального забезпечення. Виникла колективна загроза існуванню багатьох сімей і фундаментальній зміні нормального життя мільйонів українців (Auleytner 2022, с. 17).

Найширшою формою міжнародного захисту є статус біженця, який надається на основі Конвенції про статус біженців, прийнятої в Женеві 28 липня 1951 р. Конвенція була прийнята як відповідь на проблему значних міграційних рухів у Європі, спричинених Другою світовою війною, а також подіями, що були її безпосередніми наслідками, включно з поділом континенту на сфери впливу. Женевська конвенція спочатку охоплювала лише європейців і стосувалася подій, що спричинили міграцію, які відбулися до 1 січня 1951 р. Лише протокол щодо статусу біженців 1967 р. (прийнятий у Нью-Йорку 31 січня 1967 р.) дозволив застосувати цей документ до всіх біженців, незалежно від країни їхнього походження. Найважливішим міжнародним документом у цьому відношенні є Женевська конвенція 1951 р. Вона визначає біженця як особу, яка, зокрема, «внаслідок подій, які відбулися до 1 січня 1951 р., і через обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів знаходиться за межами країни своєї національної належності і не в змозі користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань; або, не

I. ВСТУП

маючи визначеного громадянства і знаходячись за межами країни свого колишнього місця проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань» (*Конвенція про статус... 1951*). Документ містить найважливіші принципи поведіння з біженцями та показання щодо надання допомоги країнами.

Основними формами міжнародного захисту є: 1) статус біженця, 2) додатковий захист, 3) тимчасовий захист. Директива Ради 2001/55/ЄС від 20 липня 2001 р. про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та відповідальності за наслідки такого прийому (Рада Європейського Союзу 2001) була прийнята після масового припливу біженців до ЄС, зокрема з Боснії і Герцеговини та Косова, спричиненого збройними конфліктами на Західних Балканах. Імплементативне рішення від 4 березня 2022 р. визначає, як держави-члени мають застосовувати Директиву Ради 2001/55/ЄС від 20 липня 2001 р. про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту українцям. Насамперед зазначено, що це стосується осіб, які змушені були залишити Україну після 24 лютого 2022 року. Це рішення поширюється як на громадян України, так і на осіб без громадянства та громадян третіх країн, які отримали міжнародний або подібний захист в Україні, а також членів їхніх сімей. Особи, які постійно проживали в Україні та залишили країну 24 лютого 2022 р. або пізніше, щоб захиститися від війни, можуть мати право на тимчасовий захист у будь-якій країні ЄС. Тимчасовий захист діє щонайменше один рік і може бути продовжений залежно від ситуації в Україні. Права згідно з Директивою про тимчасовий захист включають: право на проживання, доступ до ринку праці та проживання, медичну допомогу та доступ дітей до освіти.

Ситуація воєнних біженців є досить складною: їм доводиться стикатися з багатьма викликами, не лише економічними чи організаційними, але й емоційно-суспільними та,

насамперед, екзистенційними (Baszczak, Wincewicz, Zyzik 2023, с. 10). Відносно обмежені умови проживання, освіти, працевлаштування та мобільності під час процедури тимчасового захисту/притулку та особистий досвід у країнах перебування також зменшують шанси біженців на успішну адаптацію та інтеграцію (Hainmueller, Hangartner, Lawrence 2016, с. 1–7). Підтримка сімей та умови для їх воз'єднання є важливими чинниками, що формують процеси інтеграції та освітні можливості для дітей, молоді та дорослих (Kraus, Sauer, Wenzel 2019, с. 303–333). Стрес, спричинений війною та вимушеною міграцією, є надзвичайно травматичним досвідом для всіх, незалежно від національності, статі чи віку. Також радикальним досвідом для всіх є зміна соціального та культурного середовища, спричинена міграцією та необхідністю адаптації до нових умов (Łosiak 2023, с. 108–117). Дослідження також показують, що досвід війни та міграції спричиняє поведінкові та соціальні проблеми як в дітей, так і в дорослих. Травматичні події незворотно гальмують розвиток дитини, руйнують набуте в дитинстві відчуття довіри. «Діти війни» часто відчувають такі психологічні симптоми, як депресія, посттравматичний стресовий розлад, тривалі проблеми з подоланням стресових ситуацій (Niaz 2015, с. 32–35; Kryvachuk 2022, с. 45–54). Тому потрібні конкретні рішення, щоб відкрити можливість інтеграції, яка функціонуватиме в довгостроковій перспективі та адаптуватиметься до мінливої реальності. Натомість необхідною умовою ефективної адаптації та інтеграції є прийняття з боку суспільства країни перебування (Baszczak, Wincewicz, Zyzik 2023, с. 13).

У статистичних цілях УВКБ ООН (Управління Верховного комісара ООН у справах біженців) використовує термін «біженці» у загальному контексті, стосовно всіх осіб, які покинули Україну внаслідок війни (Office of the High Commissioner for Refugees 2024). Їхня кількість, яку подає агентство, є приблизною, оскільки способи перевірки даних і можливості контакту з біженцями з України відрізняються залежно від країни їхнього перебування. У цьому звіті також використовується термін «біженці з України», щоб адекватно відобразити

I. ВСТУП

специфіку цієї групи. Однак ці люди не отримують статусу біженця за Женевською конвенцією 1951 р., оскільки основною формою міжнародного захисту для осіб, які змушені були залишити Україну після 24 лютого 2022 р., є тимчасовий захист.

Після початку воєнних дій 24 лютого 2022 р. Польща стала першою безпечною державою, яка приймала біженців з атакованої України. Чимало громадян України, які тікали від війни через територію Польщі, виїхали до інших країн, переважно до держав Європейського Союзу, а також Великої Британії, Канади тощо. Зведена статистика УВКБ ООН на Порталі оперативних даних у розділі «Ukraine Refugee Situation» від 19 квітня 2024 р. свідчить, що загалом у світі зафіксовано 6 471 600 біженців з України, у тому числі 5 930 400 осіб зареєстровано в Європі. Найбільше біженців з України проживає в таких країнах: Німеччина – 1 152 640, Польща – 956 635, Чехія – 339 305, Велика Британія – 237 060, Іспанія – 192 380, Італія – 172 495, Нідерланди – 122 535, Словаччина – 118 960, Молдова – 118 250, Ірландія – 106 355 (Operational data portal «Ukraine Refugee Situation» 2024).

У звіті «Біженці з України в різних країнах – проблеми адаптації та інтеграції (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія)» представлено найважливіші аналізи та висновки стосовно процесів адаптації та інтеграції біженців з України в Польщі, Німеччині, Італії та Великій Британії, окреслено їхні проблеми, плани на майбутнє та психічний стан після двох років війни в Україні, з'ясовано актуальну ситуацію та створено підґрунтя для подальших етапів дослідження з проблематики адаптації та інтеграції біженців з України в різних країнах. Представлене дослідження є продовженням дослідницьких робіт, проведених на початку війни навесні 2022 р. серед воєнних біженців з України в Польщі (Długosz, Kryvachuk, Izdebska-Długosz 2022) у рамках Міждисциплінарної лабораторії досліджень війни в Україні Університету Комісії національної освіти в Кракові.

*Д-р габ. Людмила Кривачук, проф.,
Університет Комісії національної освіти в Кракові*

II. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

24 лютого 2022 р. українське суспільство перейшло в іншу реальність – реальність війни. Багатьом жителям України довелося покинути рідні домівки, щоб захистити своє життя та життя своїх дітей. У звіті представлені результати дослідження «Біженці з України в різних країнах – проблеми адаптації та інтеграції (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія)». Дослідження проводилося серед українських біженців у Польщі, Німеччині, Італії та Великій Британії з 25 вересня по 25 грудня 2023 р. на вибірці 645 респондентів, у розрізі країн: Польща – 218, Німеччина – 154, Італія – 72, Велика Британія – 201 респондент. Вибірка мала цільовий характер, була сформована з огляду на доступність респондентів, зокрема цільовою групою респондентів були українські біженці, які виїхали з України після 24 лютого 2022 р. у зв'язку з війною. Дослідження в чотирьох країнах проводилося за допомогою кількісного методу збору інформації, методу онлайн-опитування CAWI (англ. Computer Assisted Web Interview).

Дослідження мало прикладний характер та було скероване на виявлення проблем адаптації та інтеграції українських біженців та їхніх дітей у різних країнах, зокрема у Польщі, Німеччині, Італії, Великій Британії. Дослідження було зосереджено на чотирьох групах респондентів: 1) біженці з України в Польщі, 2) біженці з України в Німеччині, 3) біженці з України в Італії, 4) біженці з України у Великій Британії (Англія, Уельс, Шотландія, Північна Ірландія),

які приїхали до країни після 24 лютого 2022 р. Дослідження проводилось у 208 місцевостях, зокрема: Польща – 48, Німеччина – 51, Італія – 36, Велика Британія – 73, перелік місцевостей (населений пункт, регіон тощо) відповідно до кожної країни наведено у Додатку (табл. 16).

Дослідження стосувалося питань адаптації, умов проживання, працевлаштування та навчання дітей, соціальних виплат, ставлення місцевих жителів та працівників державних установ до українських біженців, рівня знання англійської та мови країни перебування. Опитування також включало питання, які безпосередньо стосувалися причин виїзду, а також самопочуття та психічного стану як дорослих респондентів, так і їхніх дітей. Важливими елементами проведеного дослідження були виявлення проблем українських біженців, вивчення рівня адаптації та інтеграції українських біженців та рівня допомоги з боку країни перебування в різних країнах (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія). У проведеному дослідженні, окрім оцінки поточної ситуації, також враховувалася перспективна перспектива (орієнтація на майбутнє) – майбутні плани біженців з України в різних країнах (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія), зокрема плани щодо повернення в Україну, зміни країни та переїзду в іншу країну або подальшої інтеграції та залишення в країні перебування на довший час.

III. УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ – ХАРАКТЕРИСТИКА РЕСПОНДЕНТІВ

Дослідження проводилося серед українських біженців, які виїхали після 24 лютого 2022 р. у зв'язку з війною в Україні, у різних країнах, зокрема у Польщі, Німеччині, Італії, Великій Британії. Результати дослідження показують, що більшість респондентів, які взяли участь в опитуванні, – це жінки (Польща – 87,2%, Німеччина – 88,0%, Італія – 95,8%, Велика Британія – 88,0%). Частка чоловіків серед українських біженців становить близько 12,0% (Польща – 12,8%, Німеччина – 12,0%, Велика Британія – 12,0%), найменшу кількість чоловіків спостерігаємо в Італії (4,2%) (рис. 1). Вікова характеристика респондентів показує, що найбільш чисельною є вікова група 36–45 років, понад 40% (Польща – 41,3%, Німеччина – 36,7%, Італія – 48,6%, Велика Британія – 40,3%), причому найчисельнішою є ця вікова група в Італії (48,6%). Другу позицію, згідно з результатами дослідження, займають дві вікові групи – 26–35 років (Польща – 26,6%, Німеччина – 24,7%, Італія – 22,2%, Велика Британія – 25,9%) та 46–65 років (Польща – 22,9%, Німеччина – 25,3%, Італія – 23,6%, Велика Британія – 25,9%). На третьому місці – вікова група 18–25 років, яка є найбільш чисельною у Німеччині (10,7%) та Польщі (8,3%) та менш чисельною у Великій Британії (6,5%) та Італії (4,2%). Як показує аналіз, кількість молодих людей у віці 18–25 років, які виїхали після 24 лютого 2022 р. з України, у Німеччині та Польщі є на 50,0% більшою, ніж в Італії, та на 30,0% більшою, ніж у Великій Британії. Найменш чисельною віковою групою

УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ – ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ...

є особи у віці понад 65 років (Польща – 0,9%, Німеччина – 2,7%, Італія – 1,4%, Велика Британія – 1,4%), найбільшою ця вікова група є у Німеччині (2,7%) (рис. 2).

Рис. 1. Стать респондентів (у %)

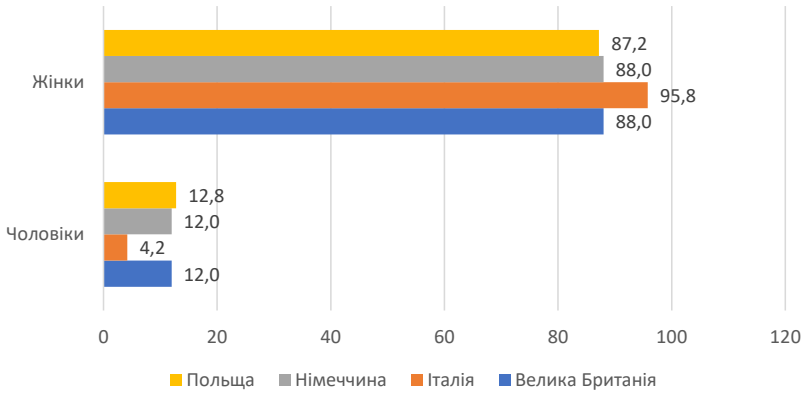
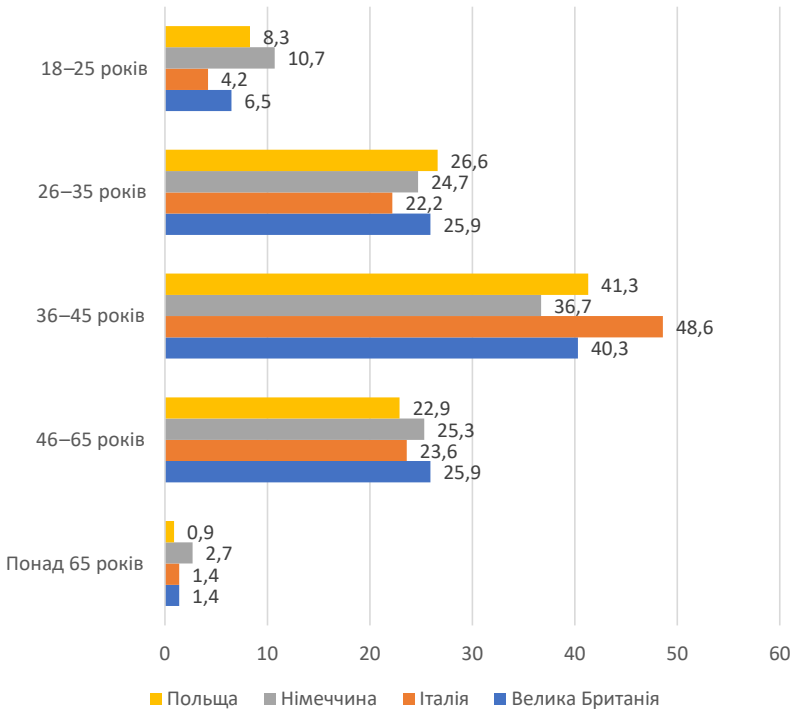

Рис. 2. Вік респондентів (у %)

III. УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ – ХАРАКТЕРИСТИКА РЕСПОНДЕНТІВ

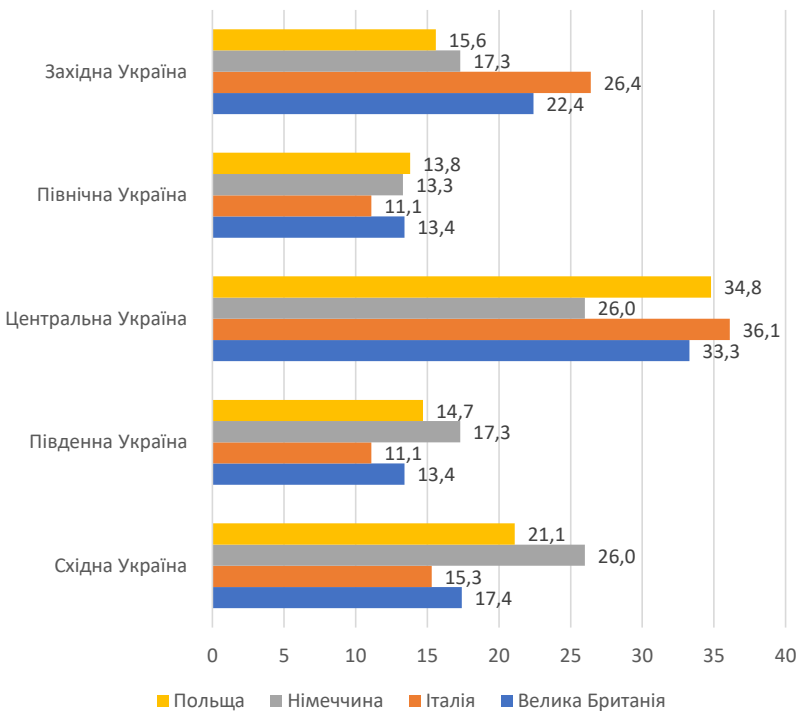
Наступною важливою характеристикою є регіон, із якого прибули українські біженці до країни перебування. Результати дослідження показують, що респонденти з Західної України обрали для виїзду Італію (26,4%), Велику Британію (22,4%), Німеччину (17,3%), Польщу (15,6%). Що стосується вихідців з Північної України, спостерігаємо більш-менш рівномірний розподіл щодо вибору країни (Польща – 13,8%, Німеччина – 13,3%, Італія – 11,1%, Велика Британія – 13,4%), водночас трохи менша частка припадає на Італію (11,1%). З Центральної України загалом виїхало найбільше осіб, серед пріоритетів вибору країни спостерігаємо дві позиції, зокрема перша позиція – Італія (36,1%), Польща (34,8%), Велика Британія (33,3%), друга позиція – Німеччина (26%). Для вихідців з Південної України розподіл виглядає наступним чином: Німеччина (17,3%), Польща (14,7%), Велика Британія (13,4%), Італія (11,1%). Пріоритетом виїзду для мешканців найбільш постраждалої Східної України була Німеччина (26%), далі відповідно – Польща (21,1%), Велика Британія (17,4%), Італія (15,5%) (рис. 3).

З іншого боку, аналізуючи розподіл вихідців з конкретного регіону України в розрізі конкретної країни, отримуємо наступні дані. До Польщі приїхало найбільше вихідців з Центральної України (34,8%) та Східної України (21,1%), аналогічно до Німеччини – найбільше з Центральної України (26,0%) та Східної України (26,0%), до Італії – з Центральної України (36,1%) та Західної України (26,4%), до Великої Британії – з Центральної України (33,3%) та Західної України (22,4%) (табл. 1).

Якщо йдеться про рівень освіти українських біженців, які виїхали з України після 24 лютого 2022 р., то, як показують результати дослідження, в основному це особи з вищою освітою магістра (спеціаліста) (Польща – 55,1%, Німеччина – 56,7%, Італія – 54,2%, Велика Британія – 61,2%) та бакалавра (Польща – 16,5%, Німеччина – 17,3%, Італія – 15,3%, Велика Британія – 16,4%). Певна частка респондентів має науковий ступінь (Польща – 0,9%, Німеччина – 2,7%, Італія – 2,7%, Велика Британія – 3,0%). Середню спеціальну та

професійно-технічну освіту мають близько 20% респондентів (Польща – 17,4%, Німеччина – 16,0%, Італія – 23,6%, Велика Британія – 14,4%), найбільша частка осіб з середньою спеціальною та професійно-технічною освітою виїхала до Італії. Стосовно осіб із середньою освітою (базовою і повною), то розподіл наступний: Польща – 10,1%, Німеччина – 7,4%, Італія – 4,7%, Велика Британія – 5,0% (рис. 4).

Рис. 3. Регіон виїзду респондентів (у %)

Таблиця 1. Регіон виїзду респондентів (у %)

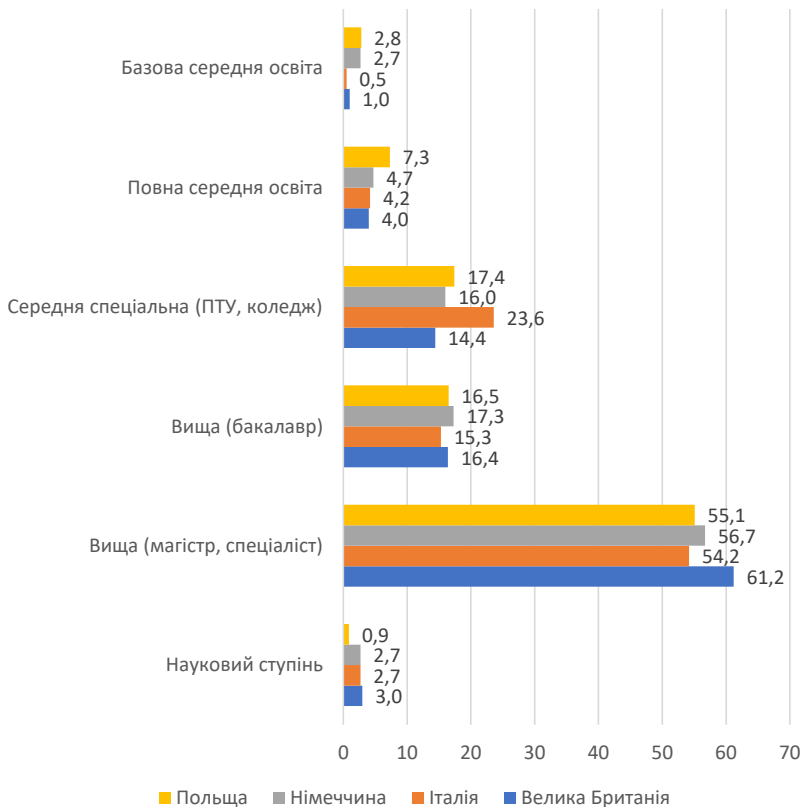
Країни	Західна Україна	Північна Україна	Центральна Україна	Південна Україна	Східна Україна
Польща	15,6	13,8	34,8	14,7	21,1
Німеччина	17,3	13,3	26,0	17,3	26,0
Італія	26,4	11,1	36,1	11,1	15,3
Велика Британія	22,4	13,4	33,3	13,4	17,4

III. УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ – ХАРАКТЕРИСТИКА РЕСПОНДЕНТІВ

У 2018 році в українській системі освіти відбулася реформа «Нова українська школа» (НУШ). До запровадження змін процес навчання тривав 11 років – у рамках реформи НУШ продовжили останній ступінь навчання та додали дванадцятий клас. Наразі навчальний процес передбачає три освітні ступені, випускник яких здобуває повну загальну середню освіту (Міністерство освіти і науки України 2024; Enic Ukraine National Information... 2024):

- 1) початкова освіта – 4 роки (1–4 класи);
- 2) базова середня освіта – 5 років (5–9 класи);
- 3) повна загальна середня освіта – наразі 2 роки (3 роки з 2027 р., 10–12 класи).

Рис. 4. Освіта респондентів (у %)

Таким чином, переважна більшість, 75,5% українських біженців, які виїхали з України після 24 лютого 2022 р., мають вищу освіту (магістр/спеціаліст, бакалавр) (73,2%) та науковий ступінь (2,3%), 17,8% – середню спеціальну та професійно-технічну освіту (коледж, ПТУ), 6,7% – середню освіту (базову і повну). У розрізі країн призначення найбільше осіб із науковим ступенем та ступенем магістра виїхало до Великої Британії (64,2%), зі ступенем бакалавра – найбільше до Німеччини (17,3%), однак цей показник не є значно вищим від інших країн, середнє значення – 16,4%. Серед респондентів із середньою спеціальною та професійно-технічною освітою (коледж, ПТУ) найбільше виїхало до Італії (23,6%), з середньою освітою (базова, повна) – до Польщі (10,1%), причому цей показник удвічі перевищує дані щодо виїзду осіб з середньою освітою до Великої Британії (5,0%), що, безумовно, пояснюється значно легшою адаптацією та інтеграцією у польському суспільстві для українських біженців без освіти та знання мови (табл. 2).

Таблиця 2. Освіта респондентів (у %)

Країни	Середня (базова, повна)	Середня спеціальна, професійно-технічна (коледж, ПТУ)	Вища (бакалавр)	Вища (магістр, спеціаліст)	Науковий ступінь
Польща	10,1	17,4	16,5	55,1	0,9
Німеччина	7,4	16,0	17,3	56,7	2,7
Італія	4,7	23,6	15,3	54,2	2,7
Велика Британія	5,0	14,4	16,4	61,2	3,0

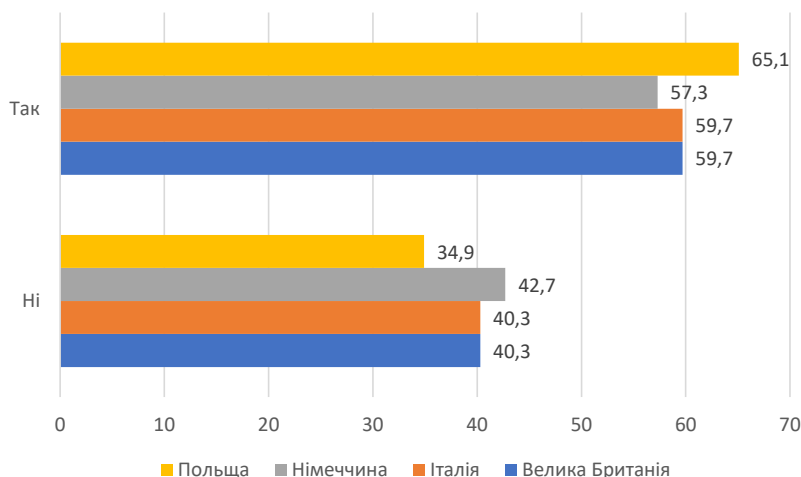
Як показують результати дослідження, 60,4% українських біженців, які виїхали з України після 24 лютого 2022 р., мають дітей, а 39,6% не мають дітей (рис. 5). Беручи до уваги віковий розподіл респондентів, зокрема те, що особи віком 18–25 років становлять 7,4%, особи віком 26–35 років – 24,9%, тобто 32,3% українських біженців – це особи у віці 18–35 років, можемо припустити, що особи, які при-

III. УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ – ХАРАКТЕРИСТИКА РЕСПОНДЕНТІВ

їхали без дітей (39,6%), – це в основному молоді люди, носії інтелектуального потенціалу.

Рис. 5. Приїзд із неповнолітніми дітьми (до 18 років) (у %)

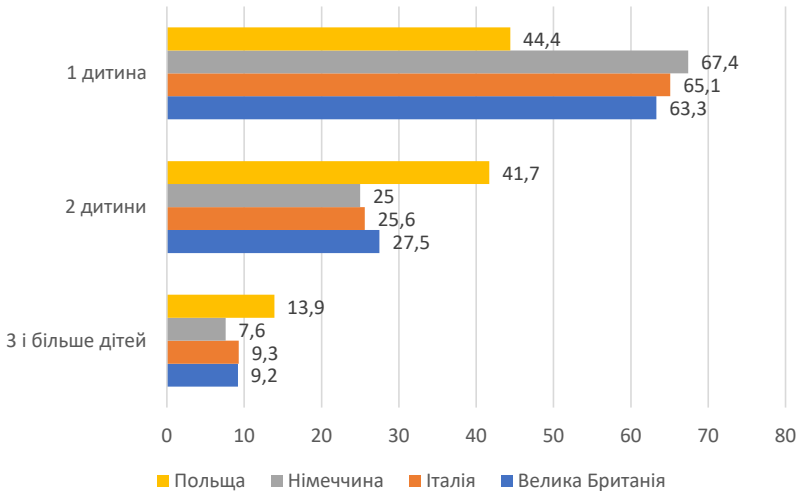

З однією дитиною найбільше осіб приїхало до Німеччини (67,4%), дещо менше до Італії (65,1%) та Великої Британії (63,3%), а найменше до Польщі (44,4%). З 2 дітьми найбільше приїхало осіб до Польщі (41,7%) та значно менше порівняно з Польщею до трьох інших країн, зокрема 27,5% – до Великої Британії, 25,6% – до Італії, 25% – до Німеччини. З 3 і більше дітьми також найбільше приїхало до Польщі – 13,9%, на другому місці – Італія (9,3%) та Велика Британія (9,2%), на третьому місці – Німеччина (7,6%) (рис. 6).

Проведений аналіз у розрізі країн стосовно кількості дітей в українських біженців, які виїхали у зв'язку з війною до різних країн, демонструє більш-менш однакові результати для трьох країн – Німеччини, Італії та Великої Британії – і певні відмінності в стосунку до Польщі. Зокрема, до Польщі виїхало найбільше жінок з 2 дітьми (41,7%), що є в 1,6 раза більше порівняно з іншими країнами (Німеччина, Італія, Велика Британія) (26,0%). Цікавими є результати щодо виїзду до різних країн багатодітних родин (3 і більше дітей).

Найвищим цей показник є також для Польщі і становить 13,9%, до Німеччини виїхало багатодітних родин – 7,6%, до Італії – 9,3%, до Великої Британії – 9,2% (табл. 3). Отож, як показує аналіз, найбільше багатодітних родин виїхало до Польщі (13,9%), що перевищує у 1,8 раза кількість багатодітних родин, що виїхали до Німеччини, де цей показник є найменшим (7,6%).

Рис. 6. Кількість неповнолітніх дітей (до 18 років) (у %)

Таблиця 3. Кількість неповнолітніх дітей (до 18 років) (у %)

Країни	1 дитина	2 дитини	3 і більше дітей
Польща	44,4	41,7	13,9
Німеччина	67,4	25	7,6
Італія	65,1	25,6	9,3
Велика Британія	63,3	27,5	9,2

IV. ГОЛОВНІ ПРІОРИТЕТИ У ВИБОРІ КРАЇНИ ВИЇЗДУ

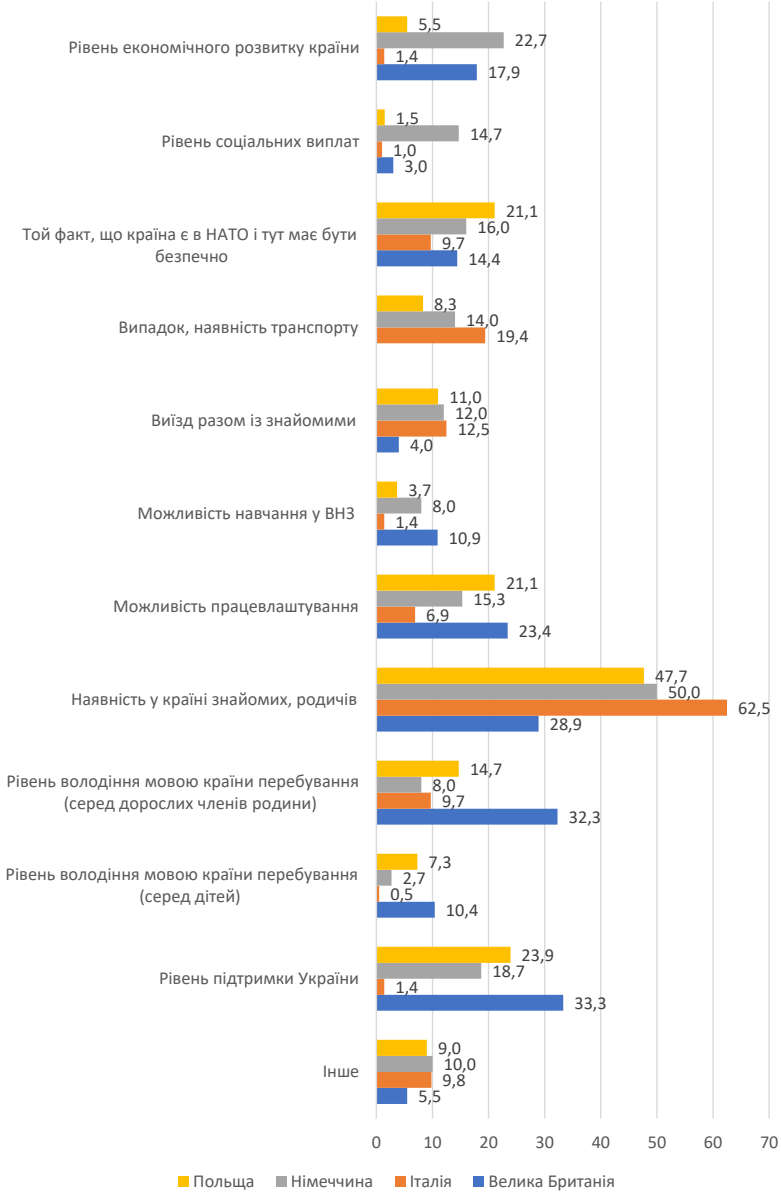
Серед основних причин, якими найбільше керувались Українські біженці під час вибору країни переїзду і тимчасового перебування у зв'язку війною в Україні після 24 лютого 2022 р., відповідно до результатів дослідження, були (рис. 7, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, табл. 4):

1. Польща: 1) той факт, що Польща ментально і територіально близька до України (65,1%); 2) наявність у Польщі знайомих/родичів (47,7%); 3) рівень підтримки України (23,9%); 4) той факт, що країна є у НАТО і тут має бути безпечно (21,1%); 5) можливість працевлаштування (21,1%); 6) рівень володіння польською мовою (дорослих) (14,7%); 7) виїзд разом зі знайомими (11,0%); 8) випадок, наявність транспорту (8,3%); 9) рівень володіння польською мовою (дітей) (7,3%); 10) рівень економічного розвитку країни (5,5%); 11) можливість навчання у ВНЗ Польщі (3,7%); 12) рівень соціальних виплат (1,5%).
2. Німеччина: 1) наявність знайомих/родичів (50,0%); 2) рівень економічного розвитку країни (22,7%); 3) рівень підтримки України (18,7%); 4) той факт, що країна є у НАТО і тут має бути безпечно (16,0%); 5) можливість працевлаштування (15,3%); 6) рівень соціальних виплат (14,7%); 7) випадок, наявність транспорту (14,0%); 8) виїзд разом зі знайомими (12,0%); 9) територіальна близькість до Польщі, яка ментально і територіально близька до України (10,0%); 10) можливість навчання у ВНЗ Німеччини (8,0%); 11) рівень володіння німецькою мовою

- (дорослих) (8,0%); 12) рівень володіння німецькою мовою (дітей) (2,7%).
3. Італія: 1) наявність знайомих, родичів (62,5%); 2) випадок, наявність транспорту (19,4%); 3) виїзд разом із знайомими (12,5%); 4) той факт, що країна є у НАТО і тут має бути безпечно (9,7%); 5) рівень володіння італійською мовою (дорослих) (9,7%); 6) можливість працевлаштування (6,9%); 7) рівень економічного розвитку країни (1,4%); 8) можливість навчання у ВНЗ Італії (1,4%); 9) рівень підтримки України (1,4%); 10) рівень соціальних виплат (1,0%); 11) рівень володіння італійською мовою (дітей) (0,5%).
  4. Велика Британія: 1) програми виїзду до Великої Британії для біженців з України (57,7%); 2) той факт, що це англomовна країна, територіально близька до України (40,3%); 3) рівень підтримки Великою Британією України (33,3%); 4) рівень володіння англійською мовою (дорослих) (32,3%); 5) наявність знайомих/родичів (28,9%); 6) можливість працевлаштування (23,4%); 7) рівень економічного розвитку країни (17,9%); 8) той факт, що країна є у НАТО і тут має бути безпечно (14,4%); 9) можливість навчання у ВНЗ Великої Британії (10,9%); 10) рівень володіння англійською мовою (дітей) (10,4%); 11) виїзд разом зі знайомими (4,0%); 12) рівень соціальних виплат (3,0%).

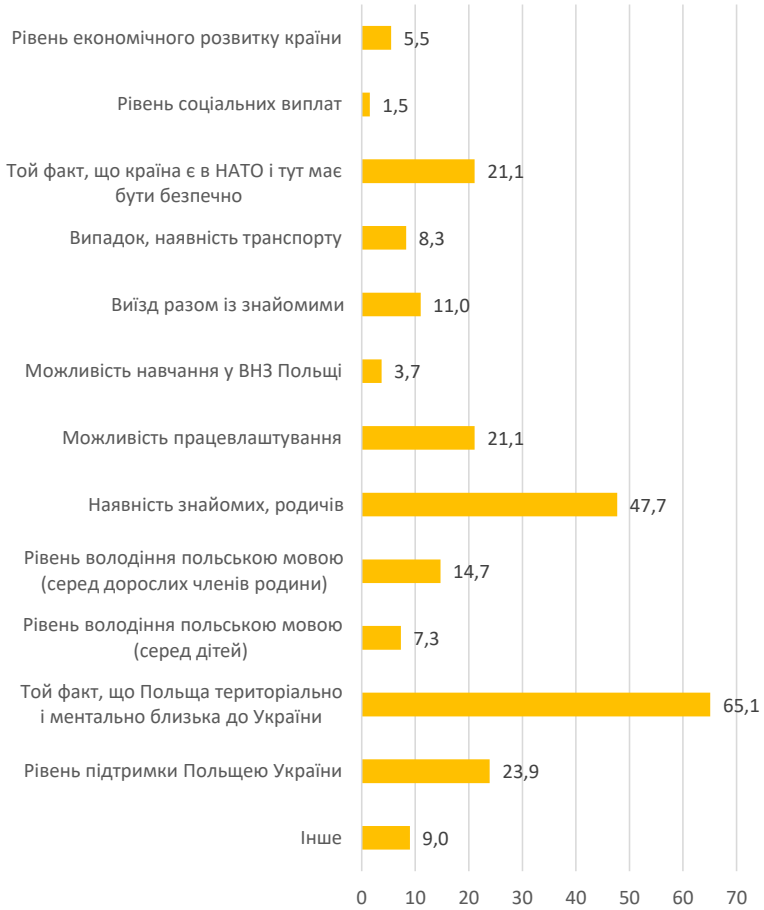
IV. ГОЛОВНІ ПРІОРИТЕТИ У ВИБОРІ КРАЇНИ ВИЇЗДУ

Рис. 7. Пріоритети під час вибору країни виїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні (у %)

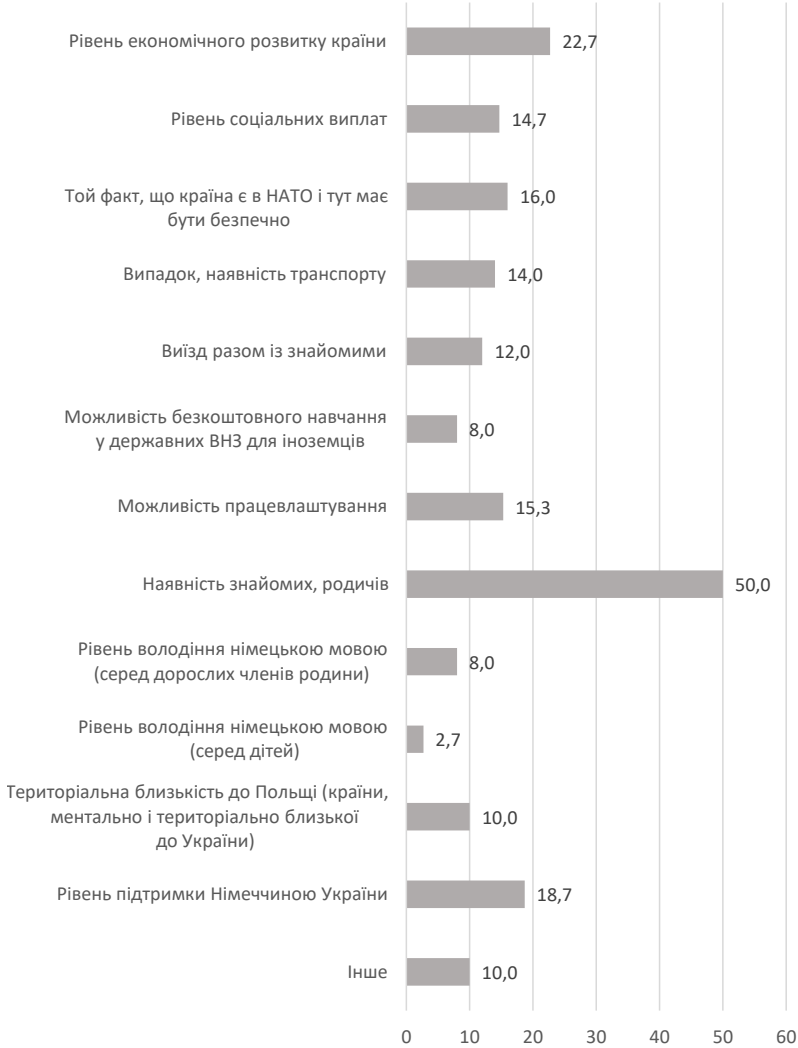
УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ – ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ...

Рис. 7.1. Пріоритети під час вибору країни виїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні (у %) (Польща)

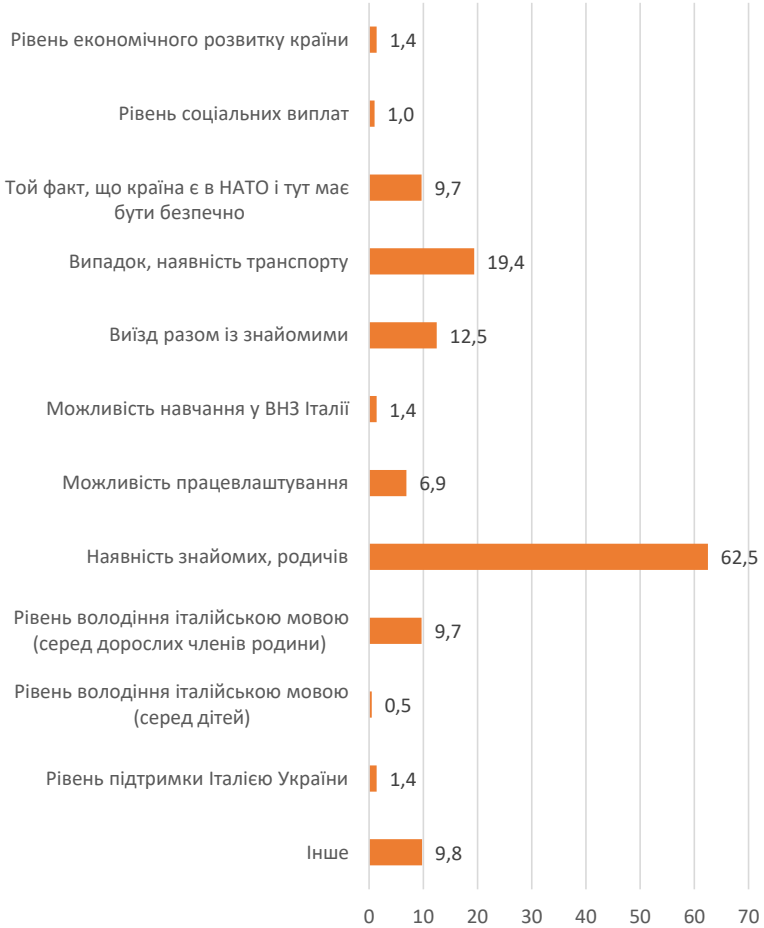
IV. ГОЛОВНІ ПРІОРИТЕТИ У ВИБОРІ КРАЇНИ ВИЇЗДУ

Рис. 7.2. Пріоритети під час вибору країни виїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні (у %) (Німеччина)

УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ – ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ...

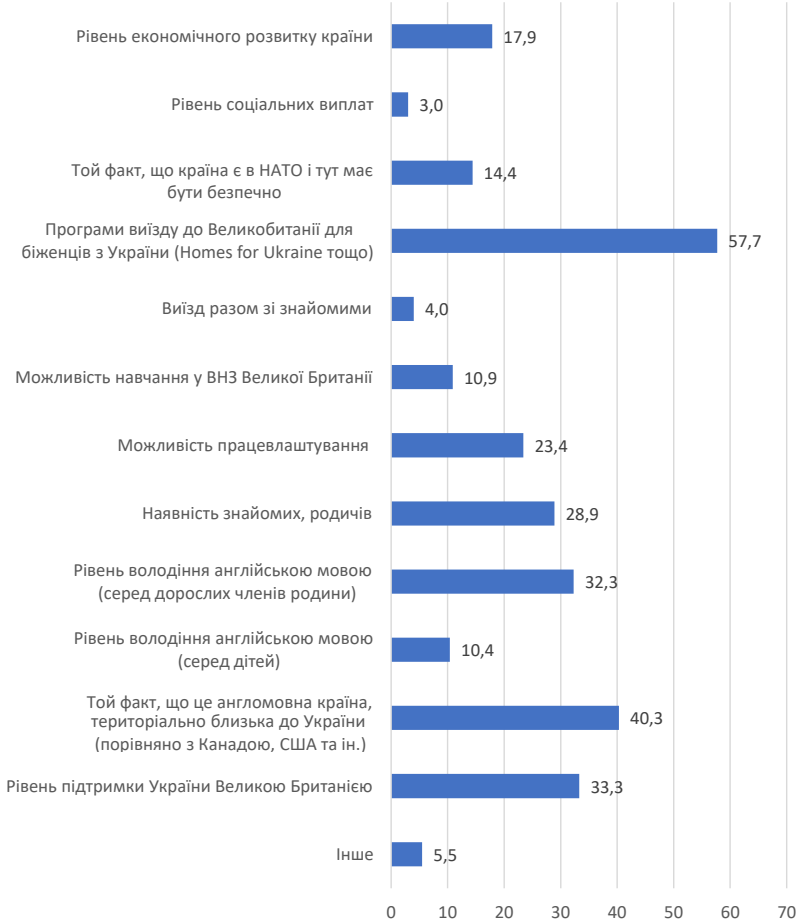
Рис. 7.3. Пріоритети під час вибору країни виїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні (у %) (Італія)

IV. ГОЛОВНІ ПРІОРИТЕТИ У ВИБОРІ КРАЇНИ ВИЇЗДУ

Рис. 7.4. Пріоритети під час вибору країни виїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні (у %) (Велика Британія)

УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ – ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ...

Таблиця 4. Пріоритети під час вибору країни виїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні (у %)

Пріоритети	Країни			
	Польща	Німеччина	Італія	Велика Британія
Рівень економічного розвитку країни	5,5	22,7	1,4	17,9
Рівень соціальних виплат	1,5	14,7	1,0	3,0
Країна є у НАТО і тут має бути безпечно	21,1	16,0	9,7	14,4
Випадок, наявність транспорту	8,3	14,0	19,4	–
Виїзд разом зі знайомими	11,0	12,0	12,5	4,0
Можливість навчання у ВНЗ	3,7	8,0	1,4	10,9
Можливість працевлаштування	21,1	15,3	6,9	23,4
Наявність знайомих/родичів	47,7	50,0	62,5	28,9
Рівень володіння мовою країни (серед дорослих)	14,7	8,0	9,7	32,3
Рівень володіння мовою країни (серед дітей)	7,3	2,7	0,5	10,4
Рівень підтримки України	23,9	18,7	1,4	33,3
Відповіді, які стосуються конкретної країни				
Ментальна і територіальна близькість Польщі до України (Польща)	65,1	–	–	–
Територіальна близькість до Польщі, яка ментально і територіально близька до України (Німеччина)	–	10,0	–	–
Програми виїзду до Великої Британії для біженців з України (Велика Британія)	–	–	–	57,7
Той факт, що це англomовна країна, територіально близька до України (порівняно з Канадою, США) (Велика Британія)	–	–	–	40,3

Підсумовуючи, доцільно зазначити, що серед причин, якими найбільше керувались українські біженці під час вибору країни переїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні, були (головні пріоритети вибору країни переїзду): до Польщі – той факт, що Польща ментально

IV. ГОЛОВНІ ПРІОРИТЕТИ У ВИБОРІ КРАЇНИ ВИЇЗДУ

і територіально близька до України (65,1%), наявність знайомих/родичів (47,7%), рівень підтримки України (23,9%); до Німеччини – наявність знайомих/родичів (50,0%), рівень економічного розвитку країни (22,7%), рівень підтримки України (18,7%); до Італії – наявність знайомих/родичів (62,5%), випадок, наявність транспорту (19,4%), виїзд разом зі знайомими (12,5%); до Великої Британії – програми виїзду до Великої Британії для біженців з України (57,7%), той факт, що це англomовна країна, територіально близька до України (порівняно з Канадою, США) (40,3%), рівень підтримки Великою Британією України (33,3%). Найменше керувалися під час вибору країни переїзду і тимчасового перебування: до Польщі – можливість навчання у ВНЗ Польщі (3,7%), рівень соціальних виплат (1,5%); до Німеччини – рівень володіння німецькою мовою (серед дітей) (2,7%); до Італії – рівень економічного розвитку країни (1,4%), рівень підтримки України (1,4%), можливість навчання у ВНЗ (1,4%), рівень соціальних виплат (1,0%), рівень володіння італійською мовою (серед дітей) (0,5%); до Великої Британії – виїзд разом зі знайомими (4,0%), рівень соціальних виплат (3,0%).

На рівень економічного розвитку найбільше зважали ті, хто обрав для переїзду Німеччину (22,7%) та Велику Британію (17,9%), рівень соціальних виплат був особливо важливим для тих, переїхав до Німеччини (14,7%) порівняно з іншими країнами (Велика Британія – 3,0%, Польща – 1,5%, Італія – 0,5%). Важливою причиною переїзду для всіх країн було те, що країна є в НАТО і там має бути безпечно (Польща – 21,1%, Німеччина – 16,0%, Велика Британія – 14,4%, Італія – 9,7%), а також можливість працевлаштування (Велика Британія – 23,4%, Польща – 21,1%, Німеччина – 15,3%, Італія – 6,9%), причому ця причина є важливою як для осіб, які не розраховували на отримання соціальних виплат (Велика Британія, Польща, Італія), так і для тих, які розраховували на отримання соціальних виплат, зокрема тих, які обрали Німеччину. Під час вибору країни переїзду українські біженці також орієнтувалися на рівень підтримки України

(Велика Британія – 33,3%, Польща – 23,9%, Німеччина – 18,7%), окрім Італії, де цей показник є досить низьким – 1,4%.

Варто також додати, що на початку війни у лютому 2022 р. виїзд з України часто був досить хаотичним, оскільки був величезний наплив людей, українські біженці виїжджали туди, де була можливість, був транспорт, що підтверджують також результати дослідження, зокрема причиною виїзду до конкретної країни певна частина опитаних зазначає – «випадково, був транспорт» (Італія – 19,4%, Німеччина – 14,0%, Польща – 8,3%). Більше половини українських біженців під час вибору країни переїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні керувалася також тим, що в цій країні у них були знайомі/родичі (Італія – 62,5%, Німеччина – 50,0%, Польща – 47,7%), окрім Великої Британії, де цей показник дещо менший, хоча також є досить суттєвим – 28,9%. Стосовно Італії варто додати, що отриманий результат можна пояснити насамперед попередніми хвилями трудової міграції українців до Італії і, відповідно, наявністю знайомих/родичів в Італії, що найбільш характерно для вихідців із Західної України.

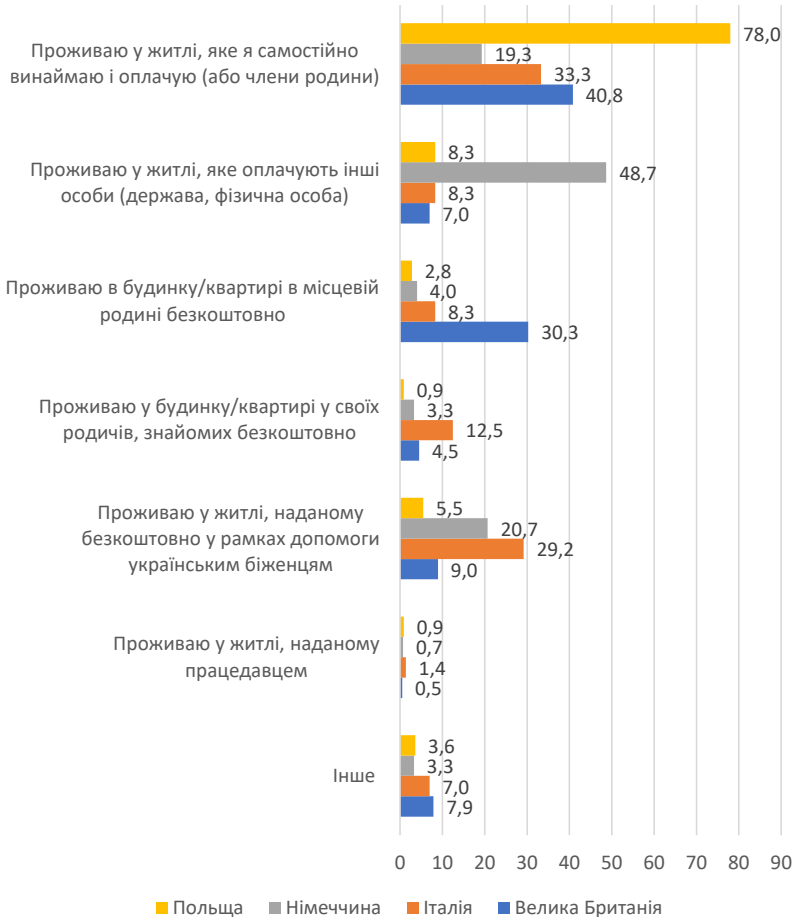
V. УМОВИ ПРОЖИВАННЯ, СТАВЛЕННЯ МІСЦЕВИХ ЖИТЕЛІВ ТА ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ ДО БІЖЕНЦІВ

Для українських біженців під час виїзду до іншої країни одним із найважливіших є питання проживання. Аналіз показує, що існують досить суттєві відмінності стосовно місця проживання у розрізі країн. Це пояснюється насамперед засадами міграційної політики у конкретній країні. Найбільше українських біженців, які самостійно винаймають і оплачують своє житло, проживає у Польщі (78%), а найменше у Німеччині (19,3%) (Польща – 78%, Німеччина – 19,3%, Італія – 33,3%, Велика Британія – 40,8%). Відповідно, у Німеччині найвищою є частка українських біженців, яким житло оплачує держава чи інші фізичні особи (48,5%), дані щодо інших країн є більш-менш однаковими – близько 8% осіб проживають у помешканнях, яке оплачує держава чи інші фізичні особи (Польща – 8,3%, Італія – 8,3%, Велика Британія – 7%). Варто додати, що досить незначна частка респондентів проживає у житлі, наданому працедавцем (менше 1,0%) (рис. 8).

Якщо йдеться про українських біженців, які безкоштовно проживають у житлі, наданому місцевими жителями (будинок/квартира), то найвищим цей показник є у Великій Британії (30,3%). Це можна пояснити тим, що більшість українських біженців прибули до Великої Британії у рамках програми «Homes for Ukraine», для отримання візи і дозволу на переїзд потрібно було отримати підтвердження щодо забезпечення місця проживання від місцевого жителя («find a sponsor») (Homes for Ukraine 2022, Department for Levelling Up, Housing and Communities 2022). Є ще одна

група респондентів з числа українських біженців, яким надано житло безкоштовно, зокрема у рамках відповідних програм допомоги українським біженцям у конкретній країні. У цьому контексті можемо окреслити дві позиції: перша – Італія (29,2%) та Німеччина (20,7%), друга – Велика Британія (9,0%) та Польща (5,5%) (рис. 8).

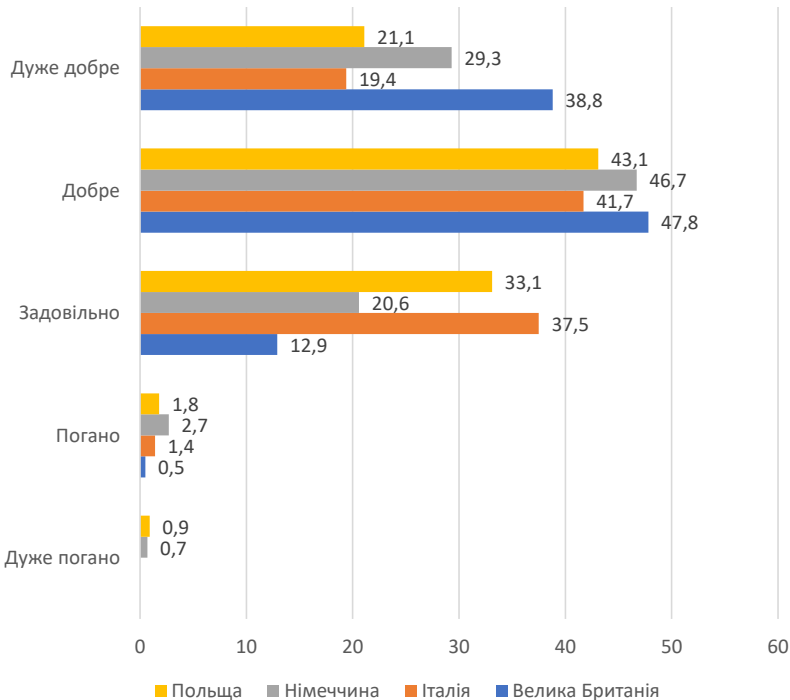
**Рис. 8. Тип теперішнього житла
(у %)**

Адаптація та інтеграція українських біженців безпосередньо пов'язана як зі ставленням місцевих жителів, так і зі

ставленням до них у державних установах. Що стосується ставлення місцевих жителів, найкраще ставлення – «дуже добре» і «добре» – спостерігаємо у Великій Британії (86,6%), далі йдуть Німеччина (76,0%), Польща (64,2%), Італія (61,1%). Що стосується рівня «дуже добре», як показують результати дослідження, він є найвищим у Великій Британії (38,8%) та найнижчим у Італії (19,4%). Середній рівень ставлення місцевих жителів («задовільно») – Італія (37,5%), Польща (33,1%), Німеччина (20,6%), Велика Британія (12,9%). «Погано» і «дуже погано» ставлення місцевих жителів зазначили в середньому 2% респондентів, що становить досить незначну частку, однак найбільшою вона є у Німеччині (3,4%) (рис. 9).

Рис. 9. Оцінка рівня ставлення місцевих мешканців до українських біженців та їхніх дітей (у %)

Переважна більшість респондентів оцінюють рівень ставлення до них та їхніх дітей у державних установах як

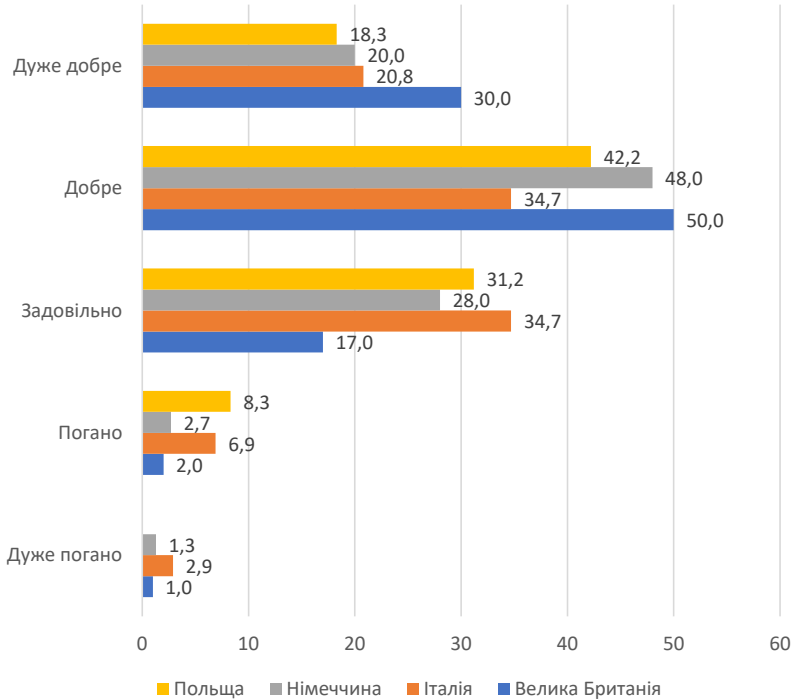
«дуже добре» і «добре», зокрема: Велика Британія – 80%, Німеччина – 68%, Польща – 65,5%, Італія – 55,5%. Як бачимо, як і в ставленні місцевих жителів, найкраще ставлення у державних установах спостерігаємо у Великій Британії (80,0%). Середній рівень («задовільно») зазначило 27,7% респондентів (Польща – 31,2%, Німеччина – 28,0%, Італія – 34,7%, Велика Британія – 17,0%) (рис. 10). Водночас дещо вищою є частка респондентів, які зазначили поганий і дуже поганий рівень ставлення («погано» і «дуже погано») до них та до їхніх дітей у державних установах порівняно зі ставленням місцевих жителів (ставлення місцевих жителів – 1,3%, ставлення у державних установах – 3,6%). Зокрема, у розрізі країн рівень ставлення у державних установах («погано» і «дуже погано») має наступний розподіл: Італія – 9,8%, Польща – 8,3%, Німеччина – 4,0%, Велика Британія – 3,0%, однак доцільно також додати, що у Польщі респонденти не зазначили ставлення в державних установах на рівні «дуже погано» (табл. 5).

Таблиця 5. Оцінка якості ставлення до українських біженців та їхніх дітей з боку місцевих жителів та працівників державних установ (у %)

Країни	Місцеві жителі	Державні установи	Місцеві жителі	Державні установи	Місцеві жителі	Державні установи
	«добре» і «дуже добре»		«задовільно»		«погано» і «дуже погано»	
Польща	64,2	60,5	33,1	31,2	2,7	8,3
Німеччина	76,0	68,0	20,6	28,0	3,4	4,0
Італія	61,1	55,5	37,5	34,7	1,4	9,8
Велика Британія	86,6	80,0	12,9	17,0	0,5	3,0

Рис. 10. Оцінка рівня ставлення до українських біженців і їхніх дітей у державних установах (адміністративні установи, школи, заклади охорони здоров'я, банки і т.д.) (у %)

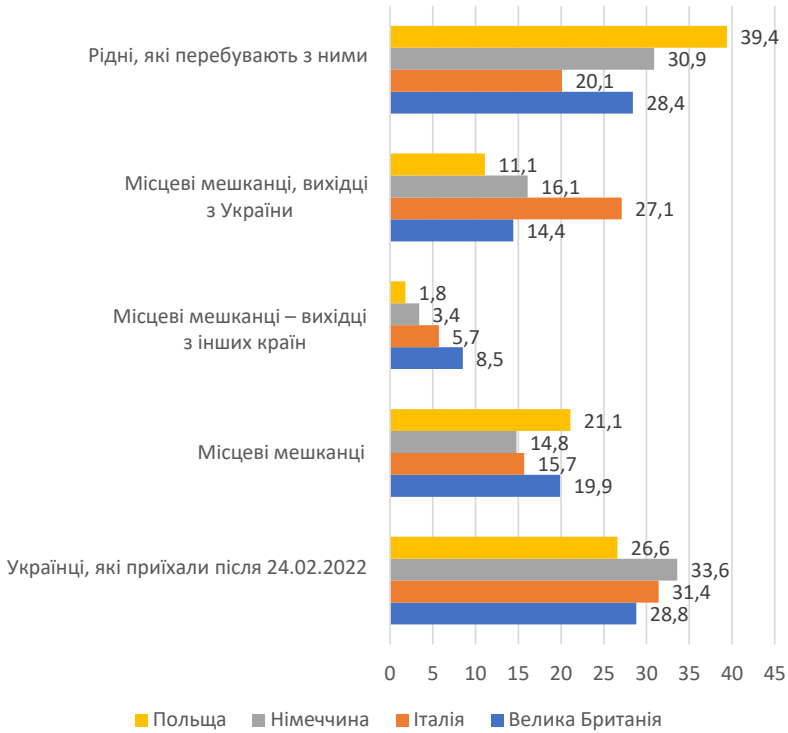

Варто додати, що результати дослідження стосовно контактів є досить відмінними щодо різних країн. Зокрема, у Польщі українські біженці найбільше підтримують контакти з рідними, які з ними перебувають (39,4%), на другій позиції – контакти з українцями, які приїхали до Польщі після 24 лютого 2022 р. (26,6%), далі – з місцевими мешканцями (21,1%) та з місцевими мешканцями, вихідцями з України (11,1%), а найменше контактують з вихідцями з інших країн (1,8%). У Німеччині найбільше контактують з українцями, які приїхали до Німеччини після 24 лютого 2022 р. (33,6%), та з рідними, які з ними перебувають (30,9%), на другій позиції – контакти з місцевими мешканцями, вихідцями з України (16,1%), далі – з місцевими мешканцями (14,8%), також найменше контактів з вихідцями з інших

країн (3,4%). В Італії спостерігаємо дещо інші пріоритети, зокрема найбільше контактів з українцями, які приїхали до Італії після 24 лютого 2022 р. (31,4%), друга позиція є дещо відмінною від Польщі і Німеччини – це контакти з місцевими мешканцями, вихідцями з України (27,1%), і цей результат є найвищий з-поміж 4 країн, далі – контакти з місцевими мешканцями (15,7%) та з вихідцями з інших країн (5,7%). У Великій Британії спостерігаємо наступні тенденції: найбільше контактів – з українцями, які приїхали до Великої Британії після 24 лютого 2022 р. (28,8%), та з рідними, які з ними перебувають (28,4%), на другій позиції – контакти з місцевими мешканцями (19,9%), далі – з місцевими мешканцями, вихідцями з України (14,4%), і значно більша частка респондентів порівняно з іншими країнами підтримує контакти з вихідцями з інших країн (8,5%) (Польща – 1,8%, Німеччина – 3,4%, Італія – 5,7%, Велика Британія – 8,5%) (рис. 11).

Підсумовуючи, зазначимо, що найбільше українські біженці за кордоном у Польщі, Німеччині, Італії та Великій Британії підтримують контакти з українцями, які приїхали до країни перебування після 24 лютого 2022 р. (30,1%), та з рідними, які з ними перебувають (29,7%). Водночас у Польщі (21,1%) та Великій Британії (19,9%) під час спілкування вони надають перевагу контактам з місцевими жителями, вихідцями з країни перебування, а в Італії (27,1%) та Німеччині (16,1%) – з місцевими мешканцями, вихідцями з України. Що стосується підтримування контактів з місцевими жителями, вихідцями з інших країн, найбільш характерними вони є для Великої Британії (8,5%) та найменше для Польщі (1,8%).

Рис. 11. Особи, з якими біженці мають найкращий контакт у країні проживання, найчастіше контактують (у %)

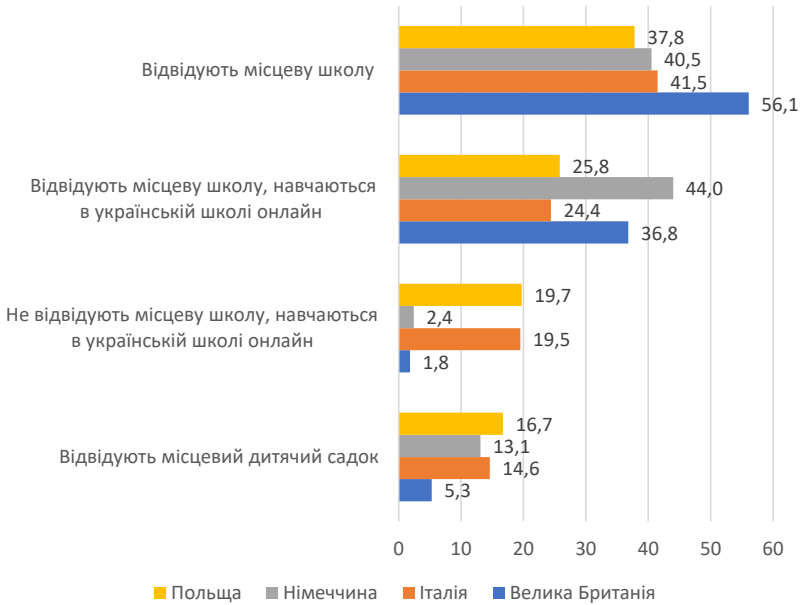

VI. НАВЧАННЯ ДІТЕЙ, РІВЕНЬ ЗАДОВОЛЕНОСТІ НАВЧАННЯМ

В аналізі проблеми адаптації та інтеграції українських біженців у різних країнах особливо важливим питанням є освіта дітей, їхня адаптація до нових умов навчання, до нового освітнього та мовного середовища, до нового середовища однолітків тощо. Відповідно до результатів дослідження, найбільший відсоток дітей, які відвідують лише місцеву школу, є у Великій Британії – 56,7%, на другій позиції – Італія (41,5%) та Німеччина (40,5%), на третій позиції – Польща (37,5%). Певна частина дітей навчається одночасно і в місцевій школі, і в українській школі онлайн, зокрема найбільше таких дітей у Німеччині (44,0%), дещо менше у Великій Британії (36,8%), близько 25% у Польщі (25,8%) та Італії (24,4%). Суттєві відмінності спостерігаються стосовно тих дітей, які не навчаються у місцевих школах, а відвідують лише українську школу онлайн: найбільше дітей цієї категорії є у Польщі (19,7%) та Італії (19,5%) – тобто в обох випадках близько 20% дітей, а найменше – у Німеччині (2,4%) та Великій Британії (1,8%). Як можна побачити, відсоток дітей цієї категорії у двох останніх країнах досить незначний. Більш-менш однакове співвідношення щодо відвідування дітьми місцевих дитячих садків у Польщі (16,7%), Італії (14,6%), Німеччині (13,1%) та значно менше у Великій Британії – 5,3% (рис. 12).

Рис. 12. Відвідування дітьми школи/дитячого садка (у %)

Що стосується аналізу в розрізі країн, як показують результати дослідження, ситуація щодо навчання в школах є досить подібною у Польщі та Італії, зокрема близько 40% дітей відвідують лише місцеву школу (Польща – 37,8%, Італія – 41,5%), близько 25% дітей відвідують місцеву школу і навчаються в українській школі онлайн (Польща – 25,8%, Італія – 24,4%), близько 20% не відвідують місцеву школу, навчаються лише в українській школі онлайн (Польща – 19,7%, Італія – 19,5%). Водночас досить подібними є результати щодо навчання дітей у Німеччині та Великій Британії, однак відсоток дітей, які відвідують лише місцеву школу, є вищим у Великій Британії (Велика Британія – 56,1%, Німеччина – 40,5%), відповідно дещо вищим є відсоток дітей, які одночасно навчаються у місцевій школі і українській школі онлайн (Німеччина – 44,0%, Велика Британія – 36,8%), і досить малий відсоток дітей, які навчаються лише в українській школі онлайн (Німеччина – 2,4%, Велика Британія – 1,8%) (табл. 6).

**Таблиця 6. Відвідування дітьми школи/ дитячого садка
(у %)**

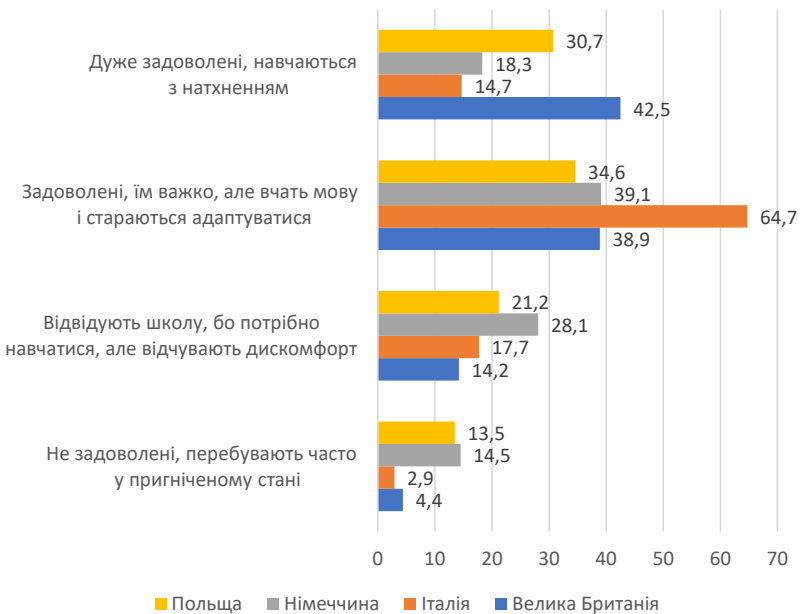
Країни	Відвідують місцеву школу	Відвідують місцеву школу, навчаються в українській школі онлайн	Не відвідують місцеву школу, навчаються в українській школі онлайн	Відвідують місцевий дитячий садок
Польща	37,8	25,8	19,7	16,7
Німеччина	40,5	44,0	2,4	13,1
Італія	41,5	24,4	19,5	14,6
Велика Британія	56,1	36,8	1,8	5,3

Підсумовуючи, варто додати, що у представлених результатах, окрім дітей, які навчаються у школах, подано також дані щодо дітей, які відвідують дитячі садки. Загалом, середне значення за результатами дослідження у чотирьох країнах (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія) у розрізі зазначених показників є наступним: відвідують місцеву школу – 44,0%, відвідують місцеву школу і навчаються в українській школі онлайн – 32,8%, не відвідують місцеву школу, навчаються лише в українській школі онлайн – 19,6% (Польща, Італія) та 2,1% (Німеччина та Велика Британія), відвідують місцевий дитячий садок – 12,4%.

У контексті адаптації та інтеграції дітей у різних країнах, зокрема адаптації до освітнього процесу в іншій школі, в іншій країні постає питання щодо задоволення навчанням. За даними проведеного дослідження отримано наступні результати: «дуже задоволені, навчаються з натхненням» – Велика Британія (42,5%), Польща (30,7%), Німеччина (18,3%), Італія (14,7%), «задоволені, важко, але вчать мову і стараються адаптуватися» – Італія (64,7%), Німеччина (39,1%), Велика Британія (38,9%), Польща (34,6%), «відвідують школу, бо потрібно навчатися, але відчувають дискомфорт» – Німеччина (28,1%), Польща (21,2%), Італія (17,7%), Велика Британія (14,2%), «не задоволені, перебувають часто у пригніченому стані» – Німеччина (14,5%) та Польща (13,5%), Велика Британія (4,4%) та Італія (2,9%) (рис. 13). Отже, найбільше

дітей, які задоволені навчанням, навчаються з натхненням, у Великій Британії (42,5%) та Польщі (30,7%), найбільше дітей, які задоволені навчанням, хоча їм важко, але вони вчать мову, стараються адаптуватися, в Італії (64,7%), найбільше дітей, які відвідують школу, бо потрібно навчатися, але відчувають дискомфорт, у Німеччині (28,1%). Наступний показник пов'язаний безпосередньо з психоемоційним станом дітей, із необхідністю надання психологічної допомоги – це, зокрема, діти, які не задоволені навчанням, часто перебувають у пригніченому стані. Найбільше дітей цієї категорії у Німеччині (14,5%) та Польщі (13,5%), дещо менше у Великій Британії (4,4%) та Італії (2,9%) (табл. 7).

Рис. 13. Задоволеність дітей біженців навчанням у школі (у %)

Таблиця 7. Задоволеність дітей біженців навчанням у школі (у %)

Країни	Дуже задоволені, навчаються з натхненням	Задоволені, важко, але вчать мову і стараються адаптуватися	Відвідують школу, бо потрібно навчатися, але відчувають дискомфорт	Не задоволені, перебувають часто в пригніченому стані
Польща	30,7	34,6	21,2	13,5
Німеччина	18,3	39,1	28,1	14,5
Італія	14,7	64,7	17,7	2,9
Велика Британія	42,5	38,9	14,2	4,4

Загалом, за результатами дослідження у розрізі країн (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія), більшість дітей задоволені навчанням (70,9%) («дуже задоволені, навчаються з натхненням» та «задоволені, важко, але вчать мову і стараються адаптуватися») – Велика Британія (81,4%), Італія (79,4%), Польща (65,3%), Німеччина (57,4%). Однак близько третини дітей відчувають дискомфорт, перебувають у пригніченому стані (29,1%) («відвідують школу, бо потрібно навчатися, але відчувають дискомфорт» та «не задоволені, перебувають часто у пригніченому стані») – Німеччина (42,6%), Польща (34,7%), Італія (20,6%), Велика Британія (18,6%).

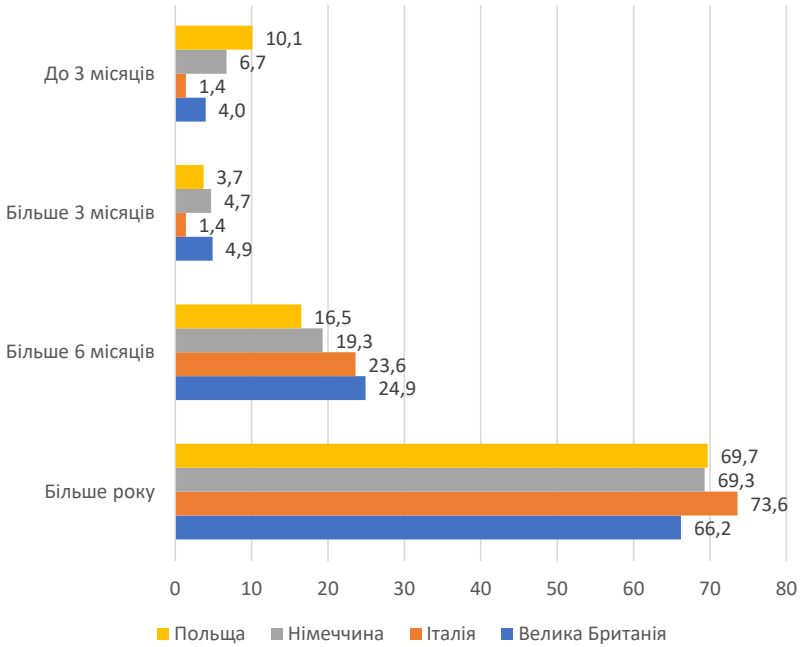

VII. ПРОБЛЕМИ, РІВЕНЬ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ

Як показують результати дослідження, понад $\frac{3}{4}$ респондентів з числа українських біженців перебувають у країні більше року (Польща – 69,7%, Німеччина – 69,3%, Італія – 73,6%, Велика Британія – 66,2%), близько $\frac{1}{4}$ опитаних – більше 6 місяців (Польща – 16,5%, Німеччина – 19,3%, Італія – 23,6%, Велика Британія – 24,9%), значно меншим є відсоток респондентів, які перебувають у країні більше 3 місяців (Польща – 3,7%, Німеччина – 4,7%, Італія – 1,4%, Велика Британія – 4,9%), та тих, що перебувають менше, ніж 3 місяці (Польща – 10,1%, Німеччина – 6,7%, Італія – 1,4%, Велика Британія – 4%) (рис. 14).

Серед проблем, із якими найбільше стикаються українські біженці в різних країнах (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія), найбільш поширеними є житлові проблеми, фінансові проблеми, проблеми з працевлаштуванням та мовні проблеми, адміністративні проблеми у різних державних установах, проблеми, пов'язані з функціонуванням системи охорони здоров'я, проблеми, пов'язані з психічним станом та поганим самопочуттям, а також проблеми, пов'язані з браком комунікації, соціальних контактів.

Рис. 14. Час проживання у країні перебування (у %)

Наявність житлових проблем зазначають більше половини респондентів в Італії (56,9%) та Великій Британії (48,8%), а також близько третини у Німеччині (30,7%) та Польщі (27,5%). Фінансові проблеми найбільш поширені в Італії (54,2%) та Польщі (52,3%), дещо менше у Великій Британії (37,3%), найнижчою частка респондентів, які вказують на фінансові проблеми, є у Німеччині (25,3%). Проблеми з працевлаштуванням найбільш характерні для Італії (62,5%), на другій позиції – Польща (46,8%) та Велика Британія (46,8%), а найменш характерні ці проблеми для Німеччини (30,0%), однак цей показник є досить високим, тобто третина українських біженців в Німеччині має проблеми з працевлаштуванням. З мовними проблемами українські біженці найбільше стикаються у Німеччині (69,3%), дещо меншим, однак досить високим, є цей показник в Італії (54,2%), Великій Британії (49,3%) та Польщі (47,7%). Якщо йдеться про адміністративні проблеми в різних державних установах

VII. ПРОБЛЕМИ, РІВЕНЬ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ

(адміністрація, медичні установи, банки тощо), більш характерними такі проблеми є для Італії (43,1%) та Німеччини (40,0%), дещо менше для Великої Британії (22,4%) та Польщі (19,3%). Питання охорони здоров'я є особливо важливими під час адаптації та інтеграції в іншій країні, а отже, з проблемами, пов'язаними з функціонуванням системи охорони здоров'я, найчастіше стикаються українські біженці у Великій Британії (41,8%), Польщі (34,9%), Німеччині (30,7%) та дещо рідше в Італії (22,2%) (рис. 15).

При аналізі проблематики адаптації та інтеграції українських біженців у різних країнах надзвичайно важливими є питання їхнього психоемоційного стану, а отже, проблем, пов'язаних із психічним станом та поганим самопочуттям. Аналіз результатів дослідження показує, що такі проблеми турбують значну частину дорослих українських біженців, найбільше у Німеччині (40,0%) та дещо менше у Великій Британії (29,4%), Польщі (28,4%), Італії (26,4%). Для дітей проблеми, пов'язані з психічним станом та поганим самопочуттям, є менш характерні, ніж для дорослих, їхніх батьків, зокрема у Польщі (12,8%), Італії (11,1%), Німеччині (8%), Великій Британії (6,5%). Варто додати, що в основному це жінки, мами з дітьми, які відповідальні за своїх дітей, їхню безпеку, матеріальне забезпечення, виховання, навчання в новому середовищі, в нових умовах. Водночас у них наявні страхи, тривога про дітей, їхній психоемоційний стан, про майбутнє, про рідних, які перебувають на війні та залишилися в Україні, – усе це спричиняє появу проблем, пов'язаних із психічним станом та поганим самопочуттям, а також вищий відсоток наявності таких проблем у дорослих порівняно з дітьми (рис. 15).

Наступна група проблем – це проблеми, які пов'язані з проведенням вільного часу, браком спілкування, комунікації, соціальних контактів (Німеччина – 36,7%, Польща – 31,2%, Велика Британія – 30,3%, Італія – 26,4%). Найменш поширеними для усіх країн, де проводилося дослідження, є проблеми, пов'язані з навчанням дітей у школі (Німеччина – 12,0%, Польща – 8,3%, Велика Британія – 6,0%, Італія – 4,2%)

УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ – ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ...

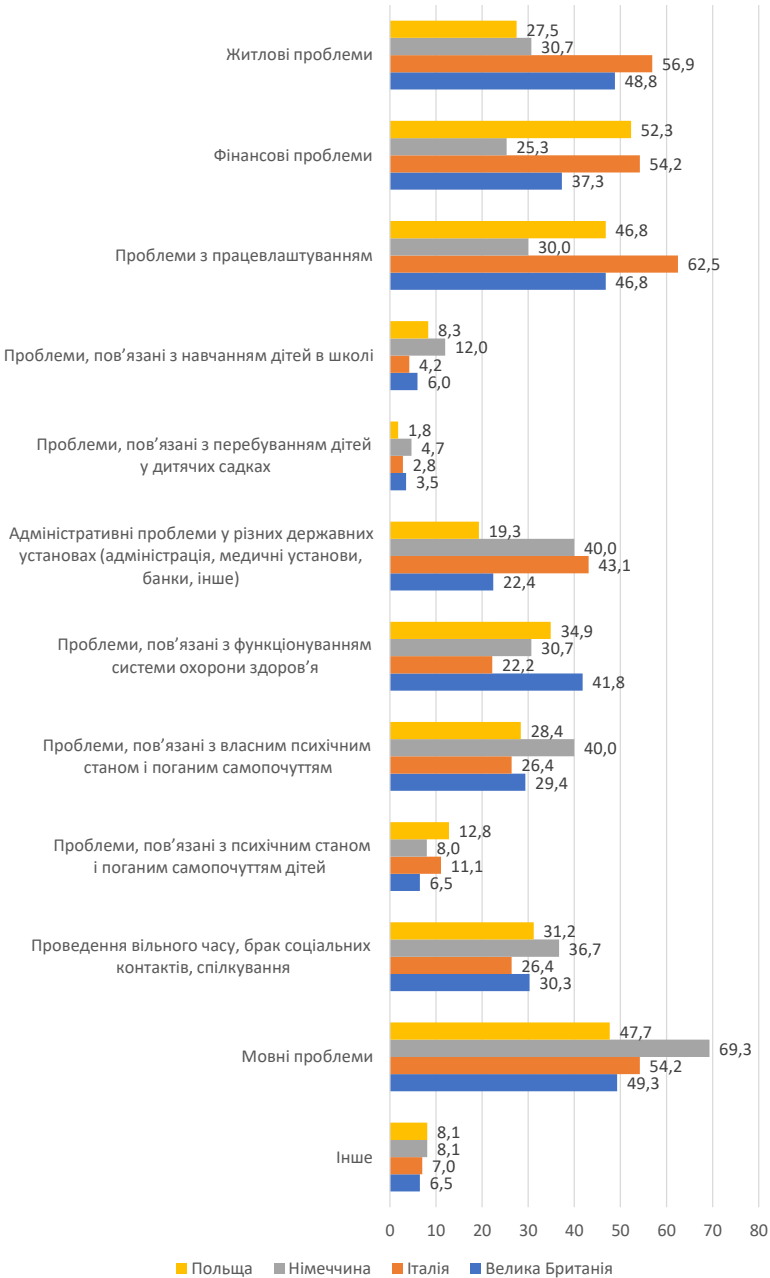
та перебуванням у дитячих садках (Німеччина – 4,7%, Велика Британія – 3,5%, Італія – 2,8%, Польща – 1,8%) (рис. 15).

Таблиця 8. Проблеми, які виникають найчастіше або викликають найбільше занепокоєння під час адаптації та інтеграції (у %)

Тип проблеми	Країни			
	Польща	Німеччина	Італія	Велика Британія
Житлові проблеми	27,5	30,7	56,9	48,8
Фінансові проблеми	52,3	25,3	54,2	37,3
Проблеми з працевлаштуванням	46,8	30,0	62,5	46,8
Проблеми, пов'язані з навчанням дітей у школі	8,3	12,0	4,2	6,0
Проблеми, пов'язані з перебуванням дітей у дитячих садках	1,8	4,7	2,8	3,5
Адміністративні проблеми у різних державних установах	19,3	40,0	43,1	22,4
Проблеми, пов'язані з функціонуванням системи охорони здоров'я	34,9	30,7	22,2	41,8
Проблеми, пов'язані з власним психічним станом і поганим самопочуттям	28,4	40,0	26,4	29,4
Проблеми, пов'язані з психічним станом і поганим самопочуттям дітей	12,8	8,0	11,1	6,5
Проведення вільного часу, брак соціальних контактів, спілкування	31,2	36,7	26,4	30,3
Мовні проблеми	47,7	69,3	54,2	49,3

VII. ПРОБЛЕМИ, РІВЕНЬ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ

Рис. 15. Проблеми, які виникають найчастіше або викликають найбільше занепокоєння під час адаптації та інтеграції (у %)

Аналіз результатів дослідження показує, що серед проблем, які виникають найчастіше і викликають найбільше занепокоєння під час адаптації та інтеграції українських біженців у різних країнах (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія), є наступні:

- Польща – фінансові проблеми (52,3%), мовні проблеми (47,7%), проблеми з працевлаштуванням (46,8%), проблеми, пов'язані з функціонуванням системи охорони здоров'я (34,9%);
- Німеччина – мовні проблеми (69,7%), адміністративні проблеми у різних державних установах (40%), проблеми, пов'язані з психічним станом і поганим самопочуттям (40%), проведення вільного часу, брак соціальних контактів, спілкування (36,7%);
- Італія – проблеми з працевлаштуванням (62,5%), житлові проблеми (56,9%), фінансові проблеми (54,2%), мовні проблеми (54,2%);
- Велика Британія – мовні проблеми (49,3%), житлові проблеми (48,8%), проблеми з працевлаштуванням (46,8%), проблеми, пов'язані з функціонуванням системи охорони здоров'я (41,8%).

Наступне питання стосувалося, власне, оцінювання рівня адаптації та інтеграції у країні перебування як дорослих, так і дітей. Згідно з результатами дослідження, рівень «дуже добрий» є найвищим у Великій Британії (10,0%) та Польщі (9,2%), другу позицію займає Німеччина (7,4%), наступну – Італія з досить низьким відсотком (1,4%). Близько 1/3 респондентів (28,6%) задекларували рівень «добрий», зокрема найвищі показники – Велика Британія (32,8%), друга позиція – Німеччина (29,5%), третя позиція – Польща (26,6%) та Італія (25,4%). Близько 1/2 опитаних українських біженців (49,3%) зазначили свій рівень адаптації до проживання та інтеграції у країні перебування як «задовільний» – Польща (53,3%), Італія (52,1%), Велика Британія (49,3%), Німеччина (42,3%). Певна група респондентів оцінила свій рівень адаптації та інтеграції як «поганий» (Німеччина – 18,1%, Італія – 16,9%,

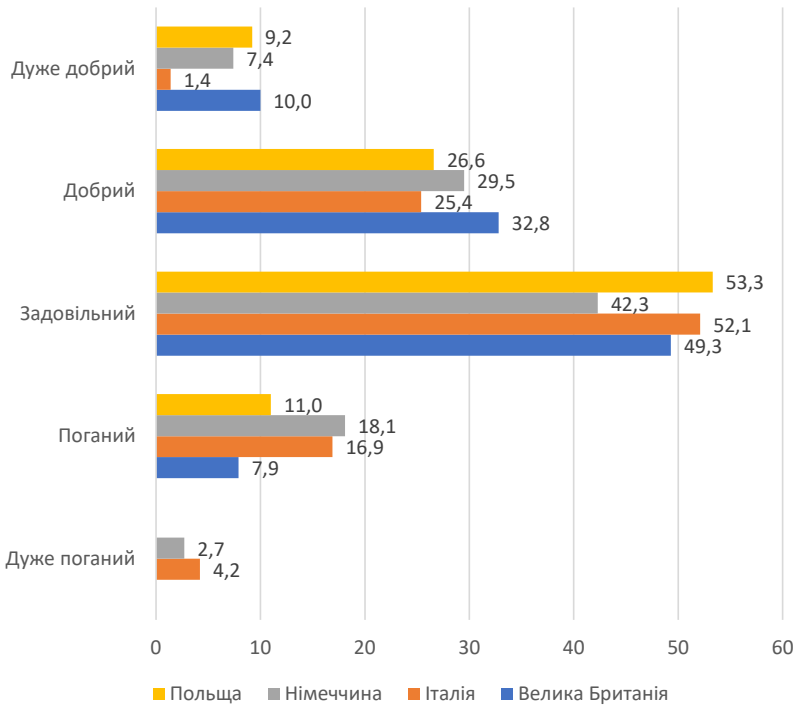

VII. ПРОБЛЕМИ, РІВЕНЬ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ

Польща – 11,0%, Велика Британія – 7,9%) та «дуже поганий» (Італія – 4,2%, Німеччина – 2,7%) (рис. 16, табл. 9).

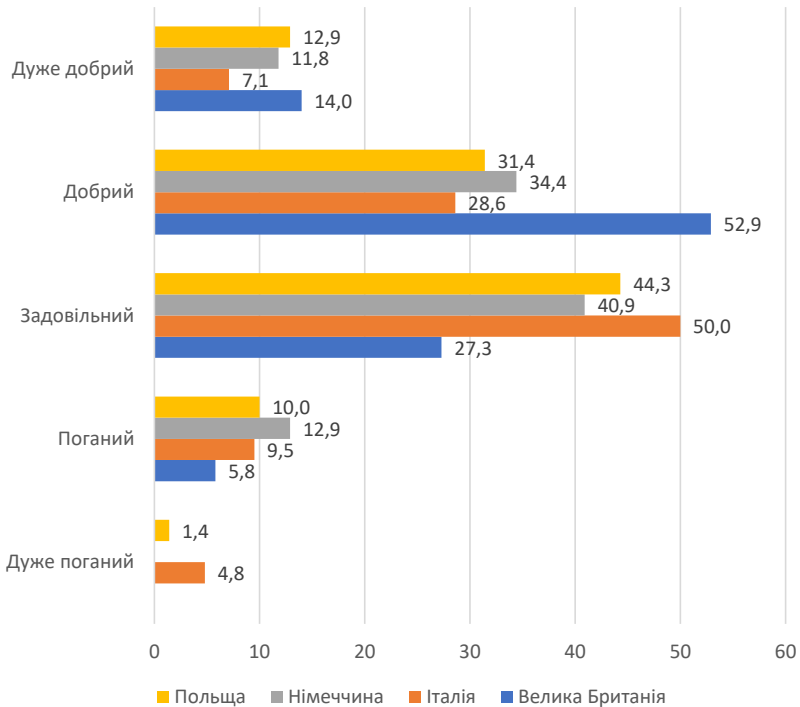
Підсумовуючи, можна зазначити, що більше третини українських біженців за кордоном (34,1%) оцінюють свій рівень адаптації та інтеграції як «дуже добрий» і «добрий», найкраще адаптувалися українські біженці у Великій Британії (42,8%), дещо гірше – у Польщі (35,8%), та Німеччині (30,9%), а найгірше – в Італії (26,8%). Як показують результати дослідження, найскладніше відбувалася адаптація та інтеграція в Італії та Німеччині, відповідно респонденти зазначили свій рівень адаптації та інтеграції як «поганий» і «дуже поганий» (в Італії 21,1%, а в Німеччині 20,8%), показники приблизно вдвічі нижчі у Польщі (11%) та Великій Британії (7,9%).

Рис. 16. Оцінка власного рівня адаптації до проживання та інтеграції у країні перебування (у %)

Наступне питання стосувалося оцінювання батьками рівня адаптації та інтеграції їхніх дітей. Як показують результати дослідження, «дуже добрий» рівень зазначили респонденти у Великій Британії (14,0%), у Польщі (12,9%), у Німеччині (11,8%), найменший відсоток за цим показником в Італії (7,1%); «добрий» рівень адаптації та інтеграції своїх дітей задекларували батьки з числа українських біженців у Великій Британії (52,9%), наступні позиції займають Німеччина (34,4%), Польща (31,4%) та Італія (28,6%). Рівень «задовільний» спостерігаємо в Італії (50,0%), у Польщі (44,3%), у Німеччині (40,9%) та найменше у Великій Британії (27,3%). Рівень «поганий» зазначили: 12,9% – у Німеччині, 10,0% – у Польщі, 9,5% – в Італії, 5,8% – у Великій Британії, а рівень «дуже поганий» зазначили в Італії та Польщі відповідно 4,8 та 1,4 відсотка респондентів (рис. 17, табл. 9).

Рис. 17. Оцінка рівня адаптації до проживання та інтеграції у країні перебування своїх дітей (у %)

Таблиця 9. Оцінка рівня адаптації до проживання та інтеграції у країні перебування (у %)

Країни	Дорослі	Діти	Дорослі	Діти	Дорослі	Діти
	«добре» і «дуже добре»		«задовільно»		«погано» і «дуже погано»	
Польща	35,8	44,3	53,3	44,3	11,0	11,4
Німеччина	30,9	46,2	42,3	40,9	20,8	12,9
Італія	26,8	35,7	52,1	50,0	21,1	14,3
Велика Британія	42,8	66,9	49,3	27,3	7,9	5,8

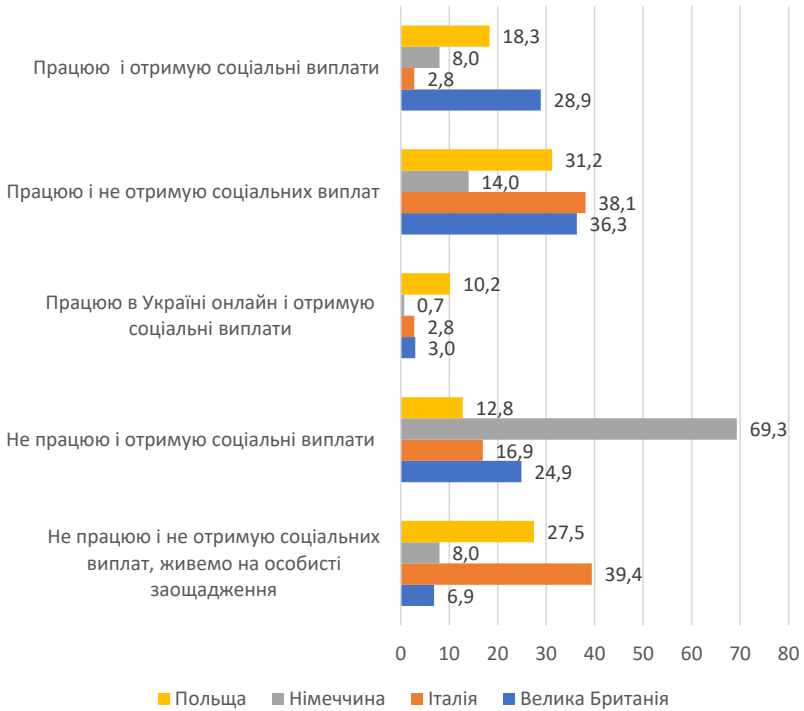
Отже, результати дослідження показують, що діти загалом мають вищий рівень адаптації та інтеграції, ніж дорослі. Відповідно до країни перебування (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія), більше третини дорослих українських біженців (34,1%) зазначили «дуже добрий» і «добрий» рівень адаптації та інтеграції, найвищим цей рівень є у Великій Британії (42,8%), далі – Польща (35,8%), Німеччина (30,9%), Італія (26,8%). Що стосується дітей, спостерігаємо вищий рівень адаптації та інтеграції у всіх країнах порівняно з дорослими: як і в попередніх даних, на першій позиції Велика Британія (66,9%), далі – Німеччина (46,2%), Польща (44,3%), Італія (35,7%). На значні проблеми з адаптацією та інтеграцією вказує «поганий» і «дуже поганий» рівень, крім того, варто зазначити, що цей рівень адаптації та інтеграції також є вищим у дорослих, ніж у дітей (окрім Польщі). За результатами опитування, серед дорослих «поганий» і «дуже поганий» рівень спостерігаємо насамперед в Італії (21,1%) та Німеччині (20,8%), далі йдуть Польща (11,0%) та Велика Британія (7,9%). Подібні результати, хоча дещо нижчі показники, можна побачити стосовно дітей – Італія (14,3%), Німеччина (12,9%), Польща (11,4%), Велика Британія (5,8%).

VIII. РІВЕНЬ ДОПОМОГИ У КРАЇНІ ПЕРЕБУВАННЯ, СОЦІАЛЬНІ ВИПЛАТИ

Результати дослідження показують, що «працюють і отримують соціальні виплати» 28,9% українських біженців у Великій Британії, 18,3% опитаних у Польщі, значно менше у Німеччині – 8% та зовсім незначний відсоток в Італії – 2,8%. Більше третини українських біженців (Італія – 38,1%, Велика Британія – 36,3%, Польща – 31,2%) «працюють та не отримують соціальних виплат», водночас найменше осіб цієї категорії у Німеччині (14,0%). Що стосується осіб, які «не працюють та отримують соціальні виплати», найбільше таких осіб у Німеччині, тобто $\frac{3}{4}$ українських біженців у Німеччині (69,3%) не працюють та отримують соціальні виплати, значно менше у Великій Британії (24,9%), Італії (16,9%) та найменше у Польщі (12,8%). Окремо варто звернути увагу на категорію українських біженців, які «не працюють, не отримують соціальних виплат та живуть на особисті заощадження», – найбільше таких осіб в Італії (39,4%) та Польщі (27,5%), менше в Німеччині (8,0%) та Великій Британії (6,9%). Загалом незначний відсоток осіб з числа українських біженців «працюють в Україні онлайн та отримують соціальні виплати», причому найвищим цей показник є у Польщі (10,2%), найменшим у Німеччині (0,7%) (Польща – 10,2%, Велика Британія – 3,0%, Італія – 2,8%, Німеччина – 0,7%) (рис. 18).

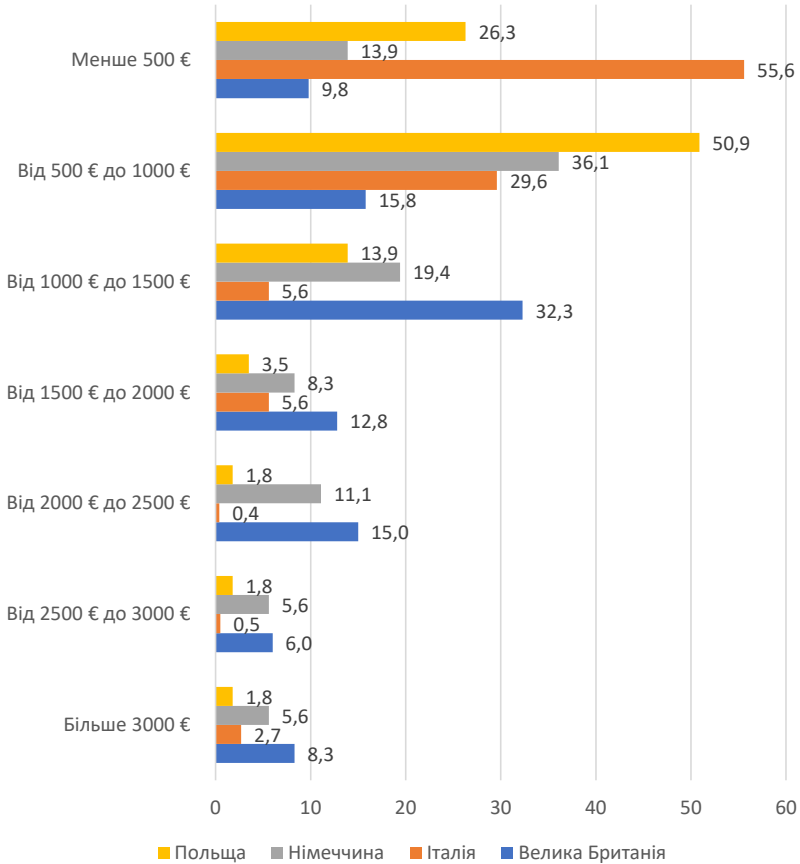
Рис. 18. Поточна ситуація щодо працевлаштування і отримання соціальних виплат (у %)

Не менш важливими є питання оплати праці. Як показують результати дослідження, значна частина українських біженців отримує зарплату в розмірі менше 1000 євро (нетто) в Італії (85,2%) та у Польщі (77,2%), ½ отримує таку зарплату в Німеччині (50,0%), ¼ респондентів вказала таку зарплату у Великій Британії (25,6%). Водночас зарплату у розмірі 1000–2000 євро (нетто) отримує близько ½ українських біженців у Великій Британії (45,1%), близько ⅓ опитаних у Німеччині (27,7%), у Польщі таку зарплату отримують 17,4%, в Італії – 11,2%. Зарплату в розмірі 2000–3000 євро (нетто) отримують 21,0% українських біженців у Великій Британії, 16,7% – у Німеччині, 3,6% – у Польщі та 0,9% – в Італії. Найвищий рівень зарплат у розмірі більше 3000 євро (нетто) отримують 8,3% респондентів у Великій Британії, 5,6% – у Німеччині, 2,7% – в Італії та 1,8% – у Польщі (рис. 19, табл. 10).

VIII. РІВЕНЬ ДОПОМОГИ У КРАЇНІ ПЕРЕБУВАННЯ, СОЦІАЛЬНІ ВИПЛАТИ

Рис. 19. Розмір зарплати респондентів (нетто)

Таблиця 10. Розмір зарплати респондентів (нетто)

Країни	Менше 1000 €	1000 € – 2000 €	2000 € – 3000 €	Більше 3000 €
	Менше 4300 зл.	4300 зл. – 8600 зл.	8600 зл. – 12900 зл.	Більше 12900 зл.
	Менше 850 £	850 £ – 1700 £	1700 £ – 2550 £	Більше 2500 £
Польща	77,2	17,4	3,6	1,8
Німеччина	50,0	27,7	16,7	5,6
Італія	85,2	11,2	0,9	2,7
Велика Британія	25,6	45,1	21,0	8,3

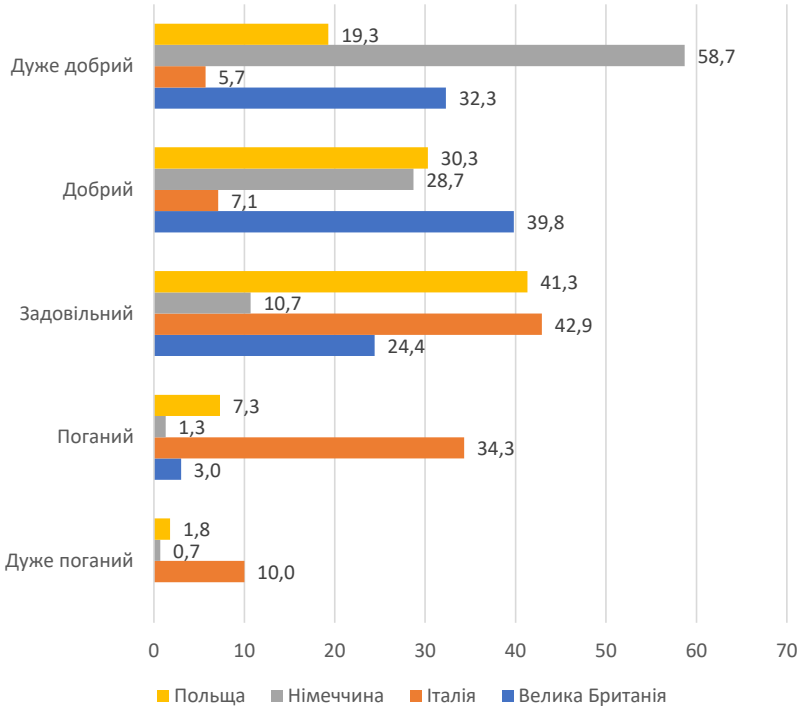
Підсумовуючи, варто зазначити, що у Польщі понад $\frac{3}{4}$ українських біженців (77,2%) отримують зарплату менше 1000 євро (нетто), у Німеччині $\frac{1}{2}$ українських біженців (50,0%) отримує зарплату менше 1000 євро (нетто) та понад $\frac{1}{4}$ опитаних (27,7%) отримує дещо вищу зарплату у розмірі 1000–2000 євро (нетто), в Італії найвищий відсоток осіб з числа українських біженців, які отримують зарплату менше 1000 євро (нетто) (85,2%). У Великій Британії близько $\frac{1}{2}$ респондентів (45,1%) зазначили розмір зарплати 1000–2000 євро (нетто), $\frac{1}{4}$ опитаних вказала зарплату менше 1000 євро (нетто) (25,6%) та $\frac{1}{4}$ опитаних вказала зарплату від 2000 до 3000 євро (нетто) (21,0%). Отже, найвищий рівень зарплат (від 2000 євро до 3000 євро і більше 3000 євро) спостерігаємо у Великій Британії – 29,3% (21% та 8,3%), Німеччині – 22,3% (16,7% та 5,6%), далі йде Польща – 5,4% (3,6% та 1,8%), Італія – 3,6% (0,9% та 2,7%) (табл. 10).

Наступне питання стосувалося оцінювання рівня допомоги, наданої країною перебування українським біженцям. Результати дослідження показують, що «дуже добрий» та «добрий» рівень допомоги зазначили 87,4% респондентів у Німеччині, 72,1% опитаних у Великій Британії, 49,6% – у Польщі та 12,8% – в Італії. Водночас, на «задовільний» рівень надання допомоги вказали українські біженці в Італії – 42,9%, у Польщі – 41,3%, у Великій Британії – 24,4%, у Німеччині – 10,7%. Що стосується надання допомоги українським біженцям на «поганому» та «дуже поганому» рівні, то цей показник є найвищим в Італії та суттєво відрізняється від інших країн, відповідно про це зазначили 44,3% респондентів у цій країні. Також рівень «поганий» та «дуже поганий» вказали 9,1% опитаних у Польщі, 3,0% у Великій Британії, 2% у Німеччині (рис. 20, табл. 11).

VIII. РІВЕНЬ ДОПОМОГИ У КРАЇНІ ПЕРЕБУВАННЯ, СОЦІАЛЬНІ ВИПЛАТИ

Рис. 20. Оцінка загального рівня допомоги українським біженцям у країні перебування (у %)

Таблиця 11. Оцінка загального рівня допомоги українським біженцям у країні перебування (у %)

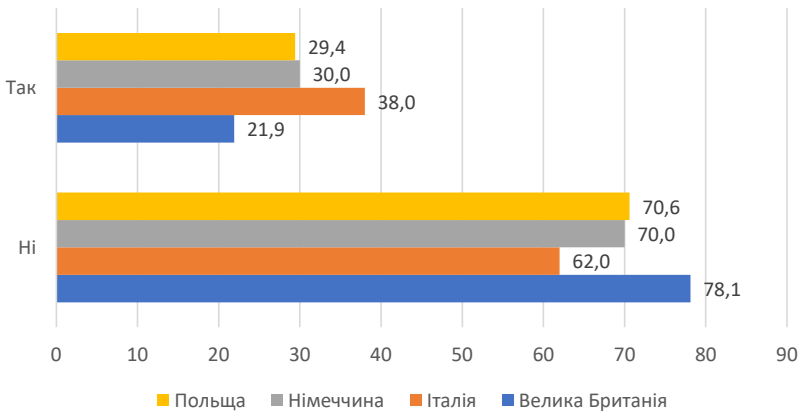
Країни	«Дуже добрий» і «добрий»	«Задовільний»	«Поганий» і «дуже поганий»
Польща	49,6	41,3	9,1
Німеччина	87,4	10,7	2,0
Італія	12,8	42,9	44,3
Велика Британія	72,1	24,4	3,0

ІХ. РІВЕНЬ ВОЛОДІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ТА МОВОЮ КРАЇНИ ПЕРЕБУВАННЯ

Результати дослідження показують, що переважна більшість українських біженців (70,2%) не перебувала раніше у країні, куди приїхала після 24 лютого 2022 р. у зв'язку з війною в Україні (Польща – 70,6%, Німеччина – 70,0%, Італія – 62%, Велика Британія – 78,1%). Якщо йдеться про попередні відвідини опитаними країни перебування, найбільше осіб вказало Італію (38,0%), дещо менше Німеччину (30,0%), Польщу (29,4%) та Велику Британію (21,9%) (рис. 21).

Рис. 21. Попередні відвідини країни перебування (у %)

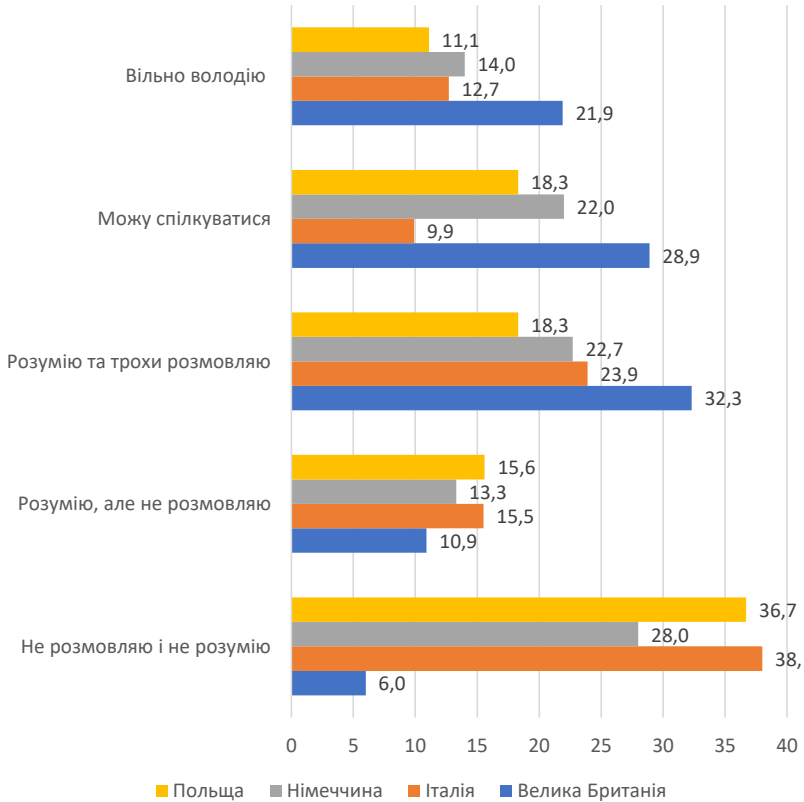
Рівень адаптації та інтеграції значною мірою залежить від рівня володіння мовою. Окремо доцільно говорити про рівень володіння англійською мовою та окремо про рівень володіння мовою країни перебування (польською,

німецькою, італійською). Серед українських біженців, які переїхали до Польщі, 36,7% опитаних не розмовляють і не розуміють англійську мову, 18,3% можуть спілкуватися, 18,3% розуміють та трохи розмовляють, 15,6% розуміють, але не розмовляють, а найменший відсоток осіб, які вільно володіють мовою, – 11,1%. У Німеччині також, як і в Польщі, найбільше осіб з числа українських біженців не розмовляють та не спілкуються англійською мовою, однак цей відсоток порівняно з Польщею є меншим і становить 28%, розуміють та трохи розмовляють – 22,7%, можуть спілкуватися – 22,0%, вільно володіють – 14,0%, розуміють, але не розмовляють – 13,3%. В Італії найбільшим є відсоток українських біженців, які не розмовляють та не розуміють англійську мову – 38% (близький до рівня Польщі – 36,7%), далі – особи, які розуміють та трохи розмовляють (23,9%), розуміють, але не розмовляють (15,5%), вільно володіють (12,7%), можуть спілкуватися (9,9%). Найвищий рівень володіння англійською мовою серед українських біженців, які переїхали до Великої Британії, зокрема розуміють та трохи розмовляють – 32,3%, можуть спілкуватися – 28,9%, вільно володіють – 21,9%, розуміють, але не розмовляють – 10,9%, найменше осіб, які не розмовляють і не розуміють англійську мову – 6,0% (рис. 22).

Стосовно рівня володіння мовою країни перебування (польська, німецька, італійська, англійська), то найкращий рівень володіння мовою («вільно володію» і «можу спілкуватися») у Великій Британії (50,8%) та у Польщі (39,5%), на другій позиції – Італія (25,3%), на третій позиції – Німеччина (13,4%). Найгірший рівень володіння мовою країни перебування («розумію, але не розмовляю» і «не розмовляю і не розумію») у Німеччині (49,6%), тобто близько половини українських біженців у Німеччині не розмовляють німецькою мовою, менше половини з них трохи розуміють мову (22,8%), на другій позиції – Італія (31,0%), на третій позиції – Велика Британія (16,9%) та Польща (15,6%) (рис. 23, табл. 12).

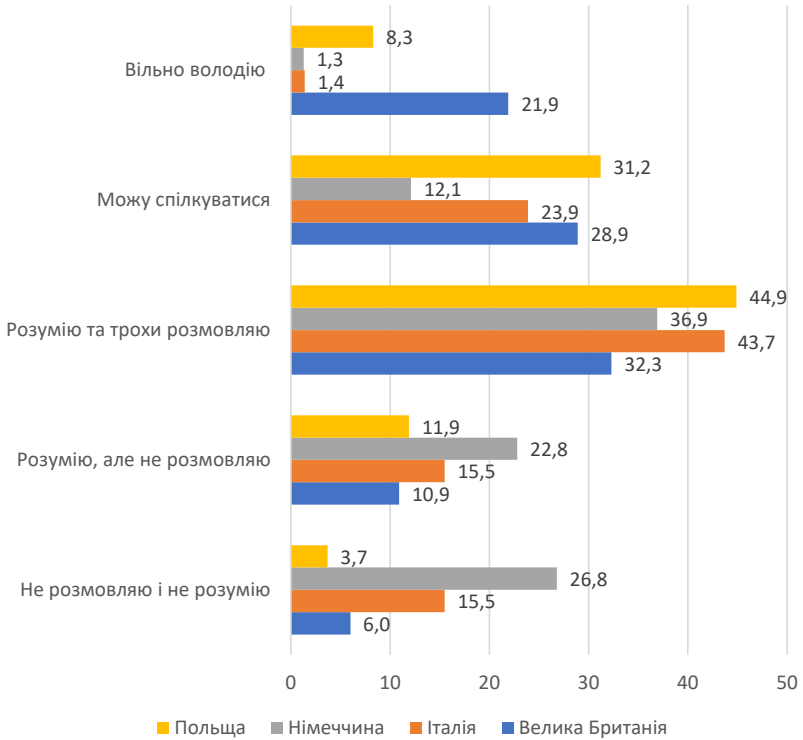
IX. РІВЕНЬ ВОЛОДІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ТА МОВОЮ КРАЇНИ ПЕРЕБУВАННЯ

Рис. 22. Оцінка свого рівня володіння англійською мовою (у %)

УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ – ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ...

Рис. 23. Оцінка свого рівня володіння мовою країни перебування (польська, німецька, італійська, англійська) (у %)

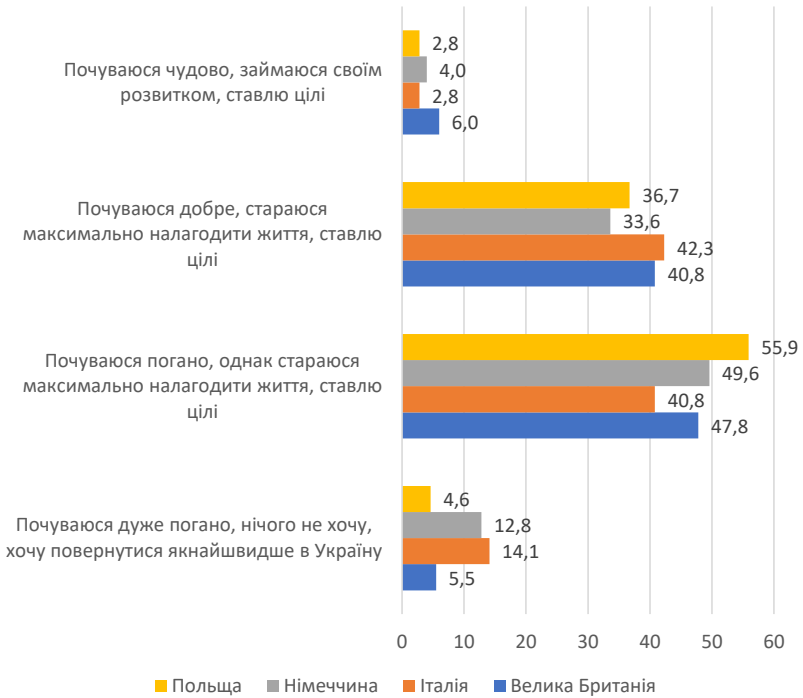
Таблиця 12. Оцінка свого рівня володіння мовою країни перебування (польська, німецька, італійська, англійська) (у %)

Країни	«Вільно володію» і «можу спілкуватися»	«Розумію та трохи розмовляю»	«Розумію, але не розмовляю» і «не розмовляю і не розумію»
Польща	39,5%	44,9%	15,6%
Німеччина	13,4%	36,9%	49,6%
Італія	25,3%	43,7%	31,0%
Велика Британія	50,8%	32,3%	16,9%

X. ПСИХІЧНИЙ СТАН І САМОПОЧУТТЯ

Результати дослідження показують, що досить низький відсоток українських біженців (3,9%) «почуваються чудово, займаються своїм розвитком, ставлять цілі» (Велика Британія – 6,0%, Німеччина – 4,0%, Польща – 2,8%, Італія – 2,8%). Близько 40% респондентів (38,4%) зазначили, що «почуваються добре, стараються максимально налагодити життя, ставлять цілі» (Італія – 42,3%, Велика Британія – 40,8%, Польща – 36,7%, Німеччина – 33,6%). Близько ½ українських біженців (48,5%) «почуваються погано, однак стараються максимально налагодити життя, ставлять цілі» (Польща – 55,9%, Німеччина – 49,6%), Велика Британія – 47,8%). Опитування показало певні відмінності в результатах щодо країн у стосунку до тих осіб, які «почуваються дуже погано, нічого не хочуть, хочуть якнайшвидше повернутися додому». Такий пригнічений психічний стан і погане самопочуття більш характерні біженців, які перебувають в Італії та Німеччині (відповідно 14,0% та 12,8%) та менш характерне для тих, що мешкають у Польщі та Великій Британії (відповідно 4,6% і 5,5%) (рис. 24).

Рис. 24. Оцінка свого теперішнього психічного стану і самопочуття (у %)

Якщо йдеться про дітей, то, як було зазначено вище, вони демонструють вищий рівень адаптації та інтеграції, знання мов і, відповідно, у дітей можна побачити кращі результати порівняно з дорослими щодо їхнього психічного стану і самопочуття. Відсоток дітей, які «почуваються чудово, навчаються в школі (відвідують дитячий садок), мають мрії» (14,9%) є значно вищим, ніж подібний показник («почуваються чудово, займаються своїм розвитком, ставлять цілі») у дорослих (3,9%), у розрізі країн: Італія – 17,1%, Велика Британія – 16,8%, Німеччина – 15,6%, Польща – 10,0%. Також більший відсоток дітей, які «почуваються добре, стараються адаптуватися, навчаються, мають мрії» (56,4%), порівняно з дорослими за подібним показником («почуваються добре, стараються максимально налагодити життя, ставлять цілі» (38,4%). Однак результати дослідження показують подібні результати

X. ПСИХІЧНИЙ СТАН І САМОПОЧУТТЯ

щодо дітей, які у країні перебування «почуваються чудово, навчаються в школі (відвідують дитячий садок), мають мрії» (більше 60% дітей) для трьох країн (Велика Британія – 62,2%, Італія – 61,1%, Польща – 60,0%), а значно менший результат спостерігаємо у Німеччині – 42,2%. Наступна, третя група дітей – це діти, які «почуваються погано, однак стараються адаптуватися, навчаються, мають цілі» (19,9%), зокрема у Німеччині це 25,6% дітей, у Польщі – 24,3%, у Великій Британії – 17,6%, в Італії – 12,2% (дорослі, які «почуваються погано, однак стараються максимально налагодити життя, ставлять цілі» – 48,5%). Четверта група дітей – це діти, які «почуваються дуже погано, нічого не хочуть, хочуть найшвидше повернутися додому» (8,9%) (дорослі, які «почуваються дуже погано, нічого не хочуть, хочуть якнайшвидше повернутися додому» – 9,3%). Однак ці показники відрізняються у розрізі країн, найвищий відсоток дітей, які «почуваються дуже погано, нічого не хочуть, хочуть найшвидше повернутися додому» у Німеччині (16,6%), нижчий – в Італії (9,7%) та Польщі (5,7%), а найнижчий – у Великій Британії (3,4%) (рис. 25).

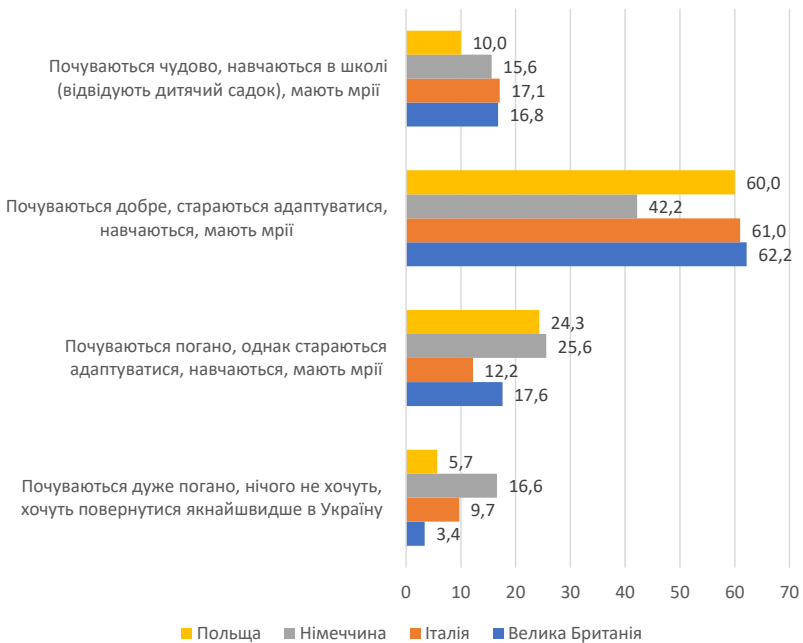
Таблиця 13. Оцінка теперішнього психічного стану і самопочуття дорослих і дітей (у %)

Категорія респондентів	Країни			
	Польща	Німеччина	Італія	Велика Британія
Дорослі «почуваюся чудово, займаюся своїм розвитком, ставлю цілі» і «почуваюся добре, стараюся максимально налагодити життя, ставлю цілі»	39,5	37,6	45,1	46,8
Діти «почуваються чудово, навчаються в школі (відвідують дитячий садок), мають мрії» і «почуваються добре, стараюся адаптуватися, навчаюся, мають мрії»	70,0	57,8	78,1	79,0

УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ – ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ...

Категорія респондентів	Країни			
	Польща	Німеччина	Італія	Велика Британія
Дорослі «почуваюся погано, однак стараюся максимально налагодити життя, ставлю цілі» і «почуваюся дуже погано, нічого не хочу, хочу якнайшвидше повернутися в Україну»	60,5	62,4	54,9	53,3
Діти «почуваються погано, однак стараються адаптуватися, навчаються, мають цілі» і «почуваються дуже погано, нічого не хочуть, хочуть найшвидше повернутися в Україну»	30,0	42,2	21,9	21,0

Рис. 25. Оцінка теперішнього психічного стану і самопочуття своїх дітей (у %)

X. ПСИХІЧНИЙ СТАН І САМОПОЧУТТЯ

Підсумовуючи, доцільно зазначити, що діти, які виїхали з батьками після 24 лютого 2022 р. до різних країн (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія), мають кращий психоемоційний стан та краще самопочуття, ніж дорослі: у середньому 71,3% дітей почуваються «чудово» та «добре» (дорослі – 42,3%). У Великій Британії це 79% дітей, в Італії – 78,1%, у Польщі – 70,0%, у Німеччині – 57,8%; для дорослих, які почуваються «чудово» та «добре» характерний такий же розподіл, однак значно нижчий відсоток, порівняно з дітьми: у Великій Британії таких осіб – 46,8%, в Італії – 45,1%, у Польщі – 39,5%, в Німеччині – 37,6%. Найбільше турбує та група дітей та дорослих, які почуваються «погано» та «дуже погано». Серед дітей 28,8% тих, які почуваються «погано» та «дуже погано» (у Німеччині – 42,2%, у Польщі – 30,0%, в Італії – 21,9%, у Великій Британії – 21%), серед дорослих 57,8% осіб почуваються «погано» та «дуже погано» (у Німеччині – 62,4%, у Польщі – 60,5%, в Італії – 54,9%, у Великій Британії – 53,3%)(табл. 13).

Наступне питання стосувалося емоцій та відчуттів, які в останні місяці виникали найчастіше в українських біженців у різних країнах (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія). У дорослих найчастіше виникали такі емоції та почуття (рис. 26):

1. У Польщі: тривога (45,0%), безпека (44,0%), смуток (40,4%), спокій (29,4%), розчарування (27,5%), розпач (25,7%), цікавість (22,9%).
2. У Німеччині: тривога (56,7%), безпека (44,7%), смуток (44,0%), спокій (26,7%), розпач (26,0%), страх (24,0%), нудьга – 20,7%).
3. В Італії: – тривога (47,2%), смуток (47,2%), безпека (36,1%), розчарування (29,2%), розпач (23,6%), цікавість (23,6%), страх (22,2%).
4. У Великій Британії: – безпека (55,0%), тривога (49,5%), смуток (43,5%), спокій (32,5%), цікавість (32,5%), розпач (25,5%), страх (23,5%).

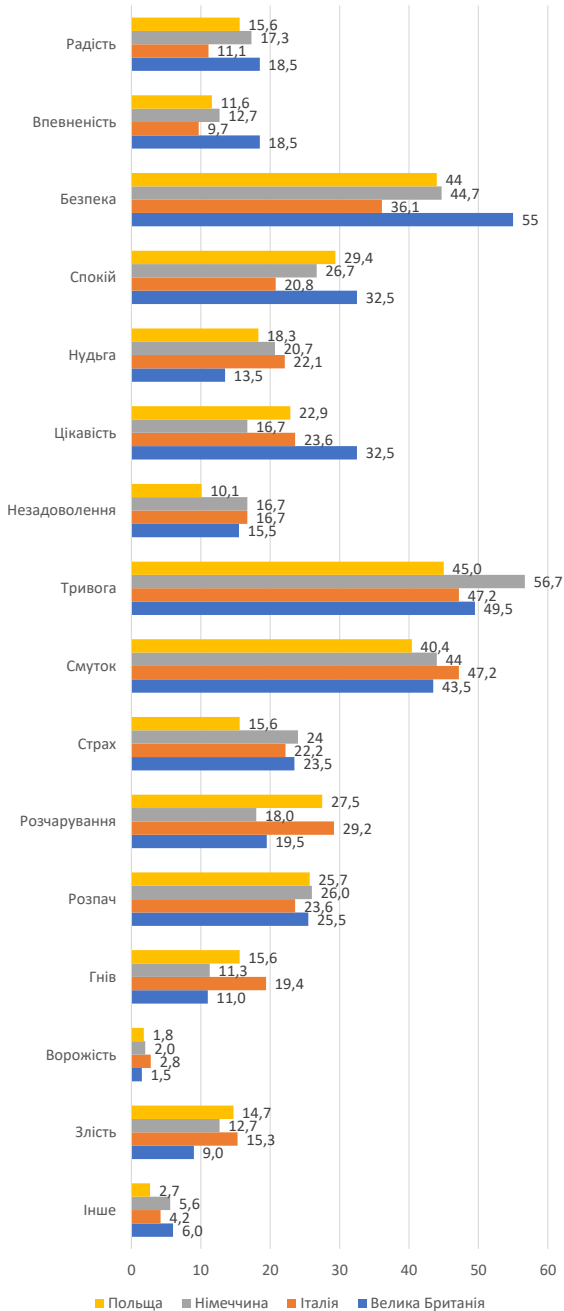
Водночас у дітей, які виїхали разом із батьками після 24 лютого 2022 р. у зв'язку з війною в Україні, найчастіше виникали такі емоції та почуття (рис. 27):

1. У Польщі: цікавість (49,3%), безпека (39,1%), радість (36,2%), спокій (33,3%), нудьга (23,2%), смуток (23,2%), тривога (17,4%).
2. У Німеччині: цікавість (37,7%), радість (32,1%), безпека (31,1%), нудьга (28,3%), спокій (27,4%), смуток (20,8%), незадоволення (13,2%).
3. В Італії: безпека (58,1%), цікавість (46,5%), спокій (37,2%), радість (34,9%), смуток (25,6%), впевненість (18,6%), нудьга (18,6%).
4. У Великій Британії: безпека (58,6%), радість (55,2%), цікавість (55,2%), спокій (48,3%), впевненість (28,4%), смуток (25,9%), нудьга (25,9%).

Можна зауважити, що в усіх країнах, де проводилося дослідження (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія), результати є досить подібними та показують, що в українських біженців (дорослих) найчастіше виникають негативні емоції та відчуття (тривога, смуток, розчарування, розпач, страх), водночас домінують (перші три позиції) у Польщі: тривога (45,0%), безпека (44,0%), смуток (40,4%); у Німеччині: тривога (56,7%), безпека (44,7%), смуток (44%); в Італії – тривога (47,2%), смуток (47,2%), безпека (36,1%); у Великій Британії – безпека (55,0%), тривога (49,5%), смуток (43,5%). Серед українських біженців (дітей) найчастіше виникають позитивні емоції та відчуття (радість, безпека, спокій, цікавість, впевненість), домінують (перші три позиції) у Польщі: цікавість (49,3%), безпека (39,1%), радість (36,2%); у Німеччині: цікавість (37,7%), радість (32,1%), безпека (31,1%); в Італії: безпека (58,1%), цікавість (46,5%), спокій (37,2%); у Великій Британії: безпека (58,6%), радість (55,2%), цікавість (55,2%).

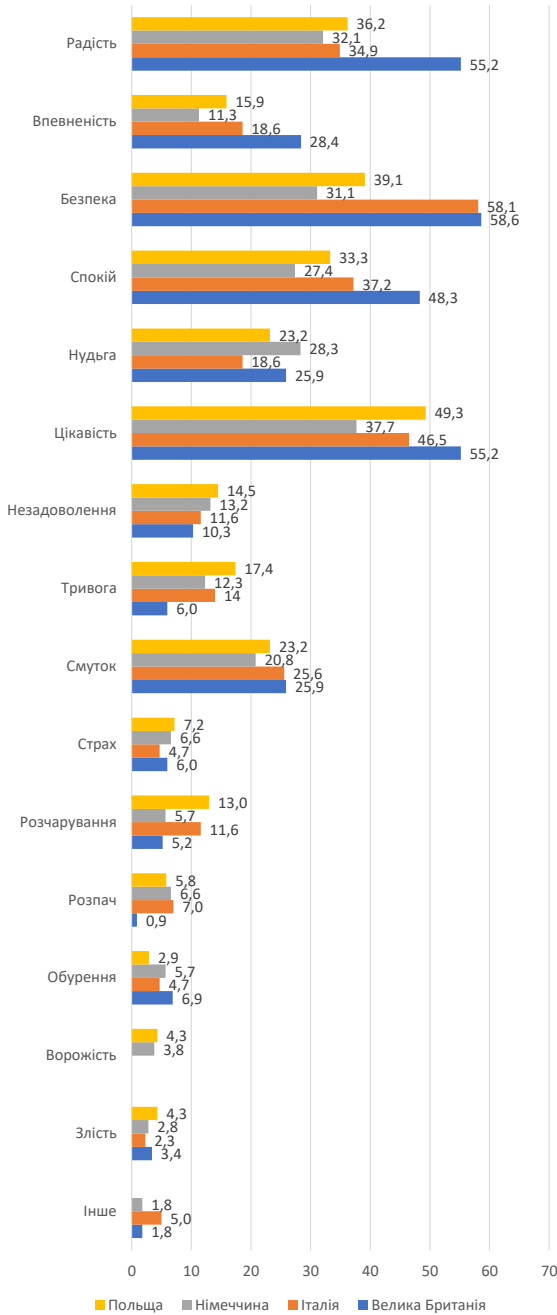
X. ПСИХІЧНИЙ СТАН І САМОПОЧУТТЯ

Рис. 26. Емоції та відчуття, які найчастіше виникають у дорослих біженців (в останні місяці) (у %)

УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ – ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ...

Рис. 27. Емоції та відчуття, які найчастіше виникають у дітей біженців (в останні місяці) (у %)

XI. ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ, ПЛАНИ ПОВЕРНЕННЯ В УКРАЇНУ

Плани на майбутнє українських біженців, які виїхали з України після початку війни 24 лютого 2022 р., зокрема питання повернення в Україну, цікавлять багатьох науковців, політиків, представників органів державної влади, місцевого самоврядування як в Україні, так і в інших країнах. Це питання безпосередньо пов'язане з рівнем задоволення теперішнім становищем у країні перебування, рівнем адаптації та інтеграції, рівнем знання мов, ситуацією щодо навчання та виховання дітей, їхньою адаптацією, перспективою їхнього подальшого розвитку, особистими і сімейними обставинами, можливістю працевлаштування, самореалізації та цілою низкою чинників, які на ці майбутні плани впливають. У зв'язку з цим респондентів запитали: «Чи задоволені Ви загалом своїм теперішнім життям у країні перебування?». Відповідно до результатів дослідження, у Польщі близько $\frac{1}{2}$ українських біженців «швидше задоволені» (46,8%), близько $\frac{1}{4}$ опитаних «швидше незадоволені» (22,9%), 18,3% «не знають, важко оцінити», 9,2% «однозначно задоволені» та 2,8% «однозначно незадоволені». У Німеччині, як і в Польщі, $\frac{1}{2}$ респондентів зазначила, що «швидше задоволені» (50,0%), 20,7% «не знають, важко оцінити», 14,0% «швидше незадоволені», дещо більший відсоток, ніж у Польщі, осіб, які «однозначно задоволені» (12,7%) та такий же результат, як і в Польщі, щодо осіб, які «однозначно незадоволені» (2,7%). У Великій Британії, як і в Польщі та Німеччині, $\frac{1}{2}$ українських біженців «швидше

задоволені» (49,3%), 17,4% респондентів «однозначно задоволені», і цей показник є найвищим з усіх чотирьох країн (у Німеччині – 12,7%, у Польщі – 9,2%, в Італії – 2,8%). Як і в Німеччині, у Великій Британії 14,4% «швидше незадоволені» (у Німеччині – 14,0%, у Великій Британії – 14,4%), приблизно така ж частка осіб, які «не знають, важко оцінити» (13,9%), та найменше тих, які «однозначно незадоволені» (5,0%), однак дещо більше, ніж у Польщі та Німеччині (відповідно 2,8% та 2,7%) (рис. 28).

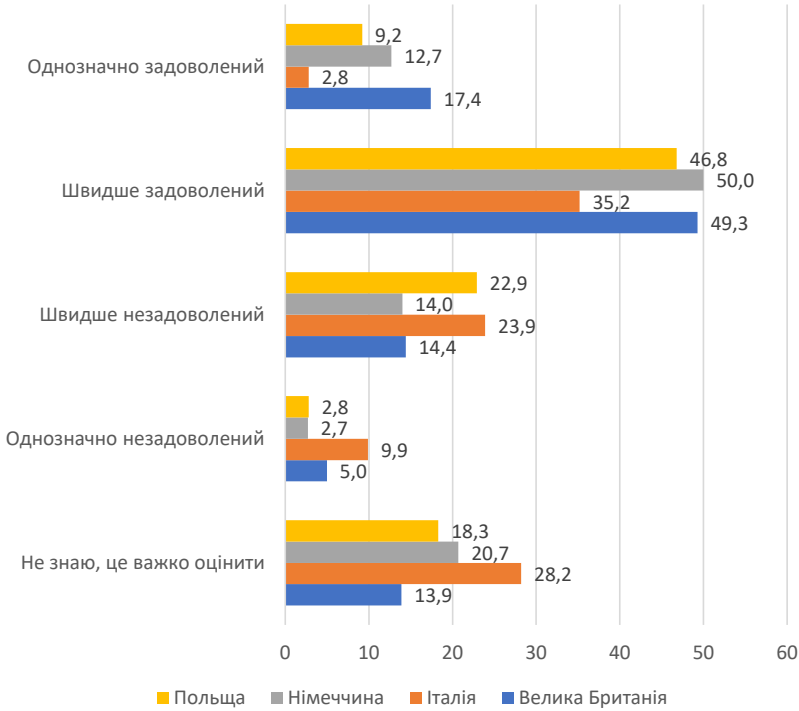
Що стосується Італії, результати дещо відрізняються від даних опитування стосовно інших країн – Польщі, Німеччини та Великої Британії. В Італії понад $\frac{1}{3}$ українських біженців «швидше задоволені» (35,6%), у Польщі, Німеччині та Великій Британії це $\frac{1}{2}$ опитаних (46,8%, 50,0%, 49,3%), також близько $\frac{1}{3}$ опитаних «не знають, важко оцінити» (28,2%), трохи менше 23,9% осіб «швидше незадоволені» і цей показник такий же, як у Польщі (22,9%), 9,9% «однозначно незадоволені» – цей результат суттєво відрізняється від трьох інших країн (у Великій Британії це 5,0%, у Польщі – 2,8%, у Німеччині – 2,7%), також різницю в результатах спостерігаємо щодо українських біженців в Італії, які «однозначно задоволені» (2,8%), в інших країнах результати значно кращі, рівень задоволеності своїм теперішнім життям вищий (у Великій Британії – 17,4%, у Німеччині – 12,7%, у Польщі – 9,2%) (рис. 28).

Беручи до уваги більш загальні результати щодо задоволення чи незадоволення українських біженців своїм теперішнім життям у країні перебування («однозначно задоволений» і «швидше задоволений» та «швидше незадоволений» і «однозначно незадоволений»), можна зробити наступні висновки: найбільше задоволених своїм життям у країні перебування у Великій Британії – 67,7%, Німеччині – 62,7%, Польщі – 56,0%, Італії – 38,4%, найбільше незадоволених своїм життям у країні перебування – в Італії – 33,8%, Польщі – 25,7%, Великій Британії – 19,9%, Німеччині – 16,7% (табл. 14).

XI. ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ, ПЛАНИ ПОВЕРНЕННЯ В УКРАЇНУ

Рис. 28. Оцінка рівня задоволеності своїм теперішнім життям у країні перебування (у %)

Таблиця 14. Оцінка рівня задоволеності своїм теперішнім життям у країні перебування (у %)

Країни	«Однозначно задоволений» і «швидше задоволений»	«Швидше незадоволений» і «однозначно незадоволений»
Польща	56,0	25,7
Німеччина	62,7	16,7
Італія	38,4	33,8
Велика Британія	67,7	19,9

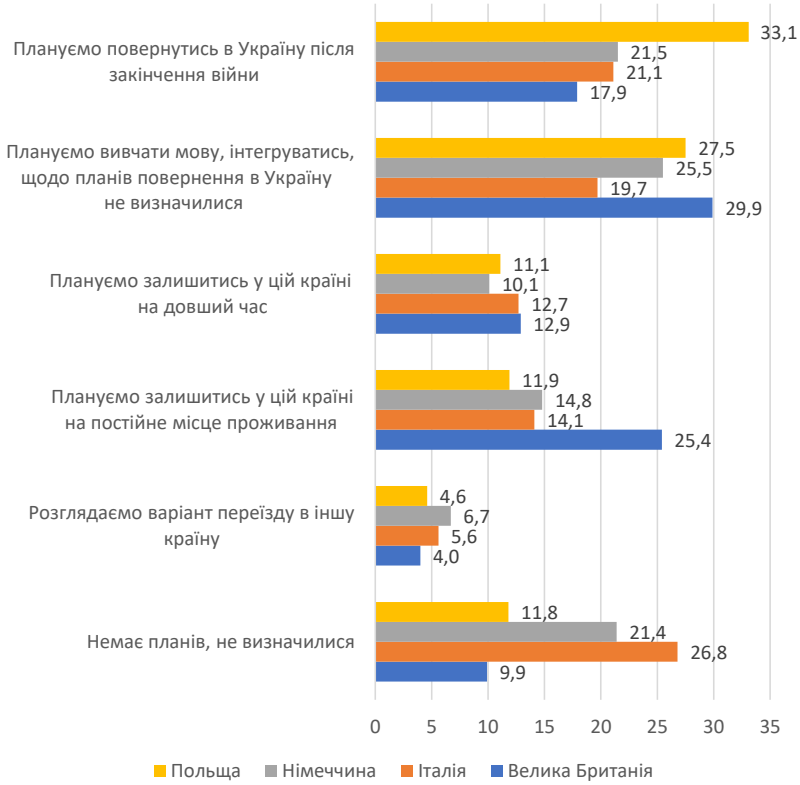
Плани на майбутнє є одним із найважливіших питань. Ідеться про те, яка кількість українських біженців повернеться в Україну після війни, яка кількість планує повернутись, яка кількість планує залишитися й інтегруватися далі. Що стосується планів повернення в Україну, з Польщі «плану-

ють повернутися в Україну після закінчення війни» трохи більше $\frac{1}{3}$ українських біженців (33,1%), понад 20% українських біженців планують повернутися в Україну з Німеччини (21,5%) та Італії (21,1%), дещо менше планує повернутись із Великої Британії (17,9%). Приблизно стільки само, тобто у межах 20–30% українських біженців, «планують вивчати мову, інтегруватись, щодо планів повернення в Україну не визначилися» (у Великій Британії – 29,9%, у Польщі – 27,5%, у Німеччині – 25,5%, в Італії – 19,7%). Також близько 20–30% становлять особи, які «планують залишитися у цій країні на довший час» (у Великій Британії – 12,9%, в Італії – 12,7%, у Польщі – 11,1%, в Німеччині – 10,1%) та особи, які «планують залишитись у цій країні на постійне місце проживання» (у Великій Британії – 25,4%, в Німеччині – 14,8%, в Італії – 14,1%, у Польщі – 11,9%), найбільший відсоток таких осіб у Великій Британії, тобто $\frac{1}{4}$ українських біженців, які перебувають у Великій Британії, планує залишитися у цій країні на постійне місце проживання (25,4%). Досить незначна частка осіб «розглядає варіант переїзду в іншу країну» (у Німеччині це 6,7%, в Італії – 5,6%, у Польщі – 4,6%, у Великій Британії – 4,0%). Близько $\frac{1}{4}$ респондентів в Італії та Німеччині (відповідно 26,8% і 21,4%) та дещо менше у Польщі та Великій Британії (відповідно 11,8% і 9,9%) «не мають планів, не визначилися» (рис. 29).

Отже, найбільше українських біженців планують повернутись в Україну після війни з Польщі (33,1%), найменше з Великої Британії (17,9%). Відповідно, найбільший відсоток (29,9%) тих, які планують вивчати мову, інтегруватись, щодо планів повернення в Україну не визначилися, живуть у Великій Британії (у Польщі – 27,5%, у Німеччині – 25,5%, в Італії – 19,7%). Найбільше з тих, хто планують залишитися на постійне місце проживання, також є у Великій Британії – 25,4%, тоді як у Німеччині їх 14,8%, в Італії – 14,1%, а в Польщі – 11,9%. Найбільше українських біженців, які не мають планів, не визначилися, є в Італії (26,8%) та Німеччині (21,4%), дещо менше у Польщі (11,8%) та Великій Британії (9,9%) (табл. 15).

XI. ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ, ПЛАНИ ПОВЕРНЕННЯ В УКРАЇНУ

Рис. 29. Плани на майбутнє (у %)

Таблиця 15. Плани на майбутнє (у %)

Плани на майбутнє	Країни			
	Польща	Німеччина	Італія	Велика Британія
Плануємо повернутись в Україну після закінчення війни	33,1	21,5	21,1	17,9
Плануємо вивчати мову, інтегруватись, щодо планів повернення в Україну не визначилися	27,5	25,5	19,7	29,9
Плануємо залишитись у цій країні на довший час	11,1	10,1	12,7	12,9
Плануємо залишитись у цій країні на постійне місце проживання	11,9	14,8	14,1	25,4
Розглядаємо варіант переїзду в іншу країну	4,6	6,7	5,6	4
Не маємо планів, не визначилися	11,8	21,4	26,8	9,9

XII. WISNOVKИ

Українські біженці в різних країнах – характеристика респондентів

- Українські біженці, які виїхали після 24 лютого 2022 р. у зв'язку з війною до різних країн (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія), це в основному жінки (89,9%) (Італія – 95,8%, Німеччина – 88,0%, Велика Британія – 88,0%, Польща – 87,2%), більшість з них мають неповнолітніх дітей (60,4%). Найбільше жінок з 2 дітьми (Польща – 41,7%, Велика Британія – 27,5%, Італія – 25,6%, Німеччина – 25,0%), а також з 3 і більше дітьми (Польща – 13,9%, Італія – 9,3%, Велика Британія – 9,2%, Німеччина – 7,6%) виїхало до Польщі.
- Найбільш чисельною є вікова група 36–45 років (41,7%) (Італія – 48,6%, Польща – 41,3%, Велика Британія – 40,3%, Німеччина – 36,7%); другу позицію займають дві вікові групи: 26–35 років (24,9%) (Польща – 26,6%, Велика Британія – 25,9%, Німеччина – 24,7%, Італія – 22,2%) та 46–65 років (24,4%) (Велика Британія – 25,9%, Німеччина – 25,3%, Італія – 23,6%, Польща – 22,9%); на третьому місці вікова група 18–25 років (7,4%) (Німеччина – 10,7%, Польща – 8,3%, Велика Британія – 6,5%, Італія – 4,2%), найменш чисельною є вікова група осіб від 65 років (1,6%) (Німеччина – 2,7%, Італія – 1,4%, Велика Британія – 1,4%, Польща – 0,9%).
- До Польщі приїхало найбільше вихідців з Центральної України (34,8%) та Східної України (21,1%), до Німеччи-

- ни – найбільше з Центральної України (26,0%) та Східної України (26,0%), до Італії – з Центральної України (36,1%) та Західної України (26,4%), до Великої Британії – з Центральної України (33,3%) та Західної України (22,4%).
- 73,2% українських біженців, які виїхали з України після 24.02.2022 р., мають вищу освіту: магістра (спеціаліста) (56,8%) (Велика Британія – 61,2%, Німеччина – 56,7%, Польща – 55,1%, Італія – 54,2%) та бакалавра (16,4%) (Німеччина – 17,3%, Польща – 16,5%, Велика Британія – 16,4, Італія – 15,3%); 17,8% – середню спеціальну та професійно-технічну освіту (коледж, ПТУ); 6,7% – середню освіту (базову і повну); 2,3% – науковий ступінь.

Головні пріоритети у виборі країни переїзду

- Головними пріоритетами у виборі країни переїзду та тимчасового перебування є:
  - Польща – той факт, що Польща ментально і територіально близька до України (65,1%), у Польщі були знайомі/родичі (47,7%), рівень підтримки України (23,9%);
  - Німеччина – наявність у Німеччині знайомих/родичів (50%), рівень економічного розвитку країни (22,7%), рівень підтримки України (18,7%);
  - Італія – наявність в Італії знайомих/родичів (62,5%), наявність транспорту (вирішував випадок) (19,4%), можливість виїзду разом із знайомими (12,5%);
  - Велика Британія – програми виїзду до Великої Британії для біженців з України (57,7%), факт, що це англomовна країна, територіально близька до України (40,3%), рівень підтримки Великою Британією України (33,3%).
- Найменше керувалися під час вибору країни переїзду і тимчасового перебування: Польща – можливість навчання у ВНЗ Польщі (3,7%), рівень соціальних виплат (1,5%); Німеччина – рівень володіння німецькою мовою (дітей) (2,7%); Італія – рівень економічного розвитку

XII. ВИСНОВКИ

країни (1,4%), рівень підтримки України (1,4%), рівень соціальних виплат (1,0%), рівень володіння італійською мовою (дітей) (0,5%); Велика Британія – можливість виїзду разом із знайомими (4,0%), рівень соціальних виплат (3,0%).

Умови проживання, ставлення місцевих жителів та працівників державних установ до біженців

- Найбільше українських біженців, які самостійно винаймають і оплачують своє житло, проживає у Польщі (78,0%), а найменше у Німеччині (19,3%) (Польща – 78,0%, Велика Британія – 40,8%, Італія – 33,3%, Німеччина – 19,3%).
- Найбільше українських біженців, з числа тих, які безкоштовно проживають у житлі, наданому місцевими жителями (будинки/ квартира), є у Великій Британії (30,3%) (Велика Британія – 30,3%, Італія – 8,3%, Німеччина – 4,0%, Польща – 2,8%), що пов'язано з тим, що більшість українських біженців прибули до Великої Британії у рамках програми «Homes for Ukraine».
- 72,0% українських біженців зазначають «дуже добре» і «добре» ставлення до них та їхніх дітей місцевих жителів (Велика Британія – 86,6%, Німеччина – 76,0%, Польща – 64,2%, Італія – 61,1%); «погане» і «дуже погане» ставлення зазначили в середньому 2% респондентів (Німеччина – 3,4%, Польща – 2,7%, Італія – 1,4%, Велика Британія – 0,5%).
- 67,3% українських біженців оцінюють ставлення до них та їхніх дітей у державних установах як «дуже добре» і «добре» (Велика Британія – 80,0%, Німеччина – 68,0%, Польща – 65,5%, Італія – 55,5%); 6,3% респондентів зазначили «погане» і «дуже погане» ставлення (Італія – 9,8%, Польща – 8,3%, Німеччина – 4,0%, Велика Британія – 3,0%).
- Ставлення до українських біженців є кращим з боку місцевих жителів, ніж у державних установах, частка респондентів, які зазначили «погане» і «дуже погане» ставлення до них та їхніх дітей у державних установах,

є вищою порівняно зі ставленням місцевих жителів (негативне ставлення місцевих жителів – 2,0%, негативне ставлення у державних установах – 6,3%).

- Найбільше українських біженців за кордоном найчастіше підтримують контакти з українцями, які приїхали до країни перебування після 24 лютого 2022 р. (30,1%) та з рідними, які з ними перебувають (29,7%). У Польщі (21,1%) та Великій Британії (19,9%) під час спілкування надають перевагу контактам з місцевими жителями, вихідцями з країни перебування, а в Італії (27,1%) та Німеччині (16,1%) – з місцевими мешканцями, вихідцями з України.

Навчання дітей, рівень задоволеності навчанням

- 44,0% дітей українських біженців відвідують лише місцеву школу, 32,8% відвідують місцеву школу і навчаються в українській школі онлайн, 19,6% не відвідують місцеву школу, навчаються лише в українській школі онлайн, 12,4% відвідують дитячий садок. Найбільше дітей, які не відвідують місцеву школу, навчаються лише в українській школі онлайн у Польщі (19,7%) та Італії (19,5%), найменше у Німеччині (2,4%) та Великій Британії (1,8%).
- 26,6% дітей українських біженців «дуже задоволені навчанням, навчаються з натхненням» (Велика Британія – 42,5%, Польща – 30,7%, Німеччина – 18,3%, Італія – 14,7%); 44,3% дітей «задоволені навчанням, важко, але вчать мову і стараються адаптуватися» (Італія – 64,7%, Німеччина – 39,1%, Велика Британія – 38,9%, Польща – 34,6%).
- 20,3% дітей «відвідують школу, бо потрібно навчатися, але відчують дискомфорт» (Німеччина – 28,1%, Польща – 21,2%, Італія – 17,7%, Велика Британія 14,2%); 8,8% дітей «не задоволені навчанням, перебувають часто у пригніченому стані» (Німеччина – 14,5%, Польща – 13,5%, Велика Британія – 4,4%, Італія – 2,9%).

XII. ВИСНОВКИ

- Найбільше дітей, які «дуже задоволені навчанням, навчаються з натхненням», у Великій Британії (42,5%) та Польщі (30,7%), найбільше дітей, які «задоволені навчанням, хоча їм важко, але вчать мову, стараються адаптуватися», в Італії (64,7%), найбільше дітей, які «відвідують школу, бо потрібно навчатися, але відчують дискомфорт», у Німеччині (28,1%), найбільше дітей, які «не задоволені навчанням, часто перебувають у пригніченому стані», у Німеччині (14,5%) та Польщі (13,5%), менше у Великій Британії (4,4%) та Італії (2,9%).

Проблеми, рівень адаптації та інтеграції українських біженців у різних країнах

- Серед проблем, які виникають найчастіше і викликають найбільше занепокоєння під час адаптації та інтеграції українських біженців у різних країнах (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія), є:
  - Польща – фінансові проблеми (52,3%), мовні проблеми (47,7%), проблеми з працевлаштуванням (46,8%), проблеми, пов'язані з функціонуванням системи охорони здоров'я (34,9%);
  - Німеччина – мовні проблеми (69,7%), адміністративні проблеми у державних установах (40%), проблеми, пов'язані з психічним станом і поганим самопочуттям (40,0%), проведення вільного часу, брак соціальних контактів, спілкування (36,7%);
  - Італія – проблеми з працевлаштуванням (62,5%), житлові проблеми (56,9%), фінансові проблеми (54,2%), мовні проблеми (54,2%);
  - Велика Британія – мовні проблеми (49,3%), житлові проблеми (48,8%), проблеми з працевлаштуванням (46,8%), проблеми, пов'язані з функціонуванням системи охорони здоров'я (41,8%).
- 34,1% українських біженців у різних країнах оцінюють свій рівень адаптації та інтеграції як «дуже добрий»

і «добрий» (Велика Британія – 42,8%, Польща – 35,8%, Німеччина – 30,9%, Італія – 26,8%); 15,2% – як «поганий» і «дуже поганий» (Італія – 21,1%, Німеччина – 20,8%, Польща – 11,0%, Велика Британія – 7,9%).

- Діти українських біженців загалом мають вищий рівень адаптації та інтеграції, ніж дорослі («дуже добрий» і «добрий» у дорослих – 34,1%; «дуже добрий» і «добрий» у дітей – 48,3%); 48,3% українських біженців у різних країнах оцінюють рівень адаптації та інтеграції своїх дітей як «дуже добрий» і «добрий» (Велика Британія – 66,9%, Німеччина – 46,2%, Польща – 44,3%, Італія – 35,7%); 11,1% – як «поганий» і «дуже поганий» (Італія – 14,3%, Німеччина – 12,9%, Польща – 11,4%, Велика Британія – 5,8%).

Рівень допомоги у країні перебування, соціальні виплати

- Найбільше українських біженців, які «працюють та отримують соціальні виплати», у Великій Британії (28,9%), найменше в Італії (2,8%) (Велика Британія – 28,9%, Польща – 18,3%, Німеччина – 8,0%, Італія – 2,8%).
- Найбільше українських біженців, які «працюють та не отримують соціальних виплат», в Італії (38,1%) та Великій Британії (36,3%), найменше у Німеччині (14,0%) (Італія – 38,1%, Велика Британія – 36,3%, Польща – 31,2%, Німеччина – 14,0%).
- Найбільше українських біженців, які «не працюють та отримують соціальні виплати», у Німеччині (69,3%), найменше у Польщі (12,8%) (Німеччина – 69,3%, Велика Британія – 24,9%, Італія – 16,9%, Польща – 12,8%).
- Найбільше українських біженців, які «не працюють та не отримують соціальних виплат, живуть на заощадження», в Італії (39,4%) та Польщі (27,5%), найменше у Німеччині (8,0%) та Великій Британії (6,9%) (Італія – 39,4%, Польща – 27,5%, Німеччина – 8,0%, Велика Британія – 6,9%).

XII. ВИСНОВКИ

- 55,5% українських біженців оцінюють рівень допомоги у країні перебування як «дуже добрий» і «добрий» (Німеччина – 87,4%, Велика Британія – 72,1%, Польща – 49,6%, Італія – 12,8%), найвищий рівень у Німеччині (87,4%); 14,6% респондентів зазначають рівень допомоги «поганий» і «дуже поганий» (Італія – 44,3%, Польща – 9,1%, Велика Британія – 3,0%, Німеччина – 2,0%), найнижчий рівень допомоги в Італії (44,3%).
- Найбільше українських біженців, які вказали найнижчий рівень зарплати (нетто) (менше 1000 євро), є в Італії (85,2%), найменше – у Великій Британії (25,6%) (Італія – 85,2%, Польща – 77,2%, Німеччина – 50%, Велика Британія – 25,6%). Найбільше респондентів, які вказали найвищий рівень зарплати (нетто) (більше 2500 євро), – у Великій Британії (14,3%), найменше в Італії (3,3%) (Велика Британія – 14,3%, Німеччина – 11,2%, Польща – 3,6%, Італія – 3,2%).

Рівень володіння англійською мовою та мовою країни перебування

- Переважна більшість українських біженців (70,2%) не перебувала раніше у країні, куди вони приїхали після 24 лютого 2022 р. у зв'язку з війною в Україні (Велика Британія – 78,1%, Польща – 70,6%, Німеччина – 70%, Італія – 62%).
- Найкращий рівень володіння англійською мовою («вільно володію» і «можу спілкуватися») мають українські біженці, які переїхали до Великої Британії (50,8%) (Велика Британія – 50,8%, Німеччина – 36,0%, Польща – 29,4%, Італія – 22,6%), найгірший рівень – ті, хто переїхав до Італії (22,6%).
- Найкращий рівень володіння мовою країни перебування («вільно володію» і «можу спілкуватися») мають українські біженці, які переїхали до Великої Британії (50,8%), найгірший рівень – ті, хто переїхав до Німеччини (13,4%) (Велика Британія (англійська мова) – 50,8%,

Польща (польська мова) – 39,5%, Італія (італійська мова) – 25,3%, Німеччина (німецька мова) – 13,4%).

Психічний стан і самопочуття: дорослі/діти

- Діти, які виїхали з батьками після 24 лютого 2022 р. до різних країн (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія), мають кращий психічний стан та самопочуття, ніж дорослі; 71,3% дітей почуваються «чудово» і «добре» (дорослі – 42,3%) (діти: Велика Британія – 79%, Італія – 78,1%, Польща – 70%, Німеччина – 57,8%; дорослі: Велика Британія – 46,8%, Італія – 45,1%, Польща – 39,5%, Німеччина – 37,6%).
- В українських біженців (дорослих) найчастіше виникають негативні емоції та відчуття (тривога, смуток, розчарування, розпач, страх), водночас домінують (перші три позиції): у Польщі – тривога (45,0%), безпека (44,0%), смуток (40,4%), у Німеччині – тривога (56,7%), безпека (44,7%), смуток (44%), в Італії – тривога (47,2%), смуток (47,2%), безпека (36,1%), у Великій Британії – безпека (55%), тривога (49,5%), смуток (43,5%).
- В українських біженців (дітей) найчастіше виникають позитивні емоції та відчуття (радість, безпека, спокій, цікавість, впевненість), домінують (перші три позиції): у Польщі – цікавість (49,3%), безпека (39,1%), радість (36,2%), у Німеччині – цікавість (37,7%), радість (32,1%), безпека (31,1), в Італії – безпека (58,1%), цікавість (46,5%), спокій (37,2%), у Великій Британії – безпека (58,6%), радість (55,2%), цікавість (55,2%).

Дорослі

- 3,9% українських біженців «почуваються чудово, займаються своїм розвитком, ставлять цілі» (Велика Британія – 6,0%, Німеччина – 4,0%, Польща – 2,8%, Італія – 2,8%).

XII. ВИСНОВКИ

- 38,4% українських біженців «почуваються добре, стараються максимально налагодити життя, ставлять цілі» (Італія – 42,3%, Велика Британія – 40,8%, Польща – 36,7%, Німеччина – 33,6%).
- 48,5% українських біженців «почуваються погано, однак стараються максимально налагодити життя, ставлять цілі» (Польща – 55,9%, Німеччина – 49,6%, Велика Британія – 47,8%, Італія – 40,8%).
- 9,3% українських біженців «почуваються дуже погано, нічого не хочуть, хочуть якнайшвидше повернутися додому», найбільше в Італії (14,1%) та Німеччині (12,8%), найменше у Польщі (4,6%) (Італія – 14,1%, Німеччина – 12,8%, Велика Британія – 5,5%, Польща – 4,6%).

Діти (на думку батьків/опікунів)

- 14,9% дітей українських біженців «почуваються чудово, навчаються в школі (відвідують дитячий садок), мають мрії» (Італія – 17,1%, Велика Британія – 16,8%, Німеччина – 15,6%, Польща – 10,0%).
- 56,4% дітей «почуваються добре, стараються адаптуватися, навчаються, мають мрії», (Велика Британія – 62,2%, Італія – 61%, Польща – 60%, Німеччина – 42,2%). 19,9% дітей «почуваються погано, однак стараються адаптуватися, навчаються, мають цілі» (Німеччина – 25,6%, Польща – 24,3%, Велика Британія – 17,6%, Італія – 12,2%).
- 8,9% дітей «почуваються дуже погано, нічого не хочуть, хочуть найшвидше повернутися додому», найбільше у Німеччині (16,6%), найменше у Великій Британії (3,4%) (Німеччина – 16,6%, Італія – 9,7%, Польща – 5,7%, Велика Британія – 3,4%).

Плани на майбутнє, плани повернення в Україну

- 56,2% українських біженців, які перебувають у різних країнах, загалом задоволені своїм життям у країні пере-

бування («однозначно задоволений» і «швидше задоволений»), найбільше задоволених своїм життям у країні перебування у Великій Британії (67,7%), найменше в Італії (38,4%) (Велика Британія – 67,7%, Німеччина – 62,7%, Польща – 56%, Італія – 38,4%).

- 24% українських біженців, які перебувають у різних країнах, незадоволені своїм теперішнім життям у країні перебування («швидше незадоволений» і «однозначно незадоволений»), найбільше незадоволених своїм життям в Італії (33,8%), найменше у Німеччині (16,7%) (Італія – 33,8%, Польща – 25,7%, Велика Британія – 19,9%, Німеччина – 16,7%).
- 23,4% українських біженців «планують повернутися в Україну після закінчення війни» (Польща – 33,1%, Німеччина – 21,5%, Італія – 21,1%, Велика Британія – 17,9%).
- 25,7% респондентів зазначили, що «планують вивчати мову, інтегруватись, щодо планів повернення в Україну не визначилися» (Велика Британія – 29,9%, Польща – 27,5%, Німеччина – 25,5%, Італія – 19,7%).
- 11,7% опитаних стверджують, що «планують залишитися у країні перебування на довший час» (Велика Британія – 12,9%, Італія – 12,7%, Польща – 11,1%, Німеччина – 10,1%).
- 16,6% українських біженців «планують залишитися на постійне місце проживання у країні перебування», найбільше у Великій Британії (25,4%), найменше у Польщі (11,9%) (Велика Британія – 25,4%, Німеччина – 14,8%, Італія – 14,1%, Польща – 11,9%).
- 5,2% респондентів «розглядають варіант переїзду в іншу країну» (Німеччина – 6,7%, Італія – 5,6%, Польща – 4,6%, Велика Британія – 4,0%).
- 17,5% українських біженців зазначили, що «не визначились, не мають планів», найбільше в Італії (26,8%), досить значна частка у Німеччині (21,4%), найменше у Великій Британії (9,9%) (Італія – 26,8%, Німеччина – 21,4%, Польща – 11,8%, Велика Британія – 9,9%).

XIII. ДОДАТОК

Місце проживання українських біженців,
вказане респондентами під час дослідження
(Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія)

Таблиця 16. Місце проживання українських біженців, вказане респондентами під час дослідження (населений пункт, регіон тощо)

Країни	Кількість	Місце проживання українських біженців (респондентів) (населений пункт, регіон та ін.)
Польща	48	Бельсько-Бяла, Бидгощ, Битом, Валбжих, Варшава, Вольштин, Вроцлав, Гданськ, Гдиня, Гливиці, Гнезно, Гожув-Великопольський, Грудзьондз, Домброва Гурничка, Катовиці, Кельці, Конін, Кошалін, Краків, Красічин, Кутно, Лігниця, Лодзь, Люблін, Мисловиці, Новий Сонч, Олькуш, Ольштин, Ополе, Перемишль, Пйотркув -Трибунальський, Познань, Радом, Радомін, Руда-Сілезька, Ряшів, Сідльці, Сулехув, Сушець, Свентохловиці, Тарнів, Тихи, Торунь, Ченстохова, Щецин, Зобже, Закопане, Зелена Гура
Німеччина	51	Аахен, Альфтер, Арнсберг, Аугсбург, Берлін, Білефельд, Браунсбедра, Брауншвайг, Брехен, Віттен, Вупперталь, Галле (Заале), Гамбург, Гельмерсгаузен, Гельмштедт, Герцогенрат, Гешер, Гютерсло, Дортмунд, Дуйсбург, Дюссельдорф, Ессен, Зальцгіттер, Зондерсгаузен, Кассель, Квакенбрюк, Кіль, Кельн, Леверкузен, Мальтердінгер, Мюнстер, Мюнхен, Нижня Саксонія, Нойнкірхен, Норденгам, Нюрнберг, Ольсберг, Оснабрюк, Падерборн, Пайне, Пльон, Саар, Саарбрюкен, Трір, Тюрінгія, Фрайбург, Франкфурт-на-Майні, Франкфурт-на-Одері, Цвайбрюккен, Целле

УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ – ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ...

Країни	Кількість	Місце проживання українських біженців (респондентів) (населений пункт, регіон та ін.)
Італія	36	Баколи, Баньякавалло, Беллуно, Бергамо, Боббіо, Бомпорто, Брешія, Верделло, Верона, Віченца, Генуя, Каронно-Пертузелла, Катанія, Лечче, Мілан, Модена, Неаполь, Падуа, Палермо, Пескара, Піза, Пйїобезі-д'Альба, Реджо-нель-Емілія, Рим, Ріміні, Рокка-ді-Папа, Сардинія, Сицилія, Сіракузи, Тревізю, Тревільйо, Тревіоло, Трієст, Тоскана, Турин, Удіне
Велика Британія	73	Абергавенні, Ардроссан, Баллінур, Барнард Касл, Бат, Белфаст, Бірмінгем, Блекберн, Брайтон, Бредфорд, Брістоль, Веймут, Веллс, Вестбері, Вест-Пелтон, Вілтшир, Вінслоу, Гаррогейт, Гемпшир, Герефорд, Гізер, Гіт, Глазго, Глостер, Глостершир, Гул, Дарем, Дартон, Дідкот, Дорсет, Единбург, Ексетер, Західний Сассекс, Іпсвіч, Йорк, Камбрія, Кардіф, Каррікфергус, Кембридж, Кент, Кентербері, Комптон, Кроуторн, Ланкашир, Ліверпуль, Лідс, Лінкольншир, Лондон, Манчестер, Маркет-Гарборо, Мартін, Мейденгед, Мілтон-Кінс, Нортгемптон, Ньюкасл-на-Тайні, Ньюпорт, Оксфорд, Оксфордшир, Олд-Колвін, Пітерборо, Плімут, Пул, Понтефракт, Портсмут, Редінг, Рексем, Роял-Танбрідж-Веллс, Свонсі, Севенокс, Слау, Тонбрідж, Честер, Шеффілд

XIV. БІБЛІОГРАФІЯ

- Auleytner, J. (2022). Wojna w Ukrainie a polityka społeczna. *Wiadomości społeczne*, 1(25), 17–19.
- Baszczak, Ł., Wincewicz, A., Zyzik, R. (2023). *Polacy i Ukraińcy – wyzwania integracji uchodźców*. Warszawa: Polski Instytut Ekonomiczny.
- Department for Levelling Up, Housing and Communities (2022). *Homes for Ukraine scheme: frequently asked questions* (2022). Джерело доступу: <https://www.gov.uk/guidance/homes-for-ukraine-scheme-frequently-asked-questions> (15.02.2024).
- DiMagio i in. (2022). *Rekomendacje systemowe dotyczące integracji dzieci-uchodźców z Ukrainy*, Warszawa: Transatlantic Future Leaders Forum. Джерело доступу: https://transatlanticforum.org/wp-content/uploads/2022/03/TLFL-Raport-o-integracji-dzieci-z-Ukariny_web.pdf (4.05.2024).
- Długosz, P., Kryvachuk, L., Izdebska-Długosz, D. (2022). *Raport z badań «Uchodźcy wojenni z Ukrainy – życie w Polsce i plany na przyszłość»*. Lublin: Wydawnictwo Academicon. <https://doi.org/10.52097/acapress.9788362475971>
- Enic Ukraine National Information Centre of Academic Mobility (2024). *Higher education structure of Ukraine*. Джерело доступу: <https://enic.in.ua/index.php/en/educationl-system> (15.05.2024).
- Hainmueller, J., Hangartner, D., Lawrence, D. (2016). When lives are put on hold: Lengthy asylum processes decrease employment among refugees. *Science Advances*, 2(8). Джерело доступу: <https://science.org/doi/10.1126/sciadv.1600432> (23.05.2024).
- Homes for Ukraine (2022). Джерело доступу: <https://homesforukraine.org.uk/#> (15.02.2024).

- Kraus, E., Sauer, L., Wenzel, L. (2019). Together or apart? Spousal migration and reunification practices of recent refugees to Germany. *Journal of Family Research*, 31(3), 303–332. <https://doi.org/10.3224/zff.v31i3.04>
- Kryvachuk, L. (2022). Protection of children's rights during the war in Ukraine: Children of War as a new phenomenon of modern Ukraine. *Youth in Central and Eastern Europe*, 9(14), 45–54. <https://doi.org/10.24917/ycee.9658>
- Łosiak, W. (2023). Stres wojny i migracja – konsekwencje dla dzieci i młodzieży. *Relacje międzykulturowe*, 7(1), 108–117. <https://doi.org/10.12797/RM.01.2023.13.07>
- Niaz, V. (2015). Psychotrauma in Children Exposed to the War Atrocities. *Journal of Pakistan Psychiatric Society*, 12(1), 32–35.
- Rada Unii Europejskiej (2001). *Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami*. Джерело доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A32001L0055> (4.05.2024).
- Rada Unii Europejskiej (2022). *Decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/382 z dnia 4 marca 2022 r.: Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej*. Джерело доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022D0382> (4.05.2024).
- UNHCR (2024). *Ukraine Refugee Situation*. Джерело доступу: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (1.05.2024).
- UNHCR global website (2022). Джерело доступу: <https://unhcr.org> (1.05.2024).
- Конвенція про статус біженців*. Джерело доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text (10.03.2024).
- Міністерство освіти і науки України (2024). *Нова українська школа*. Джерело доступу: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (15.05.2024).

XV. СПИСОК РИСУНКІВ І ТАБЛИЦЬ

Рисунки

Рис. 1. Стать респондентів (у %)	114
Рис. 2. Вік респондентів (у %)	114
Рис. 3. Регіон виїзду респондентів (у %)	116
Рис. 4. Освіта респондентів (у %)	117
Рис. 5. Приїзд із неповнолітніми дітьми (до 18 років) (у %)	119
Рис. 6. Кількість неповнолітніх дітей (до 18 років) (у %) ...	120
Рис. 7. Пріоритети під час вибору країни виїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні (у %)	123
Рис. 7.1. Пріоритети під час вибору країни виїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні (у %) (Польща)	124
Рис. 7.2. Пріоритети під час вибору країни виїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні (у %) (Німеччина)	125
Рис. 7.3. Пріоритети під час вибору країни виїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні (у %) (Італія)	126
Рис. 7.4. Пріоритети під час вибору країни виїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні (у %) (Велика Британія)	127
Рис. 8. Тип теперішнього житла (у %)	132
Рис. 9. Оцінка рівня ставлення місцевих мешканців до українських біженців та їхніх дітей (у %)	133

Рис. 10. Оцінка рівня ставлення до українських біженців і їхніх дітей у державних установах (адміністративні установи, школи, заклади охорони здоров'я, банки і т.д.) (у %)	135
Рис. 11. Особи, з якими біженці мають найкращий контакт у країні проживання, найчастіше контактують (у %) ...	137
Рис. 12. Відвідування дітьми школи/дитячого садка (у %) ...	140
Рис. 13. Задоволеність дітей біженців навчанням у школі (у %)	142
Рис. 14. Час проживання у країні перебування (у %)	146
Рис. 15. Проблеми, які виникають найчастіше або викликають найбільше занепокоєння під час адаптації та інтеграції (у %)	149
Рис. 16. Оцінка власного рівня адаптації до проживання та інтеграції у країні перебування (у %)	151
Рис. 17. Оцінка рівня адаптації до проживання та інтеграції у країні перебування своїх дітей (у %) ...	152
Рис. 18. Поточна ситуація щодо працевлаштування і отримання соціальних виплат (у %)	156
Рис. 19. Розмір зарплати респондентів (нетто)	157
Рис. 20. Оцінка загального рівня допомоги українським біженцям у країні перебування (у %)	159
Рис. 21. Попередні відвідини країни перебування (у %) ...	161
Рис. 22. Оцінка свого рівня володіння англійською мовою (у %)	163
Рис. 23. Оцінка свого рівня володіння мовою країни перебування (польська, німецька, італійська, англійська) (у %)	164
Рис. 24. Оцінка свого теперішнього психічного стану і самопочуття (у %)	166
Рис. 25. Оцінка теперішнього психічного стану і самопочуття своїх дітей (у %)	168
Рис. 26. Емоції та відчуття, які найчастіше виникають у дорослих біженців (в останні місяці) (у %)	171
Рис. 27. Емоції та відчуття, які найчастіше виникають у дітей біженців (в останні місяці) (у %)	172
Рис. 28. Оцінка рівня задоволеності своїм теперішнім життям у країні перебування (у %)	175
Рис. 29. Плани на майбутнє (у %)	177

Таблиці

Таблиця 1. Регіон виїзду респондентів (у %)	116
Таблиця 2. Освіта респондентів (у %)	118
Таблиця 3. Кількість неповнолітніх дітей (до 18 років) (у %)	120
Таблиця 4. Пріоритети під час вибору країни виїзду і тимчасового перебування у зв'язку з війною в Україні (у %)	128
Таблиця 5. Оцінка якості ставлення до українських біженців та їхніх дітей з боку місцевих жителів та працівників державних установ (у %)	134
Таблиця 6. Відвідування дітьми школи/дитячого садка (у %)	141
Таблиця 7. Задоволеність дітей біженців навчанням у школі (у %)	143
Таблиця 8. Проблеми, які виникають найчастіше або викликають найбільше занепокоєння під час адаптації та інтеграції (у %)	148
Таблиця 9. Оцінка рівня адаптації до проживання та інтеграції у країні перебування (у %)	153
Таблиця 10. Розмір зарплати респондентів (нетто)	157
Таблиця 11. Оцінка загального рівня допомоги українським біженцям у країні перебування (у %)	159
Таблиця 12. Оцінка свого рівня володіння мовою країни перебування (польська, німецька, італійська, англійська) (у %)	164
Таблиця 13. Оцінка теперішнього психічного стану і самопочуття дорослих і дітей (у %)	167
Таблиця 14. Оцінка рівня задоволеності своїм теперішнім життям у країні перебування (у %)	175
Таблиця 15. Плани на майбутнє (у %)	177
Таблиця 16. Місце проживання українських біженців, вказане респондентами під час дослідження (населений пункт, регіон тощо)	189

АНОТАЦІЯ

Війна в Україні, розпочата Російською Федерацією 24 лютого 2022 року, стала великим викликом XXI століття для всього людства, спричинивши внутрішні та зовнішні міграції українців. Європейські країни зіткнулися з проблемою прийняття понад 6 мільйонів біженців з України, виникли проблеми з організацією соціальної підтримки, необхідністю вироблення нового підходу в соціальній політиці – як в Україні, так і в країнах, які прийняли біженців, особливо жінок з дітьми.

Публікація «Біженці з України в різних країнах – проблеми адаптації та інтеграції (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія)» представляє найважливіші результати та висновки дослідження серед біженців з України після двох років війни стосовно головних пріоритетів при виборі країни виїзду, умов життя, ставлення мешканців та працівників державних установ до біженців з України, освіти дітей, проблем адаптації та інтеграції українських біженців, знання англійської мови та мови країни перебування (польська, німецька, італійська), психічного стану і самопочуття (дорослих і дітей), а також планів біженців з України.

Важливими елементами проведеного дослідження було виявлення проблем українських біженців, рівня адаптації та інтеграції українських біженців, а також рівня допомоги з боку приймаючої країни (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія). Окрім дослідження поточної ситуації, враховувалася також перспективна перспектива (орієнта-

ція на майбутнє) – плани на майбутнє біженців з України (Польща, Німеччина, Італія, Велика Британія), у тому числі плани повернення в Україну, зміни країни проживання або подальшого життя та інтеграції у країні перебування.

SUMMARY

The war in Ukraine, initiated by the Russian Federation on February 24, 2022, has become one of the most significant challenges of the 21st century for all of humanity, leading to both internal and external migration of Ukrainians. European countries have faced the problem of accommodating over 6 million refugees from Ukraine, which has brought about issues related to the organization of social support and the necessity to develop a new approach to social policy – both in Ukraine and in the countries hosting the refugees, primarily women with children.

The publication *Refugees from Ukraine in Different Countries – Problems of Adaptation and Integration (Poland, Germany, Italy, Great Britain)* presents key analyses and conclusions from a survey among Ukrainian refugees after two years of war. The survey covers various aspects, including the main priorities when choosing a country of departure, living conditions, the attitude of residents and state institutions' employees towards Ukrainian refugees, children's education, problems of adaptation and integration, language proficiency (in English and the host country's language – Polish, German, Italian), as well as the mental condition and well-being of both adults and children. It also explores the plans of Ukrainian refugees.

The essential elements of the research study include identifying the problems faced by Ukrainian refugees, assessing the level of their adaptation and integration, and evaluating the extent of assistance provided by the host countries (Poland, Germany, Italy, and Great Britain). In addition to assessing the current situation,

the study also considers future perspectives – such as refugees’ plans to return to Ukraine, relocate to another country, or continue integrating and residing in the host country.

Dynamiczny proces migracji obywateli i obywaterek Ukrainy rozpoczął się 24.02.2022 r., po wprowadzeniu stanu wojennego na Ukrainie. W przeciągu kilku miesięcy miliony Ukraińców i Ukrainek zostały zmuszone do opuszczenia swoich domów w poszukiwaniu bezpieczeństwa i schronienia. Wielu z nich dotarło do Polski, krajów sąsiednich oraz innych państw Unii Europejskiej. Jak zaznaczono w prezentowanym raporcie: „Wojna na Ukrainie, rozpoczęta przez Federację Rosyjską 24.02.2022 r., stała się wielkim wyzwaniem XXI w. dla całej ludzkości. Wywołała procesy migracyjne w dużej części Ukrainy, zwłaszcza na jej czasowo okupowanym terytorium. [...] Wojna na Ukrainie spowodowała wewnętrzne i zewnętrzne migracje Ukraińców. Kraje europejskie stanęły przed problemem przyjęcia ponad 6 mln uchodźców z tego kraju”. Tak duża skala migracji stała się wyzwaniem dla rozwiązań systemowych oraz relacji społecznych.

Raport jest niezwykle cenny jako podstawa do dalszych pogłębionych analiz oraz wypracowania najlepszych praktyk z zakresu polityki migracyjnej w różnych krajach, w tym w kontekście adaptacji i integracji uchodźców z Ukrainy, którzy wyjechali do innych krajów po 24.02.2022 r. Z jednej strony istnieje ogromne zapotrzebowanie na tego typu badania porównawcze z zakresu adaptacji i integracji uchodźców z Ukrainy w różnych krajach, a z drugiej strony takich badań jest bardzo mało.

prof. dr hab. Olha Ivanytska,
Narodowy Uniwersytet Techniczny Ukrainy
„Kijowski Instytut Politechniczny im. Igora Sikorskiego”

ISBN: 978-83-67833-14-1

9 788367 183314 1

Seria

Tom

STUDIA NAD
MIGRACJĄ
PRZYMUSOWĄ

3